

Не подивуйтеся,
Що в кожному вірші
Ім'я одне
Я палко повторюю.
Воно живе,
Дзвенить в моїй душі...
О Україно!
Мій небесний краю!

Людмила Д.

*«... Ти ж знаєш, чому тебе переслідували?
Знаєш. «Блаженні, котрих переслідували в
їхньому серці,
– сказав Син Землі і Неба. – Це ті, котрі
визнали Отця в істині». Ти все життя,
спотикаючись, падаючи і підводячись,
шукав цю істину, ти був для них
незрозумілою, ворожою істотою, іншої
породи, іншого призначення...»*

(Юрій Царик. Так минає земна слава: Новела
Пам'яті Миколи Данька)

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Творчість Миколи Данька (1926–1993)

**Навчально-методичний комплекс
із дисциплін «Історія журналістики», «Теорія журналістики»,
«Теорія і методика журналістської творчості»
для студентів спеціальності 6.030301 «Журналістика»
денної форми навчання**

Суми
Вид-во
СумДУ 2007

Рецензенти:

Мелещенко О. К. – доктор філологічних наук, професор Київського Інституту журналістики Національного університету ім. Т. Г. Шевченка;

Вертій О. І. – кандидат філологічних наук, доцент Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка.

Звагельський В. Б. – кандидат філологічних наук, доцент Сумського державного університету.

*Рекомендовано до друку
вченою радою Сумського державного університету
(протокол № 2 від 20.09.2007 р.)*

Т-27 Творчість Миколи Данька (1926–1993): Навчально-методичний комплекс для студентів спеціальності «Журналістика» / Укладач В. О. Садівничий. – Суми: Вид-во СумДУ, 2007. – 172 с.; іл.

В основу навчально-методичного комплексу покладено бібліографію прозових, поетичних, літературно-критичних, публіцистичних та перекладних творів Миколи Данька, опублікованих у газетах, журналах, альманахах, виданих окремими книгами протягом 1951–2007 років та бібліографію праць про нього. Також уміщено показові публіцистичні й літературно-критичні статті та недруковані до цього прозові й поетичні твори.

Видання розраховане на студентів спеціальності «Журналістика», а також усіх зацікавлених журналістикою й літературою рідного краю.

Володимир Садівничий

Мужнє й довершене слово Миколи Данька 7

Основні дати життя і діяльності 23

«ДУША СПІВЦЯ НЕ МАЄ ВАТЕРЛІНІ...»

Бібліографія творів Миколи Данька

Проза 26

Поезія 27

Переклади 37

Літературна критика, бібліографія 39

Редагування, упорядкування 47

Публіцистика 48

Про Миколу Данька

Архів 66

Художня література 67

Бібліографічно-довідкові та наукові видання 69

Рецензії, відгуки 72

Періодичні, продовжувані та електронні видання 74

Згадки 677

Контрольні запитання 82

«ЩАСЛИВИЙ ТОЙ, ХТО МАЄ СВОГО ЧИТАЧА...»

Літературно-художні твори

Перевертень і його діти: Оповідання 84

Дельтаплан: Героїчна балада за мотивами античних міфів 91

Квадратні ілюзії: Пародія 104

Плугатарське: Пародія 104

Критика та бібліографія

На схрещених мечях 105

На котурнах упередженості 108

Прослідок до крайнеба 110

Публіцистика

Вечорниці у селі Погребях 112

Прихиляє до серця бандуру... 116

«Переполох у святій обителі» 119

Поспішаймо повільно! 121

Контрольні запитання 124

«ФІЛОСОФ, ЖЕБРАК, ЖИТТЕЛЮБ І ШЛЯХЕТНИЙ ЕСТЕТ...»

Художні твори

Олександр Педяш. «Він з нами бував. Від цигарки цигарку
припалював...» 126

Василь Пазинич. Середньовічна фреска 126

Юрій Царик. Так минає земна слава: Новела 127

Рецензії

Павло Мурашко. Поезія Миколи Данька 120

Орест Сливинський. Луна «Червоного соло» Незапізнілий відгук на
книжку шістдесятих років 121

Ігор Моторнюк. Голосом зболеного серця 125

Епістолярій 144

Документи 149

Контрольні запитання 151

Рекомендовані теми рефератів 152

Іменний покажчик 153

Покажчик періодичних та продовжуваних видань 160

Покажчик видавництв 162

Алфавітний покажчик творів 163

Володимир САДІВНИЧИЙ

МУЖНЄ Й ДОВЕРШЕНЕ СЛОВО МИКОЛИ ДАНЬКА

Ще в 1988 році, оглядаючи поетичні добірки українських журналів, І. Римарук у «Літературній панорамі» писав: «... заповнюючи «білі плями» на літературній карті України, ми чомусь обмежуємося лише 20–30-ми роками. Ті ж не такі вже й далекі 60-ті – чи маємо про них повне й об'єктивне уявлення? Постійно повторюємо кілька гучних імен, але так годі відтворити цілісність, безперервність творчого і психологічного процесу»¹. Відтоді минуло 20 років, але чи змінилася ситуація? А якщо говорити про публіцистику, чи заповнилися «білі плями» на цій карті України? Знову ж таки – повторюється кілька гучних імен, а десятки й сотні творців національної журналістики та незалежної української держави й досьогодні лишаються непошанованими, а їхні біографії невивченими, творчість непроаналізованою. До таких належить і Микола Данько.

Саме його життя й діяльність, доля й творчий шлях, формування громадських та мистецьких поглядів простежуватиметься нижче. Загалом контекст, у якому формувалися світогляд і життєві принципи Миколи Данька, складається із широкої мозаїки мікроконтекстів, що включають як оточуюче середовище, коло спілкування, пережите в дитинстві та юності, так і національні й політичні чинники.

... Народився Микола Данько 24 травня 1926 р. в родині спадкового коваля на Слобожанщині, у селі з символічною назвою Славгород (зараз центр сільської ради Краснопільського району Сумської області).

Славгород – село давнє, засноване 1686 р. Розташоване на річці Корів'я. Поблизу виявлені поселення бронзового, раннього залізного віків та раннього середньовіччя. Як зазначено в «Переліку пам'яток археології Сумської області», станом на 15.05.1994 р. у селі знаходиться 2 курганні могильники. Протягом 1919–1931 рр. Славгород – центр волості Сумського повіту Харківської губернії, а зі створенням Сумської області (1939) – центр сільської ради. Згідно з переписом 1926 р. в Славгороді було 933 двори, в яких мешкало: 5004 жителі; дітей до 1 року – 141; росіян – 11 чоловік. Символом села був і донині залишається Троїцький собор на пагорбі в центрі, споруджений 1807 р. у класичному стилі. Слід зазначити, що проект собору виконав славнозвісний організатор «Попівської ака-

1. Римарук І. «... Щоб дереву роду не згоріти» // Літературна панорама. 1988: Збірник / Редкол.: В. Г. Дончик (голова) та ін. – К.: Дніпро, 1988. – Вип. 3: 1988 / Упоряд. Г. М. Сивокін. – 1988. – С. 103–104.

демії», перший перекладач в Україні «Слова о полку Ігоревім» «стихами», один із ініціаторів створення Харківського університету О. Паліцин². Від храму променями розходилися вулиці, на яких славгородці ставили «будинки козацькі! Мов князики»³, у чому проявлявся багатовіковий народний досвід.

На формування майбутнього митця помітно відбилася особлива аура Славгорода, сформована не тільки його географічним розташуванням, укладом побуту мешканців, а й непересічною історією. На початку ХХ ст. там народився П. Соколов (Соколенко) – український поет, художник, близький приятель Т. Шевченка. Його пензлеві належать малюнки з натури «Учні Шевченка переписують «Буквар», «Шевченко і Соколов на антресолях», «Хворий Шевченко в ліжку», «Могила Шевченка на Смоленському кладовищі» та ін. Брав участь у похованні Кобзаря. Після повернення з Петербурга в рідні місця розписував церкви. Створив ряд віршів та пісень, одна з яких – «Прощай, село ріднеське...» в обробці М. Леонтовича – здобула народне визнання. Його сестри Одарка і Горпина були натурницями Т. Шевченка.

Діткливі на національний ґрунт славгородці ще в 1922 р. відкрили другий на Сумщині після Ромен (і один із перших сільських в Україні) пам'ятник Кобзареві. Постав він завдяки ініціативі та заповзятливості П. Скаряченка (Пріснякова), який зібрав серед односельців гроші, поїхав до Харкова й замовив погруддя, яке й установили біля Троїцького собору. Трохи вище від того місця, де проходили великі осінні Славгородські ярмарки, збираючи людей фактично з усієї Слобожанщини: обмінювалися тут і досвідом, і результатами річної праці на риллі.

У Славгороді пройшли дитячі та юнацькі роки відомого поета-пісняря С. Алимova; з цим селом пов'язане життя чотирьох Героїв Радянського Союзу: М. Беспалов та І. Хиценко тут народились, а М. Шумейко та О. Щербак закінчували школу.

«Взагалі, – наголошують літературознавці, й М. Ільницький зокрема, – місце народження митця часто стає своєрідним символом його творчості, уособлюючи багато в чому риси його часу й основні прикмети творчості»⁴. А згідно з концепцією В. Антоновича духовність кожної людини визначають три чинники: «спадок предків (75 %), виховання – осягнення принципів і духовних надбань минулих часів (5–10 %), власна ініціатива (до 15 %)»⁵.

Атмосфера Славгорода – напрочуд вдало поєднуючись із родинним теплом Даньків, із їхньою селянською мудрістю та освіченістю, підвалини якої закладалися книгами, – була ще одним могутнім джерелом становлення життєвих принципів, ідеалів та світогляду митця. Дитячі роки, коли формується характер, Микола Данько провів у духовно здоровій родині, в атмосфері праці й простоти, взаємного розуміння й любові, серед розкішної природи й народно-

2. Тесля М. П., Тарасенко І. Т. З нетрів – до світла. – Суми: Собор, 1998. – С. 12.

3. Данько М. Й сонця прихилив би!..: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – С. 54.

4. Ільницький М. На вістрі серця і пера. – К.: Дніпро, 1980. – С. 37.

5. Антонович В. Б. Моя сповідь: Вибр. іст. та публіц. тв. – К.: Либідь, 1995. – С. 3–4.

поетичної пісні.

Рід Даньків, на що вказували старожили Славгорода під час записування нами спогадів, шанувався серед односельців^{6,7}. Отже, в історії роду, очевидно, слід шукати витоки духовних переконань Миколи Данька.

Особливо помітну роль у селі відігравав рід Циганків, із якого походила мати Олена Пилипівна (1900 р. н.). Працювала на різних роботах у місцевому колгоспі. Та найголовніше, що підкреслювали славгородці, мала добру й лагідну вдачу, ніколи не кричала на дітей (а їх було троє: Володя, Микола, Олексій). Уже ставши літератором, Микола Данько напише:

*Я горе знав і зраду, і жалі,
А все ж мені даровано немало:
Щасливий я, що народивсь в селі,
І що мене селянка сповивала⁸.*

Майстром великої руки визнавався рідний дід по материній лінії Пилип Циганок – вишуканий грубник, служив головним пічником маєтків князя О. Голіцина. Квітникаркою в оранжереях працювала бабуся Олена Гаврилівна (до заміжжя Антоненко). Двоюрідні діди Миколи Данька по материній лінії Прокіп, Іван та Петро Циганки «визнавали рідну релігію, постійно ходили до церкви»⁹. Немаловажливим є той факт, що на початку ХХ ст. Троїцький собор у Славгороді знаходився під омофором Української Автокефальної Православної Церкви і до її заборони служба в соборі відправлялася українською мовою. Тож закономірно, що саме в цьому храмі й хрестили Миколу Данька.

Батько – Михайло Андрійович (1899 р. н.) – не місцевий, народився у Грайвороні, в родині коваля Андрія Івановича та Параски Семенівни. Ковальством займався й у Славгороді, згодом став першим трактористом – «його з'явлення в селі на «Фордзоні» було справді більшою сенсацією, як фантастичне примісячення американських астронавтів. Проте ковальство переважило, гаразд стверджуючи теорію генетичного коду»¹⁰. Загалом у Миколи Данька було 11 рідних тіток і дядьків: 6 – по материній лінії, 5 – по батьковій.

Завдяки князеві О. Голіцину в Славгороді неабияку популярність мала книга: його кількатисячна книгозбірня відкривалася для багатьох селян. З розповідей самого Миколи Данька, занотовуваних автором упродовж 1990–1993 рр., та опублікованої в журналі «Кафедра» його автобіографії¹¹ відомо, що його дід Пилип щасливо користався прихильністю аристократа й вільно послуговувався книгами. Ця ж обставина сприяла 1905 р. одному з материних братів, Андрієві Пилиповичу, очолити в Миропіллі округну «Просвіту». Рятуючи під час громадянської війни духовні скарби від денікінців, згаданий дядько перевіз частину книго-

6. Яценко Ф. Спогади // Архів автора. – Записано 22.05.1996 р. в с. Славгород.

7. Довжик Я. Спогади // Архів автора. – Записано 12.10.2001 р. в м. Суми.

8. ДАСО. – Ф. Р-7680, оп. 1, спр. 69, арк. 1.

9. Довжик Я. Спогади // Архів автора. – Записано 12.10.2001 р. в м. Суми.

10. Данько М. Автобіографія // Кафедра. Видання науково-популярне та літературно-мистецьке. – № 2. – Харків; Львів, 1988. – С. 46.

11. Там само. – С. 46–48.

збірні до сестри, матері Миколи Данька. За цими книжками Микола й навчився читати ще до школи. Те, що в Даньків була чимала домашня книгозбірня, підтверджує однокласник Миколи Данька Я. Довжик: «Удома в Даньків було багато книжок, у чому я йому широко заздри. Ми, сільські діти, про таке могли лише мріяти, а в нього все це лежало в хаті»¹².

Звичайно, йому, дитині, не відкрилася сповна емоційно-сміслова глибина творів класиків, – для її сприйняття необхідно володіти певним життєвим досвідом. Тож література сприймалася ним інтуїтивно, у формі враження, а не осмислення. Інтуїтивність давала також відчуття досконалості літератури, абсолютної точності у вживанні слова, замилювання виразними ритмомелодійними малюнками, підсилюючи емоції та картини, сприйняті з фольклором. Саме інтуїтивністю породжені його перші римовані спроби, написані в літературному гуртку, який відвідував із початкових класів школи. За це діти й прозвали тоді «Миколокою-поетом»¹³.

Суспільна атмосфера, в якій починав формуватися світогляд Миколи Данька, була не зовсім сприятлива для українців: виморені голодом села; сотні винищених представників творчої та наукової інтелігенції; один боявся другого й у цьому страхові доносив на сусіда, товариша, брата; утиски в мовно-культурній сфері. Та, напевно, вся тогочасна дійсність, увесь уклад життя й вели до того, що Микола Данько мав поставити свій літературний хист служінню Україні.

Село не тільки працювало на ріллі, ярмаркувало та співало. Воно ще й плакало. Більшовицький лад, що утвердився на нашій землі, на початку 30-х рр. ХХ ст. кинув майбутньому митцеві перше випробування: коли виповнилося шість років, «активісти» з батькової хати вигребли все зерно, навіть вузлик із квасолею та бобами забрали. У класі старшого Миколиного брата Олексія після голодної зими 1932–1933 рр. із 36 учнів залишилося 11.

У юності інша ворожа сила, вже в інший спосіб влаштувала майбутньому митцеві чергове випробування – розпочалася Друга світова війна. Микола Данько встиг закінчити лише сім класів. Відтак евакуювався до Курської області. Деякий час був сином ударної офіцерської частини, що дислокувалася в районі Івні. Захворів. Після одужання завербувався на відбудову Сталінграда. З вересня 1944 р. – в Червоній Армії. Закінчивши Харківську радіошколу, з боями пройшов Австрію, Угорщину, визволяв Будапешт, Відень. Перемогу 19-річним зустрів у місті Чельські-Будейовіці (Чехословаччина). Нагороджений медалями «За взяття Будапешта», «За взяття Відня», «За перемогу над фашистською Німеччиною».

Після звільнення в запас зі Збройних сил вирішив стати на шлях, до якого прагнув ще з дитинства, – літературної праці. Неабияк посприяло цьому те, що на чотири роки затримався в армії (служив у авіаційних полках у Красноярську, Конотопі, на острові Сахалін). На відміну від післявоєнних кріпаків, селян-колгоспників, мав на руках документи, які дозволяли вільно обрати місце проживання. Тож, майже не зупиняючись у рідному селі, за порадою старших,

12. Довжик Я. Спогади // Архів автора. – Записано 12.10.2001 р. в м. Суми.

13. Яценко Ф. Спогади // Архів автора. – Записано 22.05.1996 р. в с. Славгород.

поїхав на Львівщину. Там секретарем Пустомитівського райкому партії працював Переверзєв – чоловік двоюрідної сестри Галини Іванівни. Чоловік другої сестри – Ольги Іванівни – обіймав посаду директора Пустомитівського вапнякового заводу. На це підприємство й улаштувався Микола Данько: спершу вантажником (підвозив вапняк у печі), потім бурильником. Закінчив вечірню школу робітничої молоді.

У наукових працях сьогодні досить поширене твердження, що людині у спадок «дані лише елементи її тілесної організації», а формування з цих елементів систем, із яких уже й створиться людський індивід, «відбувається в онтогенезі прижиттєво, тобто після народження і під впливом тих чи інших прижиттєвих факторів середовища, перш за все соціального»¹⁴. Базуючись на цих напрямках, сучасні соціологи та психологи стверджують, що розвитком людини керують дві програми – генетична й соціальна. Якщо «перша з них – це певна просторова організація клітини, що розвиває свою дію в певній часовій послідовності, то друга – система всіх виховних впливів, що здійснюються по відношенню до індивіда з боку суспільства, особливо на ранніх етапах онтогенезу»¹⁵. Все це виконує свою роль настільки, наскільки може викликати в конкретної людини внутрішній процес самовиховання та саморозвитку, які є «серією то менш, то більш глибоких внутрішніх новацій у бутті індивіда, яке передбачає свободу й здійснюється як свобода реалізації властивих індивідові потреб, як свобода його вчинків, свобода обрання ним видів діяльності й узагалі життєвого шляху – словом, як свобода творчості своєї власної біографії»¹⁶. Втім, лінія життя особистості складається не лише під впливом об'єктивних соціально-економічних детермінант, але й «на основі суб'єктивних спонук, орієнтацій на певні життєві цінності. Внутрішній аспект життєвого шляху особистості є процесом переживань життєвих подій, як сукупність суб'єктивних ставлень людини до зовнішнього світу і самого себе, як зміна і розвиток «Я», як процес постановки перед собою цілей, програм і завдань, процес їх повної або неповної реалізації, крах, набуття на цій основі життєвого досвіду»¹⁷.

Безперечно, у свободі власного формування та становлення, у виборі орієнтацій і життєвих цінностей, у постановці перед собою мети й завдань, які й привели до створення цілісної особистості Миколи Данька, – неабияку роль відіграли як Львівщина загалом, так і Львівський університет ім. І. Франка.

У час, коли він навчався, в університеті працювали такі визначні вчені, як М. Возняк, М. Рудницький, І. Ковалик, Т. Франко, Ю. Мушак, Є. Лазаренко, а також фундатор і організатор факультету журналістики, його декан та завідувач кафедри журналістики В. Дмитрук, інша висока професура. Вони на своїх заняттях формували підвалини освіченості. Освіченості не лише в плані знань, а й уміння брати знання, засвоювати отриману інформацію, трансформуючи її в пошук незвіданого. Звідси – стремління, жадібність Миколи Данька до знань.

14. Москаленко А. Т., Сержантов В. Ф. Смысл жизни и личность. – Новосибирск: Наука, 1989. – С. 88.

15. Там само.

16. Там само.

17. Сохань Л. В., Злобина Е. В., Тихонович В. А. Жизненный путь личности. – К., 1987. – С. 175.

Те ж середовище гартувало й інше – вміти розгледіти сірість і зуміти не сприйняти її. Атмосферу Львівського університету 50-х рр. ХХ ст. охарактеризував у своїх щоденникових записках Б. Горинь. Зокрема там знаходимо таке свідчення: «... у кожній кімнаті гуртожитку є завербований якийсь студент, в обов'язки якого входить не тільки підслуховувати розмови, але й переглядати всі речі – книжки, конспекти. Буває, що вони залазять навіть у кишені піджаків і штанів, крадуть записні книжки, листи»¹⁸.

Усе ж студенти, дух та уяву яких нуртував неспокій творчості, знаходили прекрасний вихід із цієї ситуації: спілкувались у літературній студії «Франкова криниця», де виробляли чуття художнього слова, пізнавали таємниці літературної майстерності, яких не могли дати ні товсті підручники, ні лекції. До літстудії Микола Данько ходив із тодішніми приятелями В. Колодієм та Р. Братунем. Також до неї входили: Г. Глазов, М. Петренко, В. Лучук, Г. Печенівський, Г. Книш. Сприяли зростанню також його дружні стосунки з Г. Тютюнником, В. Аркушенком, І. Вільде.

Варто також зупинитися й на такому мікроконтексті, як національно-політична ситуація 50-х рр. ХХ ст. в Західній Україні та Львові зосібно. Адже тут «спорадично виникали спроби організованого опору»¹⁹ комуністичній владі. І хоч вони негайно придушувалися, розголосо все ж, особливо серед студентства, набирали швидко. Та й остання боївка ОУН-УПА, за даними КДБ УРСР, ліквідована лише в 1956 р.²⁰ У грудні 1957 р. секретар Львівського обкому партії М. Лазуренко й начальник обласного управління КДБ В. Шевченко доповідали ЦК КПУ, що «націоналістичні тенденції серед населення ще живучі, вони й тепер проявляються з боку деякої частини інтелігенції та навіть тих осіб, які, на нашу думку, стоять на радянських позиціях»²¹.

Тут ще можна було обзавестися виданими за часів «панської Польщі» поетичними збірками Б.-І. Антонича та У. Самчука; історичними творами А. Чайковського, Ю. Опільського, Б. Лепкого; створеним О. Кобилянською на окупованій румунами Буковині романом «Апостол черні»; кількатомними виданнями різних письменників Східної України, зокрема М. Хвильового та В. Винниченка, надрукованими видавництвами «Рух», «ДВУ», «Книгоспілка» ще до їх заборон. Тут прийшло до Миколи Данька також власне відкриття та розуміння поезії, твореної О. Ольжичем, Ю. Дараганом, Л. Мосендзем, Є. Маланюком (як у Празі та Варшаві, так і Львові). Саме ці та інші видання, придбані ним у Львівський період (який тривав із 1950 р. до 1958), стали основою майбутньої великої та ґрунтовної

18. Горинь Б. Сторінки щоденника // Кафедра, 1988. – № 2. – С. 89.

19. Касьянов Георгій. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років. – К.: Либідь, 1995. – С. 34.

20. ЦДАГОУ. – Ф.1, оп. 24, спр. 85, арк. 247.

21. Там само. – Спр. 4537, арк. 111.

приватної бібліотеки. Зібрана упродовж багатьох років і формована фактично до останніх днів життя, вона красномовно свідчить про прагнення Миколи Данька до знань.

Нараховувала книгозбірня до п'яти тисяч книг, брошур, журналів: займала майже весь простір однокімнатної квартири. Саморобні стелажі стояли в коридорі, на кухні, містилися біля трьох стін кімнати. З меблів не було практично нічого: диван, шафа, письмовий та кухонний столи, кілька стільців. У спогадах про Миколу Данька «Понад 20 років із кляпом у роті», написаних 5 лютого 1994 р. на прохання автора цієї статті, письменник, науковець, дисидент М. Осадчий, згадуючи перше знайомство в 1963 р. і відвідини Сум, писав: «А в манюсінській, заваленій стелажами в книгах квартирі як пірнув у баламутний глиб мудрості рідкісних, раритетних видань, – то й Сум за перші відвідини вже не запізнав. Подобалося Миколі моє резюме на прощання: «Я навіть у найкращих домах Львова такої багатющої бібліотеки не надibuвав»²².

З протоколу обшуку²³, проведеного в його помешканні 27 травня 1983 р., бачимо, що в Миколи Данька вилучені «Филологические записки» (1890 р. видання), «Римские женщины» (1875), «Сонячна машина» В. Винниченка (1928), «Наука о нравственности» (1880), зібрання П. Антокольського (1950), «Оповідання» В. Винниченка – 3 томи, машинописний текст «Врачи США о сексе». Загалом, книги для Миколи Данька були не лише джерелом інтелектуального зростання. Вони рятували і від голоду: як ставало особливо нестерпно в період переслідувань, носив їх до «Букініста». Коли щастило трішечки розбагатіти, викупляв назад. Звичайно ж – далеко не завжди. За те страшне двадцятиріччя, коли його намагалися викреслити не лише з літератури та журналістики, а й із життя, сотні зо три видань бібліотека втратила. Сьогодні немало таких у Сумах, хто може похвалитися, як купував у Данька для себе цінні видання. І лише одиниці можуть сказати: «Купував, а потім повертав йому безкоштовно».

Базуючись на аналізі приватної бібліотеки, виходячи з того, що в ній годі знайти бодай томик без поміток господаря, можемо твердити – саме світова та українська література в поєднанні з теоретико-методологічними засадами наук (соціологія, філософія, історія, культура) були гносеологічною основою світоглядних позицій Миколи Данька.

Інший мікроконтекст становлення митця формувався під впливом суспільних ідей, породжених політичною «відлигою» в перші роки правління М. Хрущова. Цей період уже збігається у часі з перебуванням Миколи Данька в Сумах. Приїхавши сюди 1958 р. зі Львова, він продовжував напружено працювати, поєднуючи літературну творчість із роботою в редакції обласної газети «Ленінська правда», куди на посаду виконувача

22. Осадчий М. Понад 20 років із кляпом у роті // Архів автора. – Написано 5.02.1994 р. в м. Львів.

23. Протокол обыска и выемки. Сумы, 27.05.1983 // Архів автора.

обов'язків завідділу шкіл зарахований 7 червня 1958 р. Звичайно, працювати в обласному органі Комуністичної партії й не доторкатися до творчої партією міфологеми про справедливе комуністичне суспільство – неможливо. Все настійніше поширювалася думка про побудову комуністичної держави за лєнінськими принципами. Прагнучи посилити свою владу після розвінчання злодіянь за часів Й. Сталіна та дати новий поштовх ідеологічній роботі, Комуністична партія зробила ставку на канонізацію образу В. Лєніна. У цьому, як пише М. Жулинський, ефективно допомагали література й мистецтво, які «з особливим емоційним зав'язанням взяли «сталінський слід» і натхненно виспівували осанну марксизму-лєнінізму. У переважній своїй більшості це були щирі інтонації, які запліднювалися катарсисом дєсталінізації. Мало хто з шістдесятників оминув у своїй творчості звабу образного стрибка у вир захоплень очищенням від сталінської скверни Лєніним і вченням марксизму-лєнінізму»²⁴. Так, збірка І. Драча «До джерел» відкривалася віршем «Дихає осінь, дихає світ густий...», рядок із якого «Дихаю Лєніним до останнього подиху...»²⁵ дав назву цілому розділові, присвяченому засновникові Комуністичної партії. Вірність Лєнінській ідеї у своєму вірші «Де я не буду, що робить не стану...» по своєму добродушно-широко засвідчив В. Симоненко: «Куди б мене дороги не манили / І хто б мене звернути не хотів, / У мене хватить розуму і сили / Іти по тій, що Лєнін заповів»²⁶.

Не оминула цієї теми й рука Миколи Данька. У сумській обласній газеті «Лєнінська правда» від 17 березня 1959 р. з'явився «Марш комуністичних бригад», де стверджувалося, що «Світять нам зорі весни, / Радісно славен труд. / Лєнін в чудове прийдешне / Мужнім накреслив путь»²⁷. А в альманасі літераторів Сумщини «Світанок» (1962 р.) уміщено його вірш «Лєнінське слово». Що ж, він доторкнувся до міфологеми про справедливу комуністичну державу за Лєнінським принципом. Рятуватись у потоці лжеістин, що працювали на цю міфологеми, було важко. Вивернути потім із себе облудні слова – ще важче. Проте це відбудеться.

Слід зауважити, що в порівнянні з Миколою Даньком своїми першими книжками значно гучніше заявляли представники так званої першої хвилі шістдесятників. Однак і його дебютна збірка «Зоряне вікно»²⁸ не розчинилася серед десятків інших. «Культура кращих віршів Миколи Данька, – писав Б. Олійник, – знаходиться на хорошому естетичному рівні»²⁹. А М. Ільницький у статті «Сім соло поетичного хору» відзначив, що «у темах

24. Жулинський М. Люди, що виривалися із обмежень звичності // Слобожанщина. – 1996. – №3. – С.152.

25. Драч І. Ф. До джерел: вірші, поеми, переклади. – К.: Дніпро, 1972. – С. 5.

26. Симоненко В. Лебеді материнства: Поезії. Проза. – К.: Молодь, 1981. – С. 15.

27. Данько М. Марш комуністичних бригад: Вірш // Лєнінська правда. – 1959. – 17 березня.

28. Данько М. Зоряне вікно. Поезії. [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965.

29. Олійник Б. Слово о побратиме // Рабочая газета. – 1965. – 18 августа.

загальнофілософських особливо виразно постає здатність автора мислити оригінально, вирішувати тему по-своєму»³⁰.

Виходячи з того, як держава посилювала тиск на саму себе через арешти інтелігенції, через витоптування паростків нового українського відродження, через розгортання російської мови, бюрократизм та зміцнення правоохоронних структур; виходячи з того, як у лавах чільних поетів-шістдесятників брав гору інстинкт самозбереження, – Микола Данько піднявся на головну сходинку власного «Я» – позбавився страху бути самим собою. Страху – від якого гине людське начало.

*Така полегкість... врешті скинув руб'я
Морального жебрацтва, що ряхтіло
Підробним словом...³¹.*

Фактично переоцінив, «переламав» і переосмислив себе по-новому Микола Данько в період, визначений науковцями як «перший покіс», коли ідеологічний та адміністративний тиск досяг вищої точки, набувши форм відкритих репресій. Тобто Микола Данько, за умов, коли влада в 1965–66 рр. провела наступ на інакомислення в Україні, спрямувавши основний удар проти представників національно-культурного відродження, готував нову поетичну збірку, «скинувши руб'я морального жебрацтва». І саме його здатність «мислити оригінально», а також уміння вкладати в малу кількість слів багато думок ненадовго затримала творчість митця у пересічних рамках соціалістичного реалізму. Саме це й засвідчила друга поетична збірка «Червоне соло»³².

Анонсуючи її з'яву, старший редактор видавництва К. Олійник у матеріалі «Автори Сумщини в «Прапорі» писав: «Поет-журналіст М. Данько виступить із новою збіркою поезій про рідну природу, красу рідного краю під назвою «Червоне соло»³³.

Хто ж після виходу встиг хоч проглянути книжку, швидко з'ясував, що назва «Червоне соло» – це зовсім не кон'юнктурний спів червонозоряного сурмача, а поетичний образ сходу Сонця над полем України. У пору повальної русифікації Данько засвідчив свою любов до рідного слова: «Ні, ти давня, як море і кров, Наша мово, нескорене диво!...»³⁴. В іншому вірші ототожнював Україну з тополею, яку нищать імперський суховій і двоголовий орел: «Ми не дамо вершечку всохнуть, / Ми тіло щепимо своє... / (Тополю, синю і високу, / Дводзьобий птах вночі клює)»³⁵. Справжній гнів посилав митець на доморощених яничар, які не те що не відганяють, а навіть принадажують цього птаха: «(... За що люблю? За що страждаю? / Я так ненавиджу гнучких, / Хто язика свого взуває / В чужі та звичні личаки!)»³⁶. А герой поеми «Перед боем» Олекса Довбуш заповідає своєму синові:

30. Ільницький М. Сім соло поетичного хору // Літ. Україна. – 1965. – 19 листопада.

31. ДАСО. – Ф. Р-7680, оп. 1, спр. 69.

32. Данько М. Червоне соло. Вірші. [Біогр. довідка: – С. 2]. – Харків: Прапор, 1967.

33. Олійник К. Автори Сумщини в «Прапорі» // Ленінська правда. – 1966. – 5 листопада.

34. Данько М. Червоне соло. Вірші. [Біогр. довідка: – С. 2]. – Харків: Прапор, 1967. – С. 23.

35. Там само. – С. 6.

36. Там само.

*Нам рабувати, синку, неподоба,
За інші скарби треба купно дбати,
Та вивести з неволі Україну,
Щоб не глумились добрії сусіди...³⁷*

Так само як і «Зоряне вікно» «Червоне соло» отримало чимало відгуків, різноплановість яких проявлялася в сенсі політичному. Зокрема – таким, який «не помічає чудесних перетворень у нашій країні, здійснених за роки Радянської влади», назвав автора тодішній перший секретар Сумського обкому Комуністичної партії Б. Вольтовський³⁸. Натомість «найсмівливішою книжкою на Україні за повоєнний час» номінував «Червоне соло» поет В. Бондар³⁹.

Після виходу та конфіскації «Червоного соло» відгук про книжку та добірку віршів із неї вміщено в журналі «Дукля» (Чехословаччина). У статті «Поезія Миколи Данька» П. Мурашко порівняв його з В. Симоненком: у «відображенні найактуальніших проблем сучасності», у «пошуках правдивого глумачення світу» та в тому, що обидва майстри слова виростили з журналістів обласної преси. Загалом же «жодна література, – за твердженням П. Мурашка, – ніколи не мала забагато справді великих художніх талантів – навіть українська, яка не може скаржитися, зокрема в поезії, на їхню нестачу, – тому приємно засвідчити прихід до нашої літератури мужнього і поетично довершеного слова Миколи Данька, якому властиві всі ознаки, потрібні для того, щоб конструктивно формувати мислення сучасних українських генерацій»⁴⁰.

Виступ першого секретаря обкому КПУ, безперечно, базувався на загальнопартійній лінії щодо боротьби з інакодумцями, про що він чітко заявив у своєму виступі: «В окремих випадках комуністи не дають своєчасної рішучої відсічі аполітичним проявам, займають примиренську позицію до їх носіїв»⁴¹. І далі – чітка вказівка на «носіїв» аполітичних «проявів»: «Нещодавно у Харківському видавництві «Прапор» вийшла з друку збірка поезій члена обласного літоб'єднання Миколи Данька... Невідомо, якими мотивами керувалися головний редактор видавництва т. Сукач і редактор збірки т. Кокорева, підписуючи її до друку»⁴².

Тиск розпочався. Не бажаючи бути «краплею в калюжі»⁴³, Микола Данько «за власним бажанням» 30 квітня 1968 р. звільнився з редакції «Ленінської правди» й вирушив до Києва з надією розчинитися в людській гушавні. І вже 5 травня вийшов на роботу як старший літпрацівник до редакції журналу «Початкова школа». Оселився спершу в однокімнатному помешканні М. Лукаша, а пізніше перебрався до Гр. Тютюнника. Отримавши гонорар за видрукований переклад «Декамерона» М. Лукаш, запропонував ці гроші Миколі Даньку, аби

37. Данько М. Червоне соло. Вірші. [Біогр. довідка: – С. 2]. – Харків: Прапор, 1967. – С. 78–79.

38. Підвищувати боездатність партійних організацій: З пленуму Сумського обкому КПУ України / Ленінська правда. – 1967. – 11 червня.

39. Очима серця: Ув'язнена лірика / Упоряд. В. І. Боровий. – Харків: Основа, 1992. – С. 94.

40. Мурашко П. Поезія Миколи Данька // Дукля. – 1967. – № 4. – С. 21.

41. Підвищувати боездатність партійних організацій: З пленуму Сумського обкому КПУ України / Ленінська правда. – 1967. – 11 червня.

42. Там само.

43. Данько М. Й сонця прихилив би!...: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – С. 33.

купив кооперативну квартиру. Прийняти такої офіри він, звичайно ж, не міг. Та й півроку не минуло, як редактор журналу чесно виклав: «Більше захищати тебе не можу. Вибач. Дуже вже ж тиснуть на мене»⁴⁴. Після того Микола Данько кілька місяців ще помикався Києвом, намагаючись знайти роботу, та й змушений був, як сам розповідав, «після попередження та мутування службістів КДБ» повернутися до Сум. У київський період ще були ходіння по земляках-письменниках, лауреатах різних премій, із проханням дати рекомендацію до Спілки письменників (одну написав В. Бондар). Ніхто не відмовляв, та й рекомендації не давав – кожен не хотів бути першим.

На щастя Миколи Данька, поневірання в Сумах не були довгими. У верхніх ешелонах влади відбулися кардинальні зміни – місце секретаря ЦК КПУ з ідеології замість А. Скаби з подання Ю. Шелеста вже обіймав академік, учений-хімік, уродженець с. Василівка Білопільського р-ну Ф. Овчаренко. У листі академік так згадував той період: «Як тільки мені стало відомо про переслідування Миколи Михайловича за його сміливі й по-справжньому хороші вірші, я просив О. Іщенка (на той час першого секретаря Сумського обкому КП України - В. С.) не цькувати Данька, а також цікавився його влаштуванням на роботу за фахом. Вони мене запевнили, що поета Миколу Данька влаштували на роботу в пресі. Але з листів, які я одержував від нього, я бачив, що статті в газеті він підписував під іншим прізвищем (Дмитро Гедзь, Славгородський М., Михайленко М., Михайлович М., Станченко І. - В. С.). Видно, політична атмосфера на Сумщині, створена навколо Данька, не дозволяла керівництву обкому популяризувати його ім'я»⁴⁵.

Та й ця ситуація згодом змінилася, адже після «першого покоосу» інакодумців розпочинався новий період політичних репресій, названий «генеральним погромом». Розгорнулася нова діяльність у Сумах і проти Миколи Данька. Тим паче, що окрім столичної, позбувся хоч якоїсь підтримки й тут – знято з посади лояльно настроєного до поета секретаря обкому партії П. Козирева.

Поновилося «підтягування дисципліни» в колективі обласної газети «Ленінська правда»: із завідувача відділу переведений на посаду старшого літпрацівника, звільнений «за власним бажанням», «за згодою сторін» звільнений із посади завідувача літературної частини Сумського обласного музично-драматичного театру ім. М. Щепкіна, звільнений з посади робітника II розряду Сумського пивзаводу, звільнений з посади режисера I категорії обласного кіно клубу. Після чергового звільнення довго взагалі не міг улаштуватися на роботу: не встигав ступити на поріг, а на столі начальника лунав дзвінок, і телефонна трубка «просто рекомендувала» не брати. До всього ж одного пізнього вечора «невідомі» побили. Прагнув зробити ще одну спробу переїхати до Києва: 1979 р. знайшов бажаного поміятися квартирами на бульварі Дружби народів у Києві – не дозволили. Напрочуд влучно з цього приводу висловився журналіст і краєзнавець Г. Петров: «Сумській ораві хотілося самій доцькувати його, загнати в

44. Садівничий В. Розмови з Миколою Даньком // Архів автора. – Записано 15.05.1992. – м. Суми.

45. Овчаренко Ф. Листи // Архів автора.

гріб. Це ж яка насолода для садиста – бачити, як жертва в смертельних судорогах корчиться біля ніг»⁴⁶.

Усе ж і тоді знаходилися люди, які матеріально та морально підтримували Миколу Данька: хімік-академік Ф. Овчаренко, українські літератори А. Перапада, В. Корнієнко, М. Лукаш, Г. Кочур, Б. Антоненко-Давидович, В. Зленко, російський поет Л. Мартинов, національний поет Удмуртії Ф. Васильєв. У Сумах це робили лікар В. Казбан, доцент сільгоспінституту А. Коломацький, художник В. Сай, інші.

Були й такі, що обіцяли – «Буду гримать у всі двері, // Підніму обком на ноги, // Жовтенят і піонерів... // Схаменувсь аж біля дому // Й зашептав мені в науку: // – Тільки чур! – благов. – Нікому, // Що тобі потиснув руку!»⁴⁷.

Ім'я Миколи Данька взяли в тенета пліток і брехні. Особливою популярністю користувався у спецслужб «алкоголізм» – людину оголошували п'яницею й усе робили, аж до абсолютно нечесних провокацій, для утвердження цієї думки в суспільстві.

Урешті повели шалений відкритий наступ. Зокрема 27 травня 1983 р. вдома провели трус, при якому вилучили 28 папок із поезією та прозою, 2 записники, щоденник, друкарську машинку, книги. Прокуратура Сум наготувала карну справу за статтею 187-1 Карного кодексу УРСР: «Систематичне розповсюдження в усній формі свідомо неправдивих вигадок, які ганьблять радянський державний устрій, а також виготовлення або розповсюдження у письмовій, друкованій чи іншій формі творів такого ж змісту». Крім слідчого міської прокуратури, з Миколою Даньком «працював» співробітник комітету державної безпеки О. Монастирний. Саме як про людину порядну відгукувався про нього поет. На допитах, чи то пак «профілактичних розмовах», він часто вибачався: «Зрозумійте нас правильно, ми люди державні... Особисто я проти вас нічого не маю»⁴⁸. До цього додалося постійне стеження за квартирою; настирне документування декотрих сусідів; погрози на роботі тим, хто відважувався поспілкуватися, підтримати. А ще – напівголодне існування...

Правоохоронці правопорушно робили свою справу: п'ятдесятисемирічну людину вели до психологічного зламу. «Судилище, – писав Микола Данько в листі до Ф. Овчаренка, – тривало майже три місяці. Яких тільки собак не чіпляли на домовищеного Ідальго! Ледве на сибірське багаття не звели під егідою закону»⁴⁹. Згодом правила гри змінили. Зокрема, 4 жовтня 1983 р. прийняли на посаду контролера при Сумському міському відділі внутрішніх справ. Перед цим «запропонували» написати покаяльного листа, вірніше – підписати написане, що й було опубліковане в обласній газеті «Ленінська правда» 11 листопада 1983 р. під заголовком «Прозріння перед безоднею»⁵⁰.

46. Петров Г. Соло у сутінках // Добрий день. - 1996. - 24 травня.

47. Данько М. Й сонця прихилив би!..: Поезії. - К.: Рад. письменник, 1991. - С. 189.

48. Садівничий В. Розмови з Миколою Даньком // Архів автора. - Записано 15.05.1992. - м. Суми.

49. Данько М. Листи // Архів автора.

50. Данько М. Прозріння перед безоднею // Ленінська правда. - 1983. - 11 листопада.

Як людина, Микола Данько навіть при цій силі хотів жити, він не міг піти з життя самовільно, як це зробили його друзі Гр. Тютюнник та В. Близнець. Як митець, він не міг повнокровно жити – і без покаяльного листа, і з ним. Та система була для нього задухою:

*Судьбі лише повторюю стократ:
Не хочу бути краплею в калюжі,
Не хочу – там, де підле щастя плужить⁵¹.*

Не піддавшись, як сам зазначав, умовлянням «наварнякати оду», не злякавшись погроз, слідств, «тихих репресій», у 70–80-ті рр. писав про «павутиння неволі України», про зорю «криваву Ілліча», «хижу ніч андропівську», про вкраїнську душу, яка «все «війо та гей» в епоху рвійну!».

Зараз же ми перебуваємо в ситуації, коли нове покоління українських літераторів із поетичною, прозовою й публіцистичною творчістю Миколи Данька майже не знайоме. Одна з причин у тому, що за життя літератора побачили світ лише три поетичні збірки – «Зоряне вікно», «Червоне соло», «Й сонця прихилив би!..», уривок із повісті «На невидимому хресті» та есе «Ой ви хлопці-конотопці» в самвидавівському журналі «Кафедра», до 80-річчя митця в альманасі «Земляки» (2006) – драматична поема «Тірадентіс», а героїчна балада за мотивами античних міфів «Дельтаплан» публікується в цьому посібнику. Підготовленими, однак не виданими, лишилися поетичні збірки: «Літоросль», «Під попелом в степу», «Над усі перлини», «На меридіанах душі», «Мрію коли...», «Хай святиться ім'я твоє», «Жереб кинуто», «Пробачення», «Ласкавість». Серед неопублікованого є кілька великомасштабних поетичних творів, як-то віршована повість «Славгород», драматизована поема-опера «Югурта», легенда про кохання «Арслан і Алтун» тощо. В кількох грубих теках залежалися практично нікому не відома проза: новели, есе, статті; більше десятка повістей, з-поміж яких «Чебрецева соната», «Рідкісний птах, як чорний лебідь», «Дзеркало еліти», ін. Публіцистики його взагалі ніхто не аналізував.

Водночас слід зауважити: для Миколи Данька знайшлося місце на сторінках книги другої «Історії української літератури ХХ століття». Оглядаючи поезію 60–70-х рр., М. Ільницький вказує на те, що «тенденція до синтезу публіцистичних і медитативних мотивів виразно помітна у В. Коломійця, Тамари Коломієць, М. Клименка, її розвивають також П. Скунець, Віт. Колодій, С. Стрижанюк, С. Литвин, В. Бровченко, М. Петренко, А. Таран, В. Терен, М. Данько, Г. Паламарчук⁵². А також на сторінках підручника історії для старшокласників: «Незважаючи на постійний тиск, на всезаборонство, письменники України дедалі чіткіше й відкритіше висловлювали своє розуміння життя республіки, країни, бачили нагальну потребу оновлення суспільства. Багато хто з них не тільки констатував задуху в суспільно-політичному житті і закликав до соціаль-

51. Данько М. Й сонця прихилив би!..: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – С. 33.

52. Ільницький М. 60–70-ті роки / Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. Кн. 2: Друга половина ХХ ст.: Підручник / За ред. В. Г. Дончика. – К.: Либідь, 1998. – С. 83–84.

них змін, а й у своїх творах вказував на витоки такого становища. Так, у «Червоному соло» наприкінці 60-х рр. М. Данько резонно зауважував деяким письменникам: «Своїм мовчанням, невтручанням, байдужістю, дурною глухотою, зневірою, бездумністю сліпою ти люте зло привабиш на поріг»...»⁵³.

Такі доля і недоля, творчий шлях Миколи Данька, такі ж і мікроконтексти, з яких формувалися його світогляд та життєві принципи. Що ж до публіцистики, то можна твердити – дебют у пресі припадає на кінець 1940-х рр., коли у Сахалінській газеті «Тривога» почали з'являтися його замітки. Повторні проби журналістики зробив уже в студентські роки на сторінках багатотиражки Львівського університету, а згодом під егідою «доброчинного редактора», як сам висловлювався, І. Петріва, – в «Ленінській молоді» (Львів). І саме до цього видання 2 червня 1956 р. прийнятий на посаду літпрацівника.

Активно працюючи в пресі з 1956 р. до середини 1968, Микола Данько створив десятки нарисів, замальовок, кореспонденцій, статей, інформаційних заміток, фейлетонів тощо. Розквіт його публіцистичної діяльності припадає на першу половину 60-х рр. Окрім газет, активно друкувався у таких художньо-публіцистичних журналах України, як «Вітчизна», «Жовтень», «Дніпро», «Зміна», виступаючи з віршами, оповіданнями, гуморесками, пародіями, рецензіями, перекладами з польської, болгарської, російської, вірменської та удмуртської мов. Найбільш плідним, на нашу думку, можна назвати 1964 рік – у різних часописах уміщено більше 30 публікацій, підписаних його ім'ям. І лише три матеріали надруковані в 1969 році. Одиначні публікації, виявлені нами, датуються 1980, 1982, 1983 роками, що, з огляду на його біографію, й не дивно.

Згадуючи той період, у листі до академіка Ф. Овчаренка Микола Данько писав: «І яка ж тільки тваринна ненависть у патентованих бюрократів до всього не за копилком, надто щирого й нелицемірного! Й звідки сіє? Бога немає – отже все й дозволено!.. Це ж напевно з таких підсвідомих міркувань виходила й Жидкова (завідувач відділу пропаганди й агітації Сумського обкому КПУ - В. С.), коли на прохання одного журналіста дозволити «комусь» виступати в газеті хоч за псевдонімом, люб'язно просичала: «А ви можете обходитися без его статей? Ну вот...», і секретар обкому комсомолу – ім'я цього нікчемі не вартє й згадки, – репетуючи: «Держать і не пуцать!». Що таким бовдурам до того, що колишній фронтовик помирає з голоду? Що перо ж – чийсь єдиний хліб? Крісло, власна шкура – ось що таких обходить»⁵⁴.

Працюючи в журналістиці, Микола Данько подавав переважно матеріали про культурне та громадське життя. Серед таких публікацій можна відзначити «Йдучи до сонця» (Ленінська правда. – 1960. – 9 травня), «Нескорений Тарас» (Ленінська правда. – 1961. – 21 березня), «Пісні Михайла Пилипенка» (Ленінська правда. – 1962. – 3 квітня), «Чебрець пахне сонцем» (Ленінська правда. – 1963. – 27 жовтня), «Очі, віддані сонцю» (Ленінська правда. – 1964. – 22 березня), «Чарівна пісня жоржин» (Ленінська правда. – 1965. – 1 травня), «Прихи-

53. Кульчицький С. В., Курносів Ю. О., Коваль М. В. Історія України. Матеріали до підручника для 10–11-х класів середньої школи: Частина II. – 2-ге вид. – К.: Освіта, 1994. – С. 62.

54. Данько М. Листи // Архів автора.

ляє до серця бандуру» (Ленінська правда. – 1966. – 30 жовтня), «Пісня трьох струн» (Ленінська правда. – 1972. – 11 січня) та багато інших.

Усе ж домінантою публіцистичної творчості Миколи Данька слід вважати рецензії, у яких він жваво, оперативно, ґрунтовно відгукувався на книги, переважно поетичні, що з'являлися друком. Одна з таких публікацій – «На котурнах упередженості» – уміщена в журналі «Ранок»⁵⁵. Утім, це одночасно рецензія і відгук на вже створену рецензію: «Придбав собі нову книжечку віршів Миколи Удовиченка шановний критик Петро Гоц. Певна річ, не для того, щоб читати та радіти, бодай із деяких успіхів молодого поета. О, він не з тих! Отож, хуленько добув із шухляди аналітичний копил та й почав нашвидкуруч, сяк-так примірятися до віршів...» На думку Миколи Данька подібні праці теж потрібні, але ж не так, щоб «навіть незначні похибки поета» в інтерпретації критика «набирали дивовижних розмірів». Далі автор уже дає власний аналіз творів із поетичної збірки М. Удовиченка «Мій скарб», вказуючи як на здобутки, так і промахи поета. Наприкінці рецензії Микола Данько зауважує: «Повторюємо: багато гарних поезій у збірці. То ж як не дивуватися, що всього цього не помітив критик Петро Гоц? О, мила сліпота! Ото вже й справді: пішов у театр, а просидів у буфеті!»⁵⁶. З-поміж опублікованих рецензій варто назвати: «Соковитий акорд» (Ленінська правда. – 1959. – 15 серпня), «Він квіти так любив...» (Ленінська правда. – 1960. – 11 вересня), «Чолом Кропивницькому» (Ленінська правда. – 1964. – 15 січня), «Щире слово поета» (Ленінська правда. – 1966. – 13 листопада), «Сміх – це здоров'я» (Дніпро. – 1968. – № 2. – С. 158–159), «Медоцвіт» (Ленінська правда. – 1969. – 13 листопада), «Кролевецький рушник» (Червоний промінь. – 1972. – 31 жовтня) та інші.

Показовим є його виступ «Поспішаймо повільно» 1991 р. в Сумській обласній газеті «Червоний промінь» з нагоди першої річниці проголошення суверенітету України. По-перше, це остання прижиттєва публікація публіцистичного плану Миколи Данька. По-друге, журналісти сумської молодіжки саме до нього, як багатолітнього страждальця від комуністичного ладу, звернулися за виступом з нагоди вказаної дати. І Микола Данько – не розчарував: ні журналістів, ні читачів. «Суверенітет на словах поступово обросте пір'ям... Українська мова, – пише Микола Данько, – насупір усім її ненависникам, здобуватиме перемогу за перемогою...

Цілком свідомий того, що названа Декларація, яка не набрала чинності закону – тільки задрипана шапка, а не сама голова. Але ж дасть Бог, якось намацаємо свою голову й зодягнемо ту благаєнку покривку, та ще й перетворимо на Шапку Мономаха!

Вірю! Станеться!

Давайте тільки не докотимося до міжпартійної жабомишодравліки...

Ось розкуємося. Будемо робити крок за кроком... Я, наприклад, у своїй зухвалій поетичній уяві давно завважив райдугу над вільною Україною. Серце бачить раніше ока. Але ж воно й підказує: поспішаймо повільно!»⁵⁷.

55. Данько М. На котурнах упередженості // Ранок. – 1965. – № 9. – С. 18.

56. Там само.

57. Данько М. Поспішаймо повільно // Червоний промінь. – 1991. – 13 липня. – С. 2.

... В особі Миколи Данька український національно-визвольний рух другої половини ХХ ст. мав невтомного борця за свободу особистості, народу, нації. Про це писав у «Літературній Україні» О. Сливинський, оглядаючи з чвертьстолітньої вершини другу збірку Миколи Данька: «Роками не раз було перечитував я хвилюючі поезії з «Червоного соло». Нехай, може, не в кожному рядочку версифікаційно відточені до найяснішого блиску, зате майже завжди сповнені отого сяйва чесної, сміливої думки, перейняті палким патріотичним почуттям українця, од яких і серце стрепенеться, і думка оживає»⁵⁸. Саме в розвиток цієї думки варто звернути увагу й на слова поета А. Гризуна, написані як відгук на збірку «Й сонця прихилив би!..» у квітні 1991 року: «Микола Данько прагне висповідати сьогодні рідному народові пісню про всі ті глибокі рани, які закарбувала його вразлива душа з дитинства аж до сивини»⁵⁹. Життя та діяльність Миколи Данька, грані його творчості ширше розкриті в низці публікацій автора цієї статті⁶⁰.

58. Сливинський О. Луна «Червоного соло»: Незапізнаний відгук на поетичну книжку шістдесятих років // Літ. Україна. – 1990. – 5 квітня.

59. Гризун А. Високий вересень // Ленінська правда. – 1991. – 13 квітня.

60. Див.: Садівничий В. Душа, відкрита до людей // Червоний промінь. – 1991. – 16 березня. – С. 5; Садівничий В. Шляхом Пантелеймона Куліша // Панорама Сумщини. – 1991. – 23 травня. – С. 6; Садівничий В. Вони тримають Україну // Українська культура. – 1994. – № 11–12. – С. 11–13; Садівничий В. Голгофа Миколи Данька // Літ. Україна. – 1995. – 12 жовтня. – С. 8; Садівничий В. Козацьким обеліском на путі... // Слово і час. – 1996. – №7. – С.11–14; Садівничий В. З тавром націоналіста / Реабілітовані історією. Сумська область. – У 3 кн. – Кн. 1. – Суми: ВВП «Мрія-1», 2005. – С. 135–139; Садівничий В. Національні засади як передумова творчості Миколи Данька // Вісник Сумського державного університету: Збірник наук. праць. Серія Філологічні науки. – 2006. – №3. – С. 34–43.

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ

1926 р.	24 травня	Народився в селі Славгород Краснопільського району
1944 р.	вересень	Призваний у Червону Армію
1944–1945 рр.		Участь у Великій Вітчизняній війні
1945–1950 рр.		Служба у лавах Збройних сил
1950 р.	20 серпня	Прийнятий різноробочим у Глино-Наварійське заводууправління (м. Пустомити Львівської обл.)
1951 р.		Вступив на перший курс Львівського державного ун-ту ім. І. Франка
1956 р.		Закінчив факультет журналістики Львівського державного ун-ту ім. І. Франка
1956 р.	2 червня	Прийнятий на роботу в редакцію газети «Ленінська молодь» (Львів) на посаду літпрацівника
1958 р.	7 квітня	Зарахований на посаду т.в.о. завідувача відділу шкіл газети «Ленінська правда» (Суми)
1965 р.		У видавництві «Молодь» виходить перша збірка віршів «Зоряне вікно»
1967 р.		У видавництві «Прапор» виходить друга збірка віршів «Червоне соло»
1969 р.	30 квітня	Звільнений за власним бажанням із редакції газети «Ленінська правда»
	5 травня	Зарахований на посаду старшого літпрацівника редакції журналу «Початкова школа» (Київ)
	15 жовтня	Звільнений із редакції журналу «Початкова школа» за власним бажанням
1970 р.	7 січня	Зарахований на посаду старшого літпрацівника редакції газети «Ленінська правда»
1972 р.	16 січня	Призначений завідувачем відділу сатири та гумору редакції газети «Ленінська правда»
1973 р.	1 червня	Переведений на посаду старшого літпрацівника редакції газети «Ленінська правда»

1973 р.	2 червня	Звільнений з роботи згідно з поданою заявою
	30 червня	Прийнятий на посаду завідувача літературної частини Сумського музично-драматичного театру ім. М. Щепкіна
1974 р	16 березня	Звільнений з посади за згодою сторін
	15 липня	Зарахований у цех безалкогольних напоїв Сумського пивоб'єднання на посаду робітника другого розряду
1975 р.	1 червня	Зарахований на посаду режисера I категорії в обласний клуб кінолюбителів
1978 р.	22 грудня	Звільнений з посади за власним бажанням
1979 р.	1 квітня	Прийнятий на посаду методиста в обласний клуб кінолюбителів
1981 р.	12 вересня	Звільнений з посади за власним бажанням
1982 р.	4 січня	Прийнятий на посаду методиста в обласний клуб кінолюбителів
	16 березня	Звільнений з посади за власним бажанням
1983 р	4 жовтня	Призначений на посаду контролера відділу охорони при Сумському міському відділі внутрішніх справ
1984 р.	14 лютого	Звільнений з посади за власним бажанням
	6 липня	Прийнятий на посаду сторожа воєнізованої охорони при Зарічному РВВС
1985 р.	5 серпня	Звільнений з посади за власним бажанням
1988 р.		У журналі «Кафедра» (№ 2) вперше після за мовчання опубліковано його вірші
1989 р.	2 січня	Зарахований на посаду позаштатного літконсультанта відділу культури й освіти газети «Ленінська правда»
	8 січня	Газета «Ленінська правда» зриває пелену 19-річного замовчування поета й публікує 6 віршів
1991 р.		У видавництві «Рад. письменник» виходить третя прижиттєва збірка творів «Й сонця прихилив би!..»
	2 вересня	Звільнений з посади у зв'язку з ліквідацією редакції
1993 р.	14 лютого	Помер після тяжкої хвороби

**«ДУША СПІВЦЯ
НЕ МАЄ ВАТЕРЛІНІЇ...»**

*БІБЛІОГРАФІЯ
МИКОЛИ ДАНЬКА*

ПРОЗА

1957

1. Данько М. Крапки не ставимо: Гумореска // Ленінська молодь. – 1957. – 1 січня.

1958

2. Данько М. Цвіт юний, комсомольський: Оповідання // Ленінська правда. – 1958. – 25 квітня.
3. Данько М. Правофлангові: Оповідання // Ленінська правда. – 1958. – 9 травня.

1959

4. Данько М. Валентина: Новела // Ленінська правда. – 1959. – 20 вересня.

1962

5. Данько М. Погашена райдуга: Оповідання // Ленінська правда. – 1962. – 9 вересня.
6. Данько М. Надкушене яблуко: Оповідання. 1. Король мікродоказів; 2. Випадок у дорозі; 3. Невдача; 4. Хто винен; 5. Розплата // Ленінська правда. – 1962. – 21, 23, 28 жовтня.

1971

7. Данько М. У хуртовину: Оповідання // Ленінська правда. – 1971. – 26 грудня.

1973

8. Данько М. Сервіс: Гумореска // Ленінська правда. – 1973. – 21 січня.

1981

9. Данько М. За крок до генія: Оповідання // Червоний промінь. – 1981. – 28, 31 березня.
10. Данько М. Емансипація ж!: Краєзнавча гумореска // Червоний промінь. – 1981. – 30 травня.

1982

11. Данько М. Походеньки: Гумореска // Червоний промінь. – 1982. – 2 жовтня.

1951

1. Данько М. Народи встають за мир: Вірш // За радянську науку. – 1951. – 28 вересня.
2. Данько М. Нам відкрились комунізму далі: Вірш // Ленінська молодь. – 1951. – 5 грудня.

1952

3. Данько М. Я – вапняр: Вірш // Ленінська молодь. – 1952. – 9 березня.
4. Данько М. Ген, видніються Карпати!: Вірш // Радянський спорт. – 1952. – 11 березня.
5. Данько М. Весні назустріч: Вірш // Вільна Україна. – 1952. – 26 березня.
6. Данько М. На будовах: Вірш // Літературна газета. – 1952. – 3 квітня.
7. Данько Н. В добрый путь: Стих // Львовская правда. – 1952. – 21 грудня.
8. Данько М. Народний учитель: Вірш // Вільна Україна. – 1952. – 31 грудня.

1953

9. Данько М. В колгоспній кузні: Вірш // Вільна Україна. – 1953. – 14 лютого.
10. Данько М. Наш шлях: Вірш // Вільна Україна. – 1953. – 22 лютого.
11. Данько М. Лісоруби; Коли спішиш ти в інститут: Вірші // За радянську науку. – 1953. – 15 квітня.
12. Данько М. «Мій друг сержант Альоша з Підмосков'я...»; Ходить Першотравень // Ленінська молодь. – 1953. – 13 травня.
13. Данько М. Не ті Карпати...: Вірш // Молодь України. – 1953. – 6 червня.
14. Данько М. Я тепер юннат: Вірш // Ленінська молодь. – 1953. – 1 липня.
15. Данько М. Піонерська пісня / Данько М. – слова, Німанд С. – музика // Ленінська молодь. – 1953. – 5 липня.
16. Данько М. Дивлюсь на Схід: Вірш // Ленінська молодь. – 1953. – 23 грудня.

1954

17. Данько М. Берізка; Львів; З потом на смаглявому чолі...: Вірші / Альманах. Львівський держ. ун-т ім. І. Франка, Студентська літ. студія / Редкол.: І. П. Вишневський, В. Г. Дмитрук, В. В. Лесик (відп.

- ред.), О. Н. Мороз, Д. В. Павличко, Д. Г. Цмокаленко, С. М. Шаховський. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1954. – С. 11, 12, 29, 30, 54.
18. Данько М. З потом на смаглявому чолі...; Спогад: Вірші // Вітчизна. – 1954. – № 3.
19. Данько М. Львів: Вірш // За радянську науку. – 1954. – 18 січня.
20. Данько М. Львів: Вірш // Ленінська молодь. – 1954. – 12 лютого.
21. Данько М. Слово робітника: Вірш // За радянську науку. – 1954. – 23 лютого.
22. Данько М. Проліски: Вірш // Ленінська молодь. – 1954. – 18 квітня.
23. Данько М. Ввечері: Вірш // Вільна Україна. – 1954. – 25 квітня.
24. Данько Н. В єдиній родині: Вірш // Львовская правда. – 1954. – 27 квітня.
25. Данько М. У лісорубів; «Де трактор йшов і краєв поля соти...»: Вірші // Львовская правда. – 1954. – 15 травня.
26. Данько М. Колгоспний водопровід: Вірш // Ленінська молодь. – 1954. – 9 червня.
27. Данько М. Мій супутник: Вірш // Радянське слово. – 1954. – 14 вересня.
28. Данько М. Смереча: Вірш // Радянське слово. – 1954. – 3 жовтня.
29. Данько М. Маркіза: Віршована гумореска // За радянську науку. – 1954. – 24 грудня.

1955

30. Данько М. Грабовський: Вірш // Слово молодих. Альманах. – К.: Рад. письменник, 1955. – С. 145.
31. Данько М. Маркіза: Віршована Гумореска // Ленінська молодь. – 1955. – 7 січня.
32. Данько М. Ген, видніються Карпати!: Вірш // Ленінська молодь. – 1955. – 4 березня.
33. Данько М. Весняна пісня: Вірш // Ленінська молодь. – 1955. – 15 квітня.
34. Данько М. Першотравень іде: Вірш // Ленінська молодь. – 1955. – 27 квітня.

1956

35. Данько М. Читає лекцію Галан; «Закоханій, стою у морі квітів...»; Пісня Возз'єднання; «Ревнива пам'ять й досі береже...»; Смереча; «Від природи я м'якої вдачі...»: Вірші // Альманах. Львівський держ. ун-т ім. І. Франка, Студентська літ. студія / Редкол.: І. І. Дорошенко, В. В. Лесик, Д. В. Павличко (відп. ред.), Ф. І. Пачовський, С. М. Шаховський. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1956. – Книга друга. – С. 17–24.
36. Данько М. Сонцю назустріч: Вірш // Жовтень. – 1956. – № 10.
37. Данько М. Рівність: Віршована гумореска // Ленінська молодь. – 1956. – 6 квітня.

38. Данько М. На Львівській вулиці; Весняні бубонці; Трохи «Астрономії»; Прибиральниця: Вірші // Ленінська молодь. – 1956. – 29 квітня.
39. Данько М. Плоди виховання: Віршована гумореска // Ленінська молодь. – 1956. – 15 липня.
40. Данько М. Буревісник: Вірш // Ленінська молодь. – 1956. – 2 вересня. – На ювілей І. Франка.
41. Данько М. З вогником; Глушитель; За що: Віршовані гуморески // Ленінська молодь. – 1956. – 7 жовтня.
42. Данько М. Читає лекцію Галан: Вірш // Ленінська молодь. – 1956. – 5 грудня.

1957

43. Данько М. Зрадила! // Перець. – 1957. – Квітень.
44. Данько М. Новорічна подорож: Вірш / Гедзь Дмитро // Ленінська молодь. – 1957. – 1 січня.
45. Данько М. Відповідь заблуканому; Вогник; «Ніч. Імлисті далі...»; «На дорогах розлук не одну я обняв...»: Вірші // Ленінська молодь. – 1957. – 30 січня.
46. Данько М. Постріл: Вірш // Молодь України. – 1957. – 27 квітня.
47. Данько М. І. Гушаку; Дм. Молякевичу; Г. Тютюннику: Дружні шаржі // Ленінська молодь. – 1957. – 24 березня.
48. Данько М. Комсомолка: Вірш // Ленінська молодь. – 1957. – 19 травня.

1958

49. Данько М. Вогник; «Вже давно зносили шинельчину...» // Альманах. Львівський держ. ун-т ім. І. Франка, Студентська літ. студія / Редкол.: С. М. Шаховський (відп. ред.) та ін. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1958. – Книга третя. – С. 7–8.
50. Данько М. Побував у ріднім краю; «Як пахне мокрий сніг!...»: Вірші // Ленінська правда. – 1958. – 9 квітня.
51. Данько М. На Львівській вулиці: Вірш // Ленінська молодь. – 1958. – 29 квітня.
52. Данько М. Дзвенять травневі пісні: Вірш // Ленінська правда. – 1958. – 1 травня.
53. Данько М. Здрастуй пісне, моя радосте; На стовпах блакитних; Іще не час писати спогади: Вірші // Ленінська правда. – 1958. – 15 червня.

1959

54. Данько М. Марш комуністичних бригад: Вірш // Ленінська правда. – 1959. – 17 березня.
55. Данько М. Живи, радій і хорошій: Вірш // Ленінська молодь. – 1959. – 2 серпня.

56. Данько М. Плоди виховання: Віршована гумореска // Ленінська правда. – 1959. – 4 листопада.
57. Данько М. Журналіст: Вірш // Ленінська правда. – 1959. – 11 листопада.

1960

58. Данько М. З новим щастям, з мирним днем!: Вірш // Ленінська правда. – 1960. – 1 січня.
59. Данько М. Сліпий про фарби: Байка // Ленінська правда. – 1960. – 6 січня.

1962

60. Данько М. «Любий краю! Рідний краю!..»; Ленінське слово; «Готує літо щедродайний посаг...»; «І як не поступитися...»: Вірші // Світанок: Збірник творів письменників Сумщини / Упоряд.: М. Данько, Б. Звагельський, М. Мінаков. – Харків: Книжкове вид-во, 1962. – С. 3–7.

1963

61. Данько М. Дипломована квочка: Віршований фейлетон // Ленінська правда. – 1963. – 10 лютого.
62. Данько М. Скибка хліба: Віршована гумореска // Ленінська правда. – 1963. – 7 вересня.

1964

63. Данько М. Гроза; Етюд; «І знов теплінь і синє марево...»; «Вночі автобуси сумують за людьми...»; «Рідний краю!.. Мак – зорею...»: Вірші [Біогр. довідка] // Зміна. – 1964. – № 4. – С. 1.
64. Данько М. Двобій: Балада-казка // Дніпро. – 1964. – № 11. – С. 116–117.
65. Данько М. Здрастуй, юний!: Вірш // Ленінська правда. – 1964. – 1 січня.
66. Данько М. Радість; «Мабуть, ти станеш часткою...»; «Проходять по землі красиві, сильні люди...»; Зваба: Вірші // Ленінська правда. – 1964. – 6 травня.

1965

67. Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.

Зміст: «Проходять по землі красиві, сильні люди...»; «Намисто голубе із крапель...»; «Є зимні душі, тихі, крижані...»; «Слава кожній професії...»; «Якщо за лісом...»; «Як пахне мокрий сніг! Як сяє сонце вмите!..»; Доли; «Є двое мистецтв...»; «Вночі автобуси сумують за людьми...»; «У дубів зелена пісня...»; «На стовпах блакитних...»; Етюд; «Весняна ніч, мов піаністка...»; «Немає випадковості в коханні...»; Любов; «Вона пішла... Смічком торкнувся струн він...»; «Фіолетове тремтіння...»; «Кохання – не сірник, запалений на вітрі...»; «Хотів я вирізьбить на мармурі...»; «Люблю, коли сонце на покуті...»; «Мчать табуни з гори...»; «Журавлі бентежно знов курликають...»; «Закоханих очей люблю солодкий смуток...»; «Такий святий...»;

- «Був вечір – свято фіолету...»; «Ой скажи, Ворсклице гомінка...»; Море; «Пролітали журавлі над полем...»; В Пушкарному; «Учора. Сьогодні... Це – пагорби...»; «У клечальну неділю рано...»; Вокзали; «Стою у морі золотих хлібів...»; Лист Павла Грабовського до побратима; У степу; «Потоком мільйоннокопитим...»; Путівль; Патріотична балада.
68. Данько М. Вокзали: Вірш // Ленінська правда. – 1965. – 17 січня.
69. Данько М. Суми: Вірш // Ленінська правда. – 1965. – 24 січня.
70. Данько М. Балада про один рядок: Вірш // Ленінська правда. – 1965. – 5 травня.
71. Данько М. Вірші // Прапор. – 1965. – № 6.

1967

72. Данько М. Червоне соло: Вірші [Біогр. довідка: – С. 2]. – Харків: Прапор, 1967. – 92 с.

Зміст: «Ех, якби-то наше поле...»; «Коли згоряє залізо...»; «О, як яскраво світиш, слово...»; «Щось ніжно в полі шелестіло...»; «Із щемливим смутком...»; «З далеких країв прилітають щодня літаки...»; «Я люблю казково-ненормальних...»; «Сумно мені, як побачу...»; «Скороспілим яблуком упало...»; «Щастя! Його вже я, друзі, зустрів...»; «Вже хочеться судити по-філософськи...»; «Я жили мої поляни...»; «Міщух... Він любить в річці мул...»; «Щурається свого, глузуєте із нього?...»; «Задиhaються в побуті...»; «Пливе моє кохання, як рибка по Дунаю...»; «Самітнє вогнище в степу...»; «Круг сонця мчала велетенська куля...»; «Ні, ти давня, як море і кров...»; «Приїжджає мати...»; «Білий локон. Біле море. Білий лебідь...»; «Дуже добре, що буває...»; «Стрілися очима...»; «Я знаю справжню мужність...»; «Ровесники! Сини грозових літ...»; «Я один... Похмура завірюха...»; «Коли жінок цілуємо жагуче...»; «Повдягали чорти...»; «Ревматизм викручує ноги, як перевесла...»; «Душа співця не має ватерлінії...»; «На прилавок юної Зими...»; «Бери мене, мов яблуко достигле...»; «Муко моя! Радість моя!...»; «Сидів у клітці, в готельному лементі...»; «Розступились кам'яні...»; «Душа, мов келих, повна-повна...»; «Все крається навпіл...»; «Розгублена, простоволоса, ти кликала і проклінала...»; «Любов! Уже ти за порогом...»; «Щось вночі довбало віконце в небі...»; «Натомлена розкошами кохання...»; «В космічний вік, ідилія – воли...»; «Як багато краси! Як багато спокуси!...»; «Дід Мороз через гори потопав...»; «У княжому палаці – дитсадок...»; «З парасолькою барвистою...»; «Прожити хвилино більше...»; «За селом – червоне соло...»; «Снитись море мені...»; Не треба простоти; «Коли тебе горе спіткало в путі...»; «Сині очі з поволокою...»; «Були боги і на землі, і в небі...»; «Ви думали, що вже нікого...»; «Мільярди зір потухли, відцвіли...»; «Хатня зіронька світилася...»; «Якщо ти вмієш думати хоч трохи...»; «Коли горить тайга і полум'я шалене...»; «Велетні жадають відпочинку...»; «Мене втомили ці низькі будови...»; «Ох, як я завинив перед тобою!...»; «На всю тебе таку, мов вирізьблену з сонця...»; «Затишне вогнище у полі, край села...»; «Розумію тебе, Ікар...»; «На те він і ворогом зветься...»; «Скільки знали руки...»; «Є рослинка подорожник...»; «Брикливі молоді слова...»; «Дзеркало – найвище твоє небо...»; «Я неправду сказав, що кохаю тебе...»; «А ви, як я, щасливі, о люди?...»; Перед боєм: Драматична поема; Чорнобривці: Віршована драма на одну дію; Палаючі руки: Балада.

73. Данько М. «Я знаю справжню мужність...»: Вірш // Вперед. – 1967. – 1 січня.
74. Данько М. «Зеленими очима листя...»; «Коли згорають боліди...»; «Ми сиділи біля моря...»; «Моралісти! Як вам легко...»: Вірші [Біогр. довідка] // Україна. – 1967. – № 26. – С. 9.
75. Данько М. «Приїжджає мати...»; «Цураєтесь свого, глузуєте із нього...»; «Я знаю справжню мужність...»; «Прожити хвилю більше...»: Вірші // Дукля. – 1967. – № 4. – С. 39.

1968

76. Данько М. Квадратні ілюзії; Пflugатарське: З нових пародій // Дніпро. – 1968. – № 12. – С. 129.

1970

77. Данько М. Напиши листа...; Кораблики дитинства; Іросинка, і квітка, і зірка...: Вірші // Ленінська правда. – 1970. – 10 січня.

1988

78. Данько М. Скарб Нібелунгів: Старонімецька легенда; Авторам псевдоукраїнських романів; «Час-простір» вже четвертий вимір...; Христо-продавців до стіни: Вірші // Кафедра. – 1988. – № 2. – С. 49–54.
79. Данько М. Вино і кров лились рікою: Поема // Євшан-зілля: Альманах. – 1988. – Число 3. – С. 194–197. – Знищення Батурина російським військом у 1708 р.
80. Данько М. «Мово Дніпра, і Карпат, і Великого Степу...»; Де брат твій Апель?!; «Колишні скелі, як фортеці...»; «Котилося перекотиполе...»; Помилка Галілея; «Безхмарне небо не втішає...»: Вірші // Прапор. – 1988. – № 12. – С. 9–12.

1989

81. Данько М. «Голубів пускаю в плавання...»; «Чудні були майстри. Із скринькою в руці...»; «Полюби писать листи!...»; «Мені червоні вишні сняться...»; «Будинок на горі... Немов летів на хвилі...»; «Чому ж не сонячно до болю...»: Вірші // Ленінська правда. – 1989. – 8 січня.
82. Данько М. «Сонця – моря на моїй території...»; «Погано, як філософ – чоловік...»; «Мені здається: вже сто літ...»; «Подобрішала невістка...»; «Кохання двох – немов обруч...»: Вірші // Червоний промінь. – 1989. – 11 лютого. – С. 6.
83. Данько М. Зустріч: Балада // Україна. – 1989. – № 48. – С. 5.

1990

84. Данько М. Дивак: Вірш // Трибуна. – 1990. – № 10. – С. 4 (обклад.)
85. Данько М. «Якби не рвана борода...»; «Ти чуєш біля золотих воріт...»; «Душа відкрила вікна й двері...»; Правовфланговий: Вірші // Ленінська правда. – 1990. – 21 березня.

86. Данько М. Ліричний заспів: Вірші // Вперед. – 1990. – 26 червня.

Грибами навіяне; «Я тебе ревную на зорі...»; «Коли ти приїдеш знов...»; «Пелюстка не попросить, не заплаче...»; «Спали, вартували...».

87. Данько М. Мирівісник: Вірш // Ленінська правда. – 1990. – 23 грудня.

1991

88. Данько М. Й сонця прихилив би!..: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – 204 с.

Зміст: Цикл 1. Вислизуюче сонце: «Мово Дніпра, і Карпат, і Велико-го Степу»; Правофланговий; «Колишні скелі, як фортеці...»; «Повдягали чорти...»; «Голубів пускаю в плавання...»; «Рік тридцять третій сунеться...»; «А що – якби не привілеї?!»; «Я хочу вірити тобі!..»; «Наснилося: Я і Сатана...»; «Я незграбний, авжеж – нелегкий...»; «Мені, тоді ще новачку...»; Два голоси: 1. Монолог професора, 2. Монолог гомункулуса; «Та дай їм заповідь Христа...»; «Ви бачили, як був хмільним...»; «Є спільне щось у вилупків...»; «Ви хоробрі безмежно...»; «Якби у небі досить лампи...»; «Пережив я тридцять третій...»; Скорпіони; «Топтали – що ж, як на війні...»; «Сатрап відчув...»; «Свої – своїх?..»; «О, скільки ж круків кружеляло...»; Де брат твій, Авель?!; Король Голота: Балада; Потопаюча Атлантида: Балада; Смерть Івана Бика: Балада; «Порівнюю... Та цур!..»; «У тім краю...»; «І на зрубаним гіллі...»; «Не змінюйте богів!..»; «Суворов, Бонапарт чи Тамерлан...»; «Тюрма в міжгір'ї...»; «Кати! Хоч злото у коморі...»; «Хоч кажуть: добре видно все згори...»; «Коли тиран в оточенні лакиз...»; Пекельне вапно: Балада; «Розгублена, простоволоса...»; «Друже мій! Більш дорожчих нема інтересів...»; «Славгород», уривок із віршованої повісті; «Налітали чорні круки...»; «Простіть і ви останніх з могікан!..»; «Собі я козирів не здам...»; «Хто ж замісив мене...»; «Приїжджає мати...»; «Задихаються в побуті...»; «В космічний вік ідилія – воли...»; «Жив якби...»; «Під'їжджав до Харкова...»; «Самотне вогнище в степу...»; «Я знаю справжню мужність...»; «Який пророк та не зазнав наруги...»; «Я люблю казково-ненормальних...»; «На вістрі а чи на лезі осяїнім...»; «Буду там... Як буду там...»; «Коли згорає залізо...»; Зустріч: Балада; «Змаленства не вважав себе...»; «Якби не рвана борода...»; Гадюка; «Ні винного, ні правого...»; «Сидів у клітці...»; «Душа співця...»; «Узахлин, мов шаленця, спів...»; «Коли ти був ніким...»; «Мов пилка – перестук коліс...»; «Авжеж, тому, хто шепче...»; «Вічно ремствувать смішне...»; «В халабуді з темним садом...»; «Хто гірше: кат а чи лакизи...»; «Я зблизька бачив крука білого...»; «Є риби, схожі на химер...»; «Чудні були майстри!..»; Помилка Галілея; «Ми вежу зводим...»; «Кому належне віддавати?..»; «Коли побачу знов отару...»; «Бува, мов філери, касатки...»; «Хлоп'ятко вуличне кирпате...»; «Коли тебе зрада спіткала в путі...»; «Не відав славний лицар...»; «Голос серця, голос неба...»; «Із щемливим смутком...»; «Безхмарне небо...»; **Цикл 2. Кольючки на трояндах:** «Куди ж ти, осінь...»; «Лестить нехитрий друг...»; «Поїду до мами...»; «Коли побачу на автобусній площі...»; «Все крається навпіл!..»; «Хвиля падає...»; «Ти бачив хворих...»; «Ох, якби ж то наше поле...»; «Сонця – моря...»; Блукаючий корабель: Балада; «Ні над ким так

не плакав...»; «Білий локон...»; «Народилися ороки...»; «Душа, мов келих, повна-повна...»; «Скороспілим яблужком упало...»; «Сам-один...»; «Вже любов моя виходить заміж...»; «За селом – червоне соло...»; «О любов пресвітла, непохмура...»; «Зустрічали любі...»; «Летять і гаснуть...»; «Мені червоні вишні сняться...»; «Я стрічався радо...»; «На вгороді – пахощі красольки...»; «Я в мріях жду тебе давно...»; Казкова незнайомка; Марта і Лже-Дмитрій; «Ви говорили знов і знов...»; Скарб нібелунгів: Старонімецька легенда: 1. Примарне щастя, 2. Смерть Зігфрйда, 3. Помста Кримгільди; «Земле! Сіяти, а потім...»; «Красо моя рідноща й дармова!...»; «Сто літ «Ой, на горі!..»; «Вітчизна! Рідне квітколоже...»; Знову в роботу; «Всесвітне вогнище морозу!..»; «Серце моє! Не болю...»; **Цикл 3. Спроби розсміятися на кутні:** «Усе життя гукав: «Так точно!..»; «Твій прагд був кавалеристом...»; «Один допитував мене...»; «У зв'язку із виходом на пенсію...!»; «Пристосованець любить мул...»; «Научилися з коліски...»; «(«3 позицій нинішнього дня...»); «Життя учило й перевчало...»; «Багато всяких болячок...»; «Натворили ми казок...»; «Коли жив я в княжій домі...»; «Сучасна молодь аж ляка!..»; «Сусіда мій водив собаку...»; «У вищих за себе чином...»; «Його навчав, мабуть, хамелон...»; «Раніше в очі так не кидався...»; «Бігме, лоскочеться смішне!..»; «Оригінальнічать? Коли...»; Пашекувата дівуля; Лірична донечка; Емансипант; Обирали кандидата...; Заець і Ведмідь: Байка; Лев і печатка: Байка; Мемуари; Типовий землячок; Концепції; Хоробрий; Честь мундира; Ріпа-дурепа: Балада; Конгрес формалів; Трибун у мундирі; Богатир з вилами; Людина з авоськами; Ні се ні те; Сторож; Сердитий хабарник; Забутий Каганович; Міліціонер без петлиць; Розпатлана особа; Із дидактиї «вічних революціонерів».

89. Данько М. Життя учило й перевчало: Вірші // Київ. – 1991. – № 11. – С. 49–51.

«Налітали чорні круки...»; «Життя учило й перевчало...»; «Ви говорили знов і знов...»; Концепції; Форум романум!; «Чудні були майстри! Із скринькою в руці...».

90. Данько М. Зустріч: Вірші // Україна. – 1991. – № 48. – С. 5.

91. Данько М. «Коли тебе зрада спіткала в путі...»: Вірші // Панорама Сумщини. – 1991. – 23 травня. – С. 6.

1992

92. Данько М. Мировісник; «Повезуть мене далеко...»; «Сердито не люблю артіль!..»; «Когось бронєю покриває доля...»; «Як вельможа мчав на свято...»: Вірші // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: МВКП «Мрія», 1992. – Випуск перший. – С. 50–55.

93. Данько М. Благословен!; «Як же сталося, що нам...»; «Ходив Апостол між базарного люду...»; «Тим живу, що у душі – копальня...»; «Я вірю, що є кістка у молоці...»; «Каменем ударить Голіафа...»: Вірші // Очіма серця: Ув'язнена лірика / Упоряд. В. І. Боровий; Худож. оформ. В. Є. Бондар. – Харків: Основа, 1992. – С. 95–99.

1993

94. Данько М. «Рік тридцять третій сунеться...»: Вірш // Голодомор на Сумщині 1932–1933: Збірник / Упоряд. О. П. Столбін. – Суми: Ред.-вид. відділ облупр. по пресі, 1993. – С. 69–70.
95. Данько М. «Прожити хвилию більше...»; «Щурається свого...»: Вірші. Публікація В. Борового // Слобідський край. – 1993. – Березень.

1994

96. Данько М. «Я незграбний, авжеж – нелегкий...»; «Пристосуванець любить мул...»; «Ви хоробрі безмежно прохати...»; «Змаленства не вважав себе...»; «Свої – своїх? А я б не родичався!...»; «О, скільки ж круків кружеляло...»; «Буду там... Як буду там...»: Вірші // Сумщина. – 1994. – 12 лютого.
97. Данько М. «О, як яскраво світиш, слово...»; «А що – якби не привилей?!»; «Голос серця, голос неба...»; «Буду там... Як буду там...»: Вірші // Сумська новина. – 1994. – 19 лютого.

1995

98. Данько М. «Голубів пускаю в плавання...»; «Ви бачили, як був хмільним...»; «Славгород»; «Налітали чорні круки...»; «Я знаю справжню мужність...»; «Буду там... Як буду там...»: Вірші [Біогр. довідка] // Антологія літератури Сумщини / Сумська обласна організація Спілки письменників України. Упоряд. та передмова О. П. Столбін; Редкол.: О. П. Столбін (голова) та ін. – Суми: Слобожанщина, 1995. – С. 171–175.

1996

99. Данько М. «Вам, народженим на волі...»; «Я був із вами б...»; «Жила за мурами...»; «Що ти знала? Все літа багрові...»; «Зрізали під корінь...»; «Виростаємо з народного...»; «На маленькій кульці...»; «Прокинулась ріка...»: Вірші. Публікація В. Садівничого // Березіль. – 1996. – № 1–2. – С. 25–29.
100. Данько М. «Любий краю, рідний краю!...»: Вірш // Сумський календар '97. – Суми: Собор, 1996. – С. 2.
101. Данько М. «Хай невмирущої співається!»; «Мій народ напрочуд ніжний...»; «Іду на ви», – сказав наш Святослав...»; «Остуди мені, вітре, чоло...»: Вірші // Перемога. – 1996. – 6 травня.
102. Данько М. «Не забувай батьків своїх...»; «Любий краю, рідний краю!...»; «Захлинаюся з сумом...»; «Тільки суперечки про поезію...»; «Ще на чоло спадає чорне...»; «Так, я справді дужий – дужий...»; «Вдарили сонячні пальці...»; «Не щодня розквітають троянди...»: Вірші з Державного архіву Сумської обл. Фонд М. Данька. Публікація В. Садівничого // Сумщина. – 1996. – 24 травня.

2000

103. Данько М. «Затишне вогнище у полі, край села...»: Вірш // Снігур Н. О., Саєнко В. Д. Смарагдова Сумщина. – Суми: Собор, 2000. – С. 148.

2003

104. Данько М. «Любий краю, рідний краю!..» // Макарова В. А., Макарова Л. А. І слово в пісні відгукнеться... – Суми: Собор, 2003. – С. 4 (обклад.)

2004

105. Данько М.: «А що – якби не привілеї?!.» = «А еслиб не чины, ливреи?!.»; «Задихаються в побуті...» = «Он в быту задыхается...»; «Свої – свої? А я б не родичався!..» = «Свои – своих? К чертям родство такое!..»: Стихи // Из века в век: Украинская поэзия: Стихотворения / Сост., предисл. и примеч. к книге В. Г. Крикуненко; Редкол. тома: С. Н. Гловюк и др. – М.: Пранат, 2004. – С. 56–59. (Славянская поэзия XX–XXI / Редкол.: С. Н. Гловюк (пред.) и др.; Предисл. В. Г. Куприянова). – Тит. л. и текст стихотв. парал. рус., укр. – Переклад В. Чубура.

2005

106. Данько М. «Любий краю, рідний краю!..»; «Хлоп'ятко вуличне кирпате...»; «Голубів пускаю в плавання...»; «Друже мій! Більш дорожчих нема інтересів...»; «За селом – червоне соло...»; «Буду там... Як буду там...»; «Вітчизна! Рідне квітколоже...»: Вірші // Письменники Сумщини–2005 / Авт. нарисів та упоряд. Г. І. Хвостенко. – Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. – С. 78–82.
107. Данько М. «Пережив я тридцять третій...», «Голос серця, голос неба...», «Буду там... Як буду там...» // Українське диво: Поетична антологія / Упоряд. та ред. В. Р. Коломійця. – К.: Укр. письменник, 2005. – С. 482–484.

2006

108. Данько М. Тірадентіс: Драматична поема. Публікація В. Садівничого // Земляки. Альманах Сумського земляцтва в Києві. – Суми: Собор, 2006. – Випуск 3. – С. 217–220.

2007

109. Данько М. «Мово Дніпра, і Карпат, і Великого Степу...» // Рідна мово, ти ніжний цвіт...: Антологія поетичних тв. про укр. мову. – К.: Грамота, 2007. – С. 126–127.

Вірші в мережі Інтернет

110. Данько М. «Любий краю, рідний краю...» // <http://library.sumy.ua/65r.html>

1. Печеновский Г. В студенческом общежитии: Стих; Пер. з укр. Данька М. // Львовская правда. – 1953. – 15 листопада.
2. Горчивкін М. Коли співають солов'ї: Гумореска; Пер. з болг. Данька М. // Ленінська правда. – 1964. – 14 листопада.
3. Горчивкін М. Чекання: Новела; Пер. з болг. Данька М. // Ленінська правда. – 1966. – 1 січня.
4. Горчивкін М. Дисципліна: Гумореска; Пер. з болг. Данька М. // Ленінська правда. – 1966. – 6 лютого.
5. Горчивкін М. Тактика: Гумореска; Пер. з болг. Данька М. // Ленінська правда. – 1966. – 19 лютого.
6. Мартинов Л. Лілея; Слід; Гора; Прохання: Вірші; Пер. з рос. Данька М. // Ленінська правда. – 1966. – 26 березня.
7. Горчивкін М. Срібний медальйон: Вірш; Пер. з болг. Данька М. // Ленінська правда. – 1966. – 15 квітня.
8. Тихонов М. Україна: Вірш; Пер. з рос. Данька М. // Ленінська правда. – 1966. – 3 грудня.
9. Солоухін В. Покривджена дівчинка: Вірш; Пер. з рос. Данька М. // Ленінська правда. – 1970. – 27 червня.
10. Терещенко Д. Якби два серця в грудях мала: Вірш; Пер. з рос. Данька М. // Ленінська правда. – 1970. – 29 серпня.
11. Друніна Ю. Дівчата й поети: Вірш; Пер. з рос. Данька М. // Ленінська правда. – 1970. – 29 серпня.
12. Васильєв Ф. Хвилина; Туди, де пісня: Вірші; Пер. з удм. Данька М. // Ленінська правда. – 1970. – 3 листопада.
13. Васильєв Ф. «Як удмурта стогін-плач...»: Вірші; Пер. з удм. Данька М. // Ленінська правда. – 1970. – 14 листопада.
14. Васильєв Ф. Під зорею: Вірш; Пер. з удм. Данька М. // Червоний промінь. – 1970. – 14 листопада.
15. Блок О. Вірші, присвячені О. М. Садовській; Пер. з рос. Данька М. // Вперед. – 1970. – 28 листопада.
16. Брудзінські В. Племянник із села: Гумореска; Пер. з польськ. Данька М. // Ленінська правда. – 1972. – 15 вересня.
17. Брудзінські В. Товариш керівник Бибко: Гумореска; Пер. з польськ. Данька М. // Ленінська правда. – 1972. – 8 жовтня.
18. У наших болгарських друзів. Добірка інформацій із Врачанської газети «Отечествен зов»; Пер. з болг. Данька М. // Сторінку підготував Данько М. // Червоний промінь. – 1977. – 14 травня.
19. Ботєв Х. Дільба: Вірш; Пер. з болг. Данька М. // Червоний промінь. – 1980. – 9 вересня.

20. Вапцаров Н. Дружині моїй: Вірш; Пер. з болг. Данька М. // Червоний промінь. – 1980. – 9 вересня.
21. Янев А. Болгарія: Вірш; Пер. з болг. Данька М. // Червоний промінь. – 1981. – 16 червня.
22. Светлик Дм. Відчуття; Похідна: Вірші; Пер. з болг. Данька М. // Червоний промінь. – 1981. – 16 червня.
23. Смерненський Х. Смерть Делеклюза: Вірш; Пер. з болг. Данька М. // Червоний промінь. – 1981. – 20 червня.
24. Ценов Б. Вогнища: Вірш; Пер. з болг. Данька М. // Червоний промінь. – 1981. – 20 червня.
25. Георгієва Х. Рідна земле: Вірш; Пер. з болг. Данька М. // Червоний промінь. – 1981. – 20 червня.
26. Бончі Г. Драма; «Й чекає тихо...»; Лозунг: Вірші; Пер. з болг. Данька М. // Червоний промінь. – 1982. – 1 травня.
27. Васильєв Ф. Братерство; Підстрижених дерев я не люблю; Хвилина; Поєдинок; Манекени; Людина: Вірші; Пер. з удм. Данька М. // Червоний промінь. – 1982. – 9 грудня.
28. Мілев Й. Боржник; Казка; Чорний лелека: Вірші; Пер. з болг. Данька М. // Червоний промінь. – 1983. – 8 січня.

1956

1. Данько М. Чому не розпустилися квіти? // *Ленінська молодь*. – 1956. – 17 серпня. – Огляд надісланої до редакції поетичної пошти.

1959

2. Данько М. Соковитий акорд // *Ленінська правда*. – 1959. – 15 серпня. – Рец. на кн.: Лучук В. І. Довір'я: Поезії. – Львів: Кн.-журн. вид-во, 1959. – 64 с.
3. Данько М. Шибамі до сонця // *Ленінська правда*. – 1959. – 29 листопада. – Рец. на кн.: Палажченко О. О. Зелений гомін: Поезії. – К.: Молодь, 1958. – 102 с.

1960

4. Данько М. Ювілей Панаса Кочури // *Ленінська правда*. – 1960. – 19 липня. – До 55-річчя від дня народження.
5. Данько М. Він квіти так любив... // *Ленінська правда*. – 1960. – 11 вересня. – Рец. на кн.: Рудь П. С. Звитяжна молодість: Поезії / Упоряд., вступ. стаття О. Палажченка. – К.: Молодь, 1960. – 66 с.

1961

6. Данько М. Щасті тобі, робітничий поете // *Ленінська правда*. – 1961. – 10 лютого. – Передмова до віршів В. Нікітенка.
7. Данько М. «Кожен з нас присягу склав...» // *Ленінська правда*. – 1961. – 9 квітня. – Огляд пісень, надісланих на конкурс.

1962

8. Данько М. Пісні Михайла Пилипенка // *Ленінська правда*. – 1962. – 3 квітня. – Рец. на кн.: Пилипенко М. Уральская рябинушка. – Свердловск: Книжное изд-во, 1961.
9. Данько М. Співець молодих // *Ленінська правда*. – 1962. – 26 грудня. – До 100-річчя від дня народження С. Надсона.

1963

10. Данько М. «За всі літа розлуки» // *Ленінська правда*. – 1963. – 26 лютого. – Рец. на кн.: Воронько П. М. За всі літа розлуки: Поема. – К.: Молодь, 1962. – 71 с.
11. Данько М. Добрі сходи // *Ленінська правда*. – 1963. – 9 серпня. – Рец. на кн.: Петренко М. Суворі береги: Поезії. – К.: Держлітвидав, 1963.

1964

12. Данько М. Чолом Кропивницькому // *Ленінська правда*. – 1964. – 15 січня. – Рец. на кн.: Гаврилов П. Г. Проти течії. – Донецьк: Донецьк: Книжкове вид-во, 1963. – 122 с.

13. Данько М. Не марнуйте таланту // Вітчизна. – 1964. – № 9. – С. 205–207. – Рец. на кн.: Молякевич Д. П. Ерудиція з молоком. – К., 1964.
14. Данько М. На орбіті поезія // Ленінська правда. – 1964. – 27 червня. – Рец. на кн.: Олійник Б. І. Двадцятий вал. – К.: Молодь, 1964.

1965

15. Данько М. Робітничий поет // Ленінська правда. – 1965. – 26 січня. – Передмова до віршів П. Гульківського.
16. Данько М. На схрещених мечях // Ленінська правда. – 1965. – 24 січня. – Рец. на кн.: Симоненко В. А. Земне тяжіння: Поезія. – К.: Молодь, 1964.
17. Данько М. Живе слово // Ленінська правда. – 1965. – 26 лютого. – Рец. на кн.: Матвієнко А. Живе слово. – К.: Дитвидав, 1964.
18. Данько М. Талант, народжений бурею // Ленінська правда. – 1965. – 16 травня. – До 60-річчя від дня народження П. Вершигори.
19. Данько М. Свіжий голос // Ленінська правда. – 1965. – 19 жовтня. – Рец. на кн.: Жиленко І. Соло на сольфі: Поезія. – К.: Молодь, 1965.
20. Данько М. На котурнах упередженості // Ранок. – 1965. – № 9. – С. 18. – Рец. на кн.: Удовиченко М. Мій скарб. – К.: Дніпро, 1965.

1966

21. Данько М. Бентежність // Дніпро. – 1966. – № 8. – С. 152. – Рец. на кн.: Доріченко О. Промені. – К., 1966.
22. Данько М. Щире слово поета // Ленінська правда. – 1966. – 13 листопада. – Рец. на кн.: Довгий О. Чересло. – К., 1966.

1967

23. Данько М. Сумщино, земле рідна // Прапор. – 1967. – № 5. – С. 42–45. – Нарис про літературні традиції Сумщини.
24. Данько М. Таємниці розгадано // Ленінська правда. – 1967. – 3 березня. – Рец. на кн.: Стеценко Л. Таємниці розгадано. – К.: Дніпро, 1966.

1968

25. Данько М. Сміх – це здоров'я // Дніпро. – 1968. – № 2. – С. 158–159. – Рец. на кн.: Кругляк Ю. Бублик з маком. – К., 1967.
26. Данько М. Хвиля Сули: Нарис // Ленінська правда. – 1968. – 17 березня. Про відомих і початкуючих поетів та прозаїків із Ромен: П. Ключину, М. Бажанова, А. Воропая, Й. Дудку. Згадуються В. Шевченко, Д. Кулиняк.
27. Данько М. Закоханість у слово веселе // Ленінська правда. – 1968. – 30 квітня. Про збірку сатири «Дуплет сіллю» І. Гурківського та О. Костенка.
28. Данько М. Брат Прометей // Ленінська правда. – 1968. – 16 липня. – До 100-річчя від дня смерті Д. Писарева.

29. Данько М. Зачарований Єсеніним // *Ленінська правда*. – 1968. – 13 серпня.

Про есенінознавця з Сум Г. Шевченка.

1 фото: портрет. Фото В. Мусургана.

30. Данько М. Перший прозаїк нової літератури // *Ленінська правда*. – 1968. – 20 серпня. – До 125-річчя від дня народження Г. Квітки-Основ'яненка.

1969

31. Данько М. Сповнені віри, оптимізму // *Ленінська правда*. – 1969. – 8 січня. – Огляд надісланих до редакції віршів авторів-початківців.

32. Данько М. Пісні на нашому рушникові // *Ленінська правда*. – 1969. – 27 квітня.

Про літературні традиції Кролевця. Згадуються прізвища Т. Шевченка, П. Куліша, Ганни Барвінок, В. Даля, Людмили Старицької-Черняхівської, М. Лукаша, М. Зерова, П. Кочури, В. Сухомлина, І. Яновського, М. Серезенка, О. Пружанського, М. Городинського, Д. Овчаренка.

33. Данько М. Медоцвіт // *Ленінська правда*. – 1969. – 13 листопада. – Рец. на кн.: Титов М. Медоцвіт. – Донецьк: Донбас, 1968.

1970

34. Данько М. Голоси молодих // *Ленінська правда*. – 1970. – 2 червня. – Рец. на колективну збірку: Голоси молодих. – Харків: Прапор, 1969.

Згадуються поети В. Василець, В. Баранкін, В. Кулик, Й. Дудка, Д. Кулиняк, М. Шевченко, П. Артюх, Ф. Ковальов.

35. Данько М. Грані смішного // *Ленінська правда*. – 1970. – 17 червня. – Рец. на кн.: Сочівець І. Й. Як у бога за пазухою / Бібліотека «Перця» – К.: Рад. Україна, 1970.

36. Данько М. У Пущах Полісся // *Ленінська правда*. – 1970. – 8 липня. – Рец. на кн.: Стефаров П. А. В Пущах Полесся. – К., 1970. – 82 с.

37. Данько М. Жоржини і поети: З подорожніх нотаток // *Ленінська правда*. – 1970. – 6 вересня.

Про краєзнавця І. Рябенка та літературні традиції Конотопа. Згадуються: О. Вишня, Г. Квітка-Основ'яненко, П. Грабовський, Б. Грабовський, Лідія Грабовська, А. Олійник, П. Коломієць, В. Басок, П. Гришко, О. Ковінька, Я. Стефанович, І. Нечуй-Левицький, П. Ключина, М. Кривошей, Е. Хохлович, Б. Дяченко, С. Сова-Степняк, Т. Шевченко, Марко Вовчок, В. Литвинов.

38. Данько М. Путівник, якого чекали / Михайленко М. // Вперед. – 1970. – 10 вересня. – Рец. на вид.: Дом-музей А. П. Чехова. Путеводитель / Авт. текста В. Д. Погребная, Л. П. Сапухина. – Харьков: Прапор, 1970. – 70 с.

39. Данько М. З вершини революційної культури // *Ленінська правда*. – 1970. – 25 листопада. – До 90-річчя від дня народження О. Блока.

1971

40. Данько М. Конотоп у старовинному збірнику // *Ленінська правда*. – 1971. – 13 січня.
Про баладу «Під Конотопом, під городом» зі збірника билин XVIII ст. Кірші Данилова.
41. Данько М. «Байки без моралі» // *Ленінська правда*. – 1971. – 10 лютого. – Рец. на кн.: Кругляк Ю. Байки без моралі / Бібліотека «Перця». – К.: Рад. Україна, 1970.
42. Данько М. Кімната-музей Лесі Українки / *Славгородський М.* // *Ленінська правда*. – 1971. – 27 лютого.
43. Данько М. Вірменські байки Павла Ключини // *Ленінська правда*. – 1971. – 14 березня. – Рец. на кн.: Ключина П. Ю. Сила землі: Поетичні переспіви вірменських байок. – Харків: Прапор, 1971.
44. Данько М. Героям жити двічі // *Ленінська правда*. – 1971. – 14 квітня.
Про життя і творчість поета І. Чумаченка.
45. Данько М. Архітектурні пам'ятки Сумщини // *Ленінська правда*. – 1971. – 22 грудня. – Рец. на кн.: Дейнека А. І., Сапухін П. А. Архітектурні пам'ятки Сумщини. – Харків: Прапор, 1971.

1972

46. Данько М. Новий нарис про Суми // *Ленінська правда*. – 1972. – 20 травня. – Рец. на вид.: Сапухіна Л. П., Скрипняк В. Д. Суми: Історико-краєзнавчий нарис. – Харків: Прапор, 1972. – 103 с.
47. Данько М. Можливості незвичайного // *Червоний промінь*. – 1972. – 24 червня. – Рец. на кн.: Коротич В. О. Можливості. – К., 1970.
48. Данько М. Повість про Євгена Гребінку // *Ленінська правда*. – 1972. – 27 жовтня. – Рец. на кн.: Цибаньова О. Євген Гребінка. Серія біогр. творів «Життя славетних». – Випуск 18. – К.: Молодь, 1972.
49. Данько М. Крелевецький рушник // *Червоний промінь*. – 1972. – 31 жовтня. – Рец. на кн.: Василевська Є. Є. Крелевецький рушник. – Харків: Прапор, 1972. – 24 с.
50. Данько М. Батьківські пороги // *Ленінська правда*. – 1972. – 22 листопада. – Рец. на кн.: Тютюнник Гр. М. Батьківські пороги. – К.: Молодь, 1972.

1973

51. Данько М. Зустріч з усмішкою // *Ленінська правда*. – 1973. – 31 січня. – Рец. на кн.: Прокопенко Ю. Кришталева мрія / Бібліотека «Перця». – К.: Рад. Україна, 1972.
52. Данько М. Подвиг письменника // *Ленінська правда*. – 1973. – 23 березня.
Про твори К. Гордієнка «Чужу ниву жала», «Дівчина під яблунею», «Буймир» та присудження йому Державної премії Української РСР ім. Т. Шевченка.

53. Данько М. Кохаймося в поезії // Червоний промінь. – 1973. – 29 березня. – Огляд поетичних творів молодих авторів.
54. Данько М. «Читала... Всім сподобались!..» // Червоний промінь. – 1973. – 1 грудня. – Огляд віршів, надісланих до редакції.

1974

55. Данько М. Криниця доброго настрою // Ленінська правда. – 1974. – 15 лютого. – Огляд надісланих до редакції віршів Ф. Іващенко, О. Можайського, С. Дорача, М. Осипенка.

1975

56. Данько М. Хист множити на роботу / Станченко І. // Червоний промінь. – 1975. – 6 березня. – Огляд віршів, надісланих до редакції.
57. Данько М. Гумор «Вусатих дітей» // Червоний промінь. – 1975. – 17 червня. – Рец. на кн.: Вусаті діти: Байки, гуморески, усмішки, жарти. – Харків: Прапор, 1974.
58. Данько М. На заповітних струнах: Про незабутнє; Ритм. Трохи про нього // Червоний промінь. – 1975. – 15 липня. – Огляд віршів, надісланих до редакції.
59. Данько М. Краплини радості: Нотатки на берегах рукописів // Червоний промінь. – 1975. – 30 грудня. – Огляд віршів, надісланих до редакції.

1976

60. Данько М. Слово про поета-земляка // Ленінська правда. – 1976. – 9 січня. – Рец. на кн.: Корнющенко І. П. Співець грозової юності (Федір Швіндін – комсомольський вожак, поет, журналіст, воїн). – К.: Знання, 1975. – 44 с.
61. Данько М. Прослідок до крайнеба // Червоний промінь. – 1976. – 13 березня. – Рец. на кн.: Тютюнник Гр. М. Крайнебо. – К.: Молодь, 1975.
62. Данько М. Випробування крил // Червоний промінь. – 1976. – 3 липня. – Рец. на кн.: Гризун А. П. Розкрилля: Поезії. – Харків: Прапор, 1976.
63. Данько М. Ні, не просто так // Червоний промінь. – 1976. – 27 липня. – Огляд віршів, надісланих до редакції.
64. Данько М. Вони увіковічували подвиг // Ленінська правда. – 1976. – 10 серпня. – Рец. на кн.: З кінокамерою по фронтових шляхах: Збірник нарисів / Упоряд. Д. Мусієнко. – К.: Мистецтво, 1976.
65. Данько М. Засівали комунари // Ленінська правда. – 1976. – 24 жовтня. – Рец. на кн.: Савич Іван. Юнь комунівська: Художньо-документальна повість. – К.: Молодь, 1976. – 150 с.
66. Данько М. По дорозі до любові // Червоний промінь. – 1976. – 13 листопада. – Рец. на кн.: Білоцерківець Н. Г. Балада про нескорених: Лірика. – К.: Молодь, 1976. – 45 с.

1977

67. Данько М. Слова, як хліб потрібні // Червоний промінь. – 1977. – 11 січня. – Огляд віршів, надісланих до редакції.
Згадуються автори: О. Дерев'янка, Г. Діброва, М. Зерниченко, К. Гончаренко (К. Квітчаста).
68. Данько М. Тее... Того... І досі смішно // Червоний промінь. – 1977. – 24 травня. – Огляд гумористичних спроб.
69. Данько М. Він мужності навчав... // Червоний промінь. – 1977. – 5 липня. – Рец. на кн.: Гордієнко-Андріанова Н. Запалив я у серці вогонь...: Художньо-документальна повість. – К.: Веселка, 1977.

1978

70. Данько М. Квітує наш рушничок // Червоний промінь. – 1978. – 10 січня. – Рец. на кн.: Корнющенко І. П. «І на тім рушникові...» (Кролевецьке переборне художньо-декоративне ткацтво). – К.: Знання, 1977. – 32 с. – 1 фото.
71. Данько М. Ромен-цвітом закосичена / Михайленко М. // Червоний промінь. – 1978. – 22 серпня. – Рец. на кн.: Шугай О. Неподільність: Поезії. – К.: Молодь, 1977. – 85 с.
72. Данько М. Поговоримо про загальну культуру // Червоний промінь. – 1978. – 12 жовтня. – Огляд віршів, надісланих до редакції.
73. Данько М. «Ім'я вашого міста» // Червоний промінь. – 1978. – 19 жовтня. – Повідомлення про вихід кн.: Кругляк Ю. Ім'я вашого міста. – К.: Наук. думка, 1978.
74. Данько М. Друга сходинка // Ленінська правда. – 1978. – 22 листопада. – Рец. на кн.: Васильченко Є. Д. Чесно вам кажу: Байки, усмішки. – Харків: Прапор, 1978.

1979

75. Данько М. Розповідь про Сумщину / Михайленко М. // Ленінська правда. – 1979. – 15 квітня. – Рец. на кн.: В путешествие по Сумщине: Сумы, Ахтырка, Глухов, Конотоп, Кролевец, Лебедин, Путивль, Ромны, Шостка. Путеводитель / [Подгот. В. А. Баранкин, В. А. Скакун, Г. Т. Петров и др.]. – Харьков: Прапор, 1979.
76. Данько М. Серед розмаєних вітрил // Червоний промінь. – 1979. – 6 червня. – Рец. на зб.: Вітрила–78. Альманах. – К.: Молодь, 1978.
Згадуються Ю. Царик, Софія Серебрякова, О. Педяш, Ніна Багата, В. Чубур.
77. Данько М. З квітучого верхогір'я // Червоний промінь. – 1979. – 31 липня. – Рец. на зб.: Гордієнко К. О. Рясне слово. Роздуми і спогади. – К.: Рад. письменник, 1978. – 134 с.
78. Данько М. Чарівник самоцвітної гори // Червоний промінь. – 1979. – 2 жовтня. – До 80-річчя від дня народження лауреата державної премії Української РСР ім. Т. Шевченка К. Гордієнка.

1980

79. Данько М. Пробний камінь – новизна // Червоний промінь. – 1980. – 22 березня. – Огляд віршів, надісланих до редакції.
80. Данько М. Наша дума, наша пісня // Червоний промінь. – 1980. – 31 травня. – Рец. на кн.: Кирдан Б., Омельченко А. Народні співці-музиканти на Україні. – К.: Муз. Україна, 1980.
81. Данько М. Щоб не забулося чарівне // Червоний промінь. – 1980. – 26 червня. – Рец. на кн.: Белічко Ю. В. Українське радянське мистецтво періоду громадянської війни. – К.: Мистецтво, 1980.
82. Данько М. Мужність залишатися собою // Червоний промінь. – 1980. – 28 жовтня. – Рец. на кн.: Доленго М. Сім кольорів надії. – К.: Дніпро, 1980.
83. Данько М. І все ж таки – музика... // Червоний промінь. – 1980. – 18 листопада. – Огляд літературних творів, надісланих до редакції.

1981

84. Данько М. Потрібна багатьом // Червоний промінь. – 1981. – 1 січня. – Рец. на кн.: Тонкаль В. Ю., Пелих В. М., Стогній Б. С. Академія наук Української РСР: Нарис-довідник. – К.: Наук. думка, 1980.
85. Данько М. Земляки в історії музики // Червоний промінь. – 1981. – 16 травня. – Рец. на кн.: Шреер-Ткаченко О. Л. Історія української музики. – Т. 1. – Ч. 1. – К.: Муз. Україна, 1980.
86. Данько М. Давнє місто на Україні // Червоний промінь. – 1981. – 18 липня. – Рец. на кн.: Пляшко Л. А. Подорож до міста XVIII століття. – К.: Наук. думка, 1980.
87. Данько М. І зброя, і сміх вогневий... // Ленінська правда. – 1981. – 26 серпня. – Рец. на кн.: Слово гнева народного. Масовое поэтическое творчество партизан в годы Великой Отечественной войны / Сост. Инчин А. И. – Львов: Каменяр, 1981.

Згадується уродженець Кролевця, поет П. Рудь.

88. Данько М. Нова п'еса М. Галушка // Червоний промінь. – 1981. – 29 жовтня. – Рец. на п'есу: Галушка М. Не вмирай, поки живеш // Рай-дуга. Репертуарний збірник.
89. Данько М. Звитяжець планерного неба // Ленінська правда. – 1981. – 29 листопада. – Рец. на кн.: Гончаренко В. Романтики неба. – К.: Молодь, 1981.

1982

90. Данько М. До іскри, у якій – сонця // Червоний промінь. – 1982. – 13 березня. – Рец. на кн.: Ющенко О. Я. Тиша в росянім вінку. – К.: Рад. письменник, 1981. – 182 с., іл.
91. Данько М. На генеральній репетиції: 1. Блискавки і блискітки; 2. Радісні сподівання // Червоний промінь. – 1982. – 19 жовтня. – Огляд

вид.: Истоки. Альманах. Ред.-сост.: поезія – Ілья Митрофанов, проза – Альбіна Лобанова. – М.: Молодая гвардия, 1982. – 368 с.

Аналізуються вміщені вірші поетів-сумчан В. Крикуненка та В. Чубура.

92. Данько М. Вчитель із Деркачівки // Ленінська правда. – 1982. – 5 грудня.

Про маловідомі сторінки життя П. Капельгородського.

1983

93. Данько М. «Зав'язані пуп'янки усмішки...» // Червоний промінь. – 1983. – 5 лютого. – Огляд гумористичних спроб, надісланих до редакції.

94. Данько М. Чехов як лікар // Червоний промінь. – 1983. – 19 лютого. – Рец. на кн.: Шубин Б. Доктор А. П. Чехов. – М.: Знание, 1982.

95. Данько М. Спогади Олекси Ющенко // Червоний промінь. – 1983. – 20 листопада. – Рец. на кн.: Ющенко О. Я. Безсмертники: Нариси, етюди, спогади, есе. – К.: Рад. письменник, 1982. – Кн. 3. – 295 с.

1986

96. Данько М. «Заповітові» – 140 / Славгородський М. // Ленінська правда. – 1986. – 4 січня.

1989

97. Данько М. Мандрівникам у країну цікавого // Ленінська правда. – 1989. – 17 серпня. – Рец. на кн.: Скомаровський В. Завтра в школу. – К.: Веселка, 1988.

2005

98. Данько М. Пісня на нашому рушникові: Літературні нотатки з Кролевця [Уривок] // Черняков Б. І. Сучасникам – про Миколу Лукаша: Дайджест прижиттєвих публікацій. – К., 2005. – Част. 2 (1970–1989). – С. 51–52.

РЕДАГУВАННЯ, УПОРЯДКУВАННЯ

1. Світанок: Збірник творів письменників Сумщини / Упоряд.: М. Данько, Б. Звагельський, М. Мінаков. – Харків: Книжкове вид-во, 1962. – 108 с.
2. Суми: Фотопутівник / Фото Б. О. Мінделя; Авт. тексту О. О. Косяк та М. М. Данько. – К.: Мистецтво, 1966. – 95 с.
3. Суми: Фотоальбом / Фото М. К. Плаксіна; Упоряд. і макет В. В. Добриніна; Текст М. М. Данька. – К.: Мистецтво, 1982. – 96 с., іл. – Текст укр. та рос. мовами.
4. Сумщина: Фотоальбом / Фото В. М. Дяченка, М. К. Плаксіна; Авт. тексту М. М. Данько. – К.: Мистецтво, 1985. – 143 с., іл. – (Землі квітучої краса) (Обл. Рад. України). – Текст укр., рос., англ. та нім. мовами.
5. Кафедра. Видання науково-популярне та літературно-мистецьке / Редактори-організатори: Степан Сапеляк, Микола Данько / Відп. за видання Михайло Осадчий. – Харків; Львів, 1988. – № 2. – 156 с.
6. Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: МКВВП «Мрія», 1992. – Випуск перший. – 156 с.

1954

1. Данько М., Печенівський Г. Студентська самодіяльність // Ленінська молодь. – 1954. – 7 березня.

Про художню самодіяльність Львівського ун-ту ім. І. Франка.

1956

2. Данько М. Великого плавання: Нарис // Ленінська молодь. – 1956. – 22 січня.

Про слюсаря Львівського будівельного тресту 98 Я. Онацька.

3. Данько М. Комуністка // Ленінська молодь. – 1956. – 12 лютого.

Ставлення робітниць Львівської бавовнопрядильної фабрики Тані (позитивна героїня) й Наталі (негативна героїня) до навчання у вечірній школі.

4. Данько М. Геодезисти // Ленінська молодь. – 1956. – 29 лютого.

Портрет учнів Львівського ТУ 1.

5. Данько М., Курганов Ю. Незламні: Нарис // Ленінська молодь. – 1956. – 1 квітня.

Про підпільницю Ольгу Коцко.

6. Данько М. Вітер не остудить серця: Нарис // Ленінська молодь. – 1956. – 1 травня.

Героїня – ланкова колгоспу «Шлях Леніна» Красненського р-ну Львівської обл. Оля Шабат.

7. Данько М. На крилах юності // Ленінська молодь. – 1956. – 25 травня.

На заклик комсомолу освоювати Донбас відгукнулися юнаки Львівського гірничого технікуму.

8. Данько М. Оранжерейне виховання: «Кишенькові рицарі», «Обіцянка-цяцянка...», Фальшива довідка // Ленінська молодь. – 1956. – 30 травня. – Судовий нарис.

9. Данько М. Люди степової гавані // Ленінська молодь. – 1956. – 13 липня.

10. Данько М. Чекаючи вказівок // Ленінська молодь. – 1956. – 29 липня.

11. Данько М. Іванка: Нарис // Ленінська молодь. – 1956. – 14 вересня.

12. Данько М. Краса і велич: Репортаж // Ленінська молодь. – 1956. – 31 жовтня. – Репортаж із відкриття народногосподарської виставки у Львові.

1 фото. Фото А. Кузіна.

13. Данько М. Голубі мости: Нарис // Ленінська молодь. – 1956. – 28 листопада.

1957

14. Данько М. Світїте нам, зорї!: Нічний візит; Таємниця темного лісу; Пеньок без коріння; Світїть нам, зорї! // Ленінська молодь. – 1957. – 6, 9 січня.
15. Данько М. Естафета сестер: Рахунок відкрито; Перша в області; Най-молодші // Ленінська молодь. – 1957. – 1 лютого.
Про чотирьох сестер-доярок – Пелагею, Марію, Олю та Єву Зірках – із колгоспу ім. Маленкова Винниківського р-ну Львівської обл.
4 портретні фото. Фото А. Кузіна.
16. Данько М. Звітують композитори // Ленінська молодь. – 1957. – 8 березня.
17. Данько М. Створено чоловічий хор «Гомін» // Ленінська молодь. – 1957. – 4 травня.
При Львівській консерваторії створено хор під управлінням засл. арт. України Є. Вахняка.
18. Данько М. Вірний напрямок // Ленінська молодь. – 1957. – 9 червня.
Про комсомольську організацію артілі ім. Хрущова Городоцького р-ну Львівської обл.
19. Данько М. Весно, весно, твоя перемога: З подорожніх нотаток // Ленінська молодь. – 1957. – 14 червня. – Репортаж із артілі ім. Лесі Українки.
3 фото. Фото А. Кузіна.
20. Данько М. Багате жниво // Ленінська молодь. – 1957. – 17 липня.
21. Данько М. Мирна професія: Однієї ночі; Знахідка; Бригада-школа // Ленінська молодь. – 1957. – 11 серпня.
22. Данько М. Зірка в березовій пущі: Сміх крізь сльози; Скарби // Ленінська молодь. – 1957. – 27 вересня.
23. Данько М. Життя їм підказує: З комсомольської конференції // Ленінська молодь. – 1957. – 23 жовтня.
24. Данько М. У тебе є друзі, природо! // Ленінська молодь. – 1957. – 17 листопада.
25. Данько М. Зустрічай, життя // Ленінська молодь. – 1957. – 29 грудня.

1958

26. Данько М. Їх клич: багатогалузевість // Ленінська молодь. – 1958. – 29 січня.
27. Данько М. За вишитим рушником: Фейлетон // Ленінська правда. – 1958. – 11 травня.
28. Данько М., Волков Б. П'єса і спектакль // Ленінська правда. – 1958. – 17 травня.
Огляд репертуару Сумського театру ім. М. Щепкіна.

29. Данько М. Езоп помирає вільним // *Ленінська правда*. – 1958. – 11 червня.
Огляд репертуару Сумського обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Щепкіна.
30. Данько М. Одна з багатьох // *Ленінська правда*. – 1958. – 24 жовтня.
31. Данько М. Не посоромимо сім'ї трудової // *Ленінська правда*. – 1958. – 23 листопада.
32. Данько М., Янін А. Щастя матері // *Ленінська правда*. – 1958. – 5 грудня.
Про пенсійне забезпечення.
33. Данько М. Новому – завітчаємо дорогу // *Ленінська правда*. – 1958. – 21 грудня.
Про бригади комуністичної праці.
- 1959*
34. Данько М. Чистіше води криничної // *Ленінська правда*. – 1959. – 16 січня.
35. Данько М. Школа на новому етапі: Огляд листів / Без підпису // *Ленінська правда*. – 1959. – 31 січня. [Не перевірене]
36. Данько М. Молочний ешелон // *Ленінська правда*. – 1959. – 27 лютого.
Про двічі Героя Соціалістичної Праці доярку Марію Савченко.
37. Данько М. Усе коту масниця!: Фейлетон // *Ленінська правда*. – 1959. – 15 березня.
38. Данько М. Радість повертається // *Ленінська правда*. – 1959. – 22 березня.
Про лікаря обласного онкодиспансеру І. Козаченка.
39. Данько М. Весна в серці // *Ленінська правда*. – 1959. – 5 квітня.
Про бригаду котельників Сумського з-ду ім. М. Фрунзе.
40. Данько М. Про вас, пенсіонери! // *Ленінська правда*. – 1959. – 15 квітня. – Рец. на кінокомедію «Біла тихої пристані».
41. Данько М. Кухарі: Фейлетон // *Ленінська правда*. – 1959. – 19 квітня.
42. Данько М., Розумний О., Шкиря О. та ін. Буде квітнуть «полів королева!»: Рейд сількорів газети // *Ленінська правда*. – 1959. – 21 червня.
43. Данько М., Розумний О. Букет ювіляра: Фейлетон // *Ленінська правда*. – 1959. – 23 серпня.
44. Данько М. Романтика буднів: Репортаж // *Ленінська правда*. – 1959. – 30 серпня.
45. Данько М. Людина нашого часу: Нарис // *Ленінська правда*. – 1959. – 6 листопада.
Про Є. Курдеса, майстра бригади пресувальників з-ду ім. М. Фрунзе.

46. Данько М. Ключув: Фейлетон // *Ленінська правда*. – 1959. – 13 грудня.

1960

47. Данько М. Сійся-родися!: Нарис // *Ленінська правда*. – 1960. – 14 лютого.

48. Данько М. Гра захоплюючого чару // *Ленінська правда*. – 1960. – 20 березня.

49. Данько М. Йдучи до сонця // *Ленінська правда*. – 1960. – 9 травня.
Про І. Каприлянц, головного лікаря Сумської обласної клінічної лікарні.

50. Данько М. Золоте цвітіння // *Ленінська правда*. – 1960. – 18 вересня.

51. Данько М. І райдуга дружби ясніє // *Ленінська правда*. – 1960. – 4 жовтня.

52. Данько М. Свято моральної стійкості // *Ленінська правда*. – 1960. – 23 жовтня.

53. Данько М. За єлейною маскою // *Ленінська правда*. – 1960. – 5 листопада.

У Сумському обласному українському музично-драматичному театрі ім. М. Щепкіна прем'єра: Полонник К. Театр святого Петра. Постановка В. Рябінова.

1961

54. Данько М. З світлом до людей // *Друзі книги: Збірник*. – К.: Молодь, 1961. – С. 72–79.

Нарис про Валентину Ровенську, розповсюджувача книг із с. Михайлівка Лебединського р-ну.

55. Данько М. Зелена намистина: Нарис // *Ленінська правда*. – 1961. – 1 січня.

Про інженерів і робітників заводу електронних мікроскопів, які виготовили новий електронний мікроскоп, що збільшує до 200.000 разів.

56. Данько М. Легко скарб такий нести: Нарис // *Ленінська правда*. – 1961. – 15 березня.

57. Данько М. Нескорений Тарас // *Ленінська правда*. – 1961. – 21 березня.

Про виставу Сумського обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Щепкіна за п'єсою М. Михася «Зустріч».

58. Данько М. Молодші на три роки // *Ленінська правда*. – 1961. – 6 листопада.

59. Данько М. У виставі, наскрізь сучасній // *Ленінська правда*. – 1961. – 26 листопада.

Нова вистава щепкінців «Квіти живі» за п'єсою М. Погодіна.

60. Данько М. Огляд агіткульбригад // *Ленінська правда*. – 1961. – 31 грудня.

1962

61. Данько М. Проснулись ми з веселим серцем... // Ленінська правда. – 1962. – 18 березня.
62. Данько М. Адреса: село Пушкарне // Ленінська правда. – 1962. – 11 квітня.
Нарис про с. Пушкарне (нині Грабовське), де народився П. Грабовський, яке готується до 100-річчя від дня народження митця.
63. Данько М. Наш позаштатний // Ленінська правда. – 1962. – 5 травня.
Про позаштатного кореспондента газети, майстра Сумського з-ду ім. М. Фрун-зе І. Кулинича.
64. Данько М. Він ще намалює світанок // Ленінська правда. – 1962. – 8 вересня.
Відгук про фільм «Сповідь»: Авт. сценарію М. Канюка, Н. Рожков; Режисер-постановник В. Воронін. – Одеська кіностудія.
65. Данько М. Вогонь на себе: Нарис // Ленінська правда. – 1962. – 23 вересня.
Про Героя Радянського Союзу Ю. Тягушева.
66. Данько М. На крилах часу: Нарис // Ленінська правда. – 1962. – 16 жовтня.
67. Данько М. Обіцяли, як шовком шили: Сатирична сценка // Ленінська правда. – 1962. – 2 листопада.
68. Данько М. У школі, за синьою Сулою // Ленінська правда. – 1962. – 2 грудня.
Найкраще в Україні справа виробничого навчання учнів поставлена в Роменській школі 7.

1963

69. Данько М. І Петрик почав усміхатись...: На антирелігійні теми // Ленінська правда. – 1963. – 16 січня.
70. Данько М. Таран прокинувся людиною: Комедія Олексія Коломійця «Фараони» на сумській сцені // Ленінська правда. – 1963. – 3 лютого.
71. Данько М. Осяяні книжковим променем // Ленінська правда. – 1963. – 17 лютого.
Про книжковий кооператив, який діє при школі 13 м. Суми.
1 фото. Фото Г. Невинського.
72. Данько М. Вечорниці у селі Погребах: I. Спочатку був... телефонний дзвінок; II. Погреби. Дві зустрічі; III. На вечорницях дівки чарівниці... // Ленінська правда. – 1963. – 17 березня.
3 фото. Фото Г. Невинського.
73. Данько М. Книголюб Сахно і його послідовники // Ленінська правда. – 1963. – 31 травня.
У Недригайлові з ініціативи Ф. Сахна з'явилася перша картотека громадського користування книгою.

74. Данько М., Смирнов В. Свіжий подих життя // Ленінська правда. – 1963. – 2 червня.
Нотатки з обласної виставки творів самодіяльних митців. Репродуковано картину «Сумчанка», автор В. Мазной.
75. Данько М., Данченко В. Яскраве мистецтво друзів // Ленінська правда. – 1963. – 30 червня.
Гастролі Курського російського драматичного театру ім. О. Пушкіна в Сумах.
76. Данько М. На арені молодість // Ленінська правда. – 1963. – 3 липня.
77. Данько М. Біля купальського багаття // Ленінська правда. – 1963. – 12 липня.
Свято на р. Ворскла. 2 фото. Фото А. Завгороднього.
78. Данько М. Пісня про народ: «Російське чудо» на нашому екрані // Ленінська правда. – 1963. – 11 серпня.
Про художньо-документальний двосерійний фільм Аннелі та Андре Торндайк «Російське чудо».
79. Данько М. Обжинки – свято врожаю // Ленінська правда. – 1963. – 30 серпня.
80. Данько М. У тумані: На моральні теми // Ленінська правда. – 1963. – 18 вересня.
81. Данько М. Людина жадає краси: Нарис // Ленінська правда. – 1963. – 9 жовтня.
Нарис про сільського вчителя, художника А. Лютого з с. Річки Білопільського р-ну.
82. Данько М. Творча розмова / Михайлович М. // Ленінська правда. 1963. – 20 жовтня. – Сумський обласний український музично-драматичний театр ім. М. Шепкіна розпочав новий сезон.
83. Данько М. «Чебрець пахне сонцем» // Ленінська правда. – 1963. – 27 жовтня.
Прем'єра п'єси О. Коломійця «Чебрець пахне сонцем» на сцені Сумського обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Шепкіна.
2 фото. Фото А. Завгороднього.
84. Данько М. Два дні серед кінолюбителів // Ленінська правда. – 1963. – 2 листопада.
85. Данько М. Поет і народ // Ленінська правда. – 1963. – 22 листопада.
Приїзд П. Воронька, М. Нагнибіди, С. Козака на Сумщину.
86. Данько М. Завжди на передньому краї // Ленінська правда. – 1963. – 1 грудня. – До 50-річчя П. Воронька.

1964

87. Данько М. «Щедрий вечір, добрий вечір!..» // Ленінська правда. – 1964. – 4 січня.

88. Данько М. Співає роменський хор // *Ленінська правда*. – 1964. – 8 січня.
Гастролі роменського народного хору ім. М. Леонтовича під управлінням А. Воликівського в Сумах.
2 фото з концерту.
89. Данько М. Соліст народного хору: Текстівка до фото / *Без підпису* // *Ленінська правда*. – 1964. – 12 січня.
Фото заслуженого артиста РСФСР С. Шкурата з Ромен. Текстівка.
90. Данько М. Мелодії синіх гір // *Ленінська правда*. – 1964. – 1 лютого.
Виступ гуцульського ансамблю пісні й танцю Івано-Франківської філармонії в Сумах.
91. Данько М. Оплески теж зобов'язують // *Ленінська правда*. – 1964. – 11 лютого.
Концертний репертуар Сумської обласної філармонії.
92. Данько М. Ідуть з глибин народних // *Ленінська правда*. – 1964. – 18 березня.
93. Данько М. Очі, віддані сонцю: Нарис // *Ленінська правда*. – 1964. – 22 березня.
Про ветерана війни Ф. Ледеяєва.
94. Данько М. В пошуках чистих джерел // *Ленінська правда*. – 1964. – 24 травня.
Нарис про іхтіолога з с. Слоут Глухівського р-ну К. Шапотька.
95. Данько М. Під рожевим парусом // *Ленінська правда*. – 1964. – 2 червня.
Нарис про колгоспного садівника з с. Слоут Глухівського р-ну М. Сачка.
96. Данько М. По шляхах маки цвітуть // *Ленінська правда*. – 1964. – 10 червня.
Нарис про заступника директора Інституту луб'яних культур І. Лисицю, уродженця с. Слоут Глухівського р-ну.
97. Данько М. У селі Грабовському // *Ленінська правда*. – 1964. – 29 липня.
Репортаж із села, якому присвоєно ім'я П. Грабовського.
3 фото. Фото А. Завгороднього.
98. Данько М. Злітають білі птиці // *Ленінська правда*. – 1964. – 30 жовтня.
Про керівника хору Будинку культури з-ду «Червоний металіст» (м. Конотоп), самодіяльного композитора Я. Завгороднього.
99. Данько М. Фантастика і музика барв // *Ленінська правда*. – 1964. – 3 листопада.
Перша виставка творів Марії Приймаченко в Сумах.
Репродуковано 2 роботи. Без назв.
100. Данько М. Чарівні дарунки // *Ленінська правда*. – 1964. – 22 листопада.

101. Данько М. Йде вночі дільничний // Ленінська правда. – 1964. – 29 листопада.
102. Данько М. На орбіті... ліхтар // Ленінська правда. – 1964. – 20 грудня.
Про байдужість до культури в с. Бочечки Конопотського р-ну.

1965

103. Данько М. Кларнет став сонячним: Нарис // Ленінська правда. – 1965. – 11 квітня.
Про музичну родину Володських із с. Полошки Глухівського р-ну.
104. Данько М. Чарівна пісня жоржин // Ленінська правда. – 1965. – 1 травня.
Про глухівського садівника Ф. Льовшина.
105. Данько М. Проніс любов у далечінь // Ленінська правда. – 1965. – 12 вересня.
Про П. Левіна-Заботіна – художнього керівника Миропільського будинку культури Краснопільського р-ну.
106. Данько М. Виступає «Надзбручанка» / Славгородський М. // Ленінська правда. – 1965. – 28 вересня.
Гастролі тернопільського ансамблю танцю «Надзбручанка» в Конопоті, Охтирці, Сумах.
107. Данько М. За піснею у широкий світ // Ленінська правда. – 1965. – 5 жовтня.
Про О. Стеблянка – композитора й фольклориста, уродженця м. Лебедин. 1 фото: О. Стеблянка серед дітей.
Фото О. Зеленського.
108. Данько М. Співає «Лайне» / Славгородський М. // Ленінська правда. – 1965. – 9 жовтня.
Виступ у Сумах естонського ансамблю «Лайне».
Фото колективу.
109. Данько М. Чарівність камерної музики / Славгородський М. // Ленінська правда. – 1965. – 30 жовтня.
110. Данько М. Звітують молоді митці // Ленінська правда. – 1965. – 19 грудня.

1966

111. Данько М. По сходинах // Ленінська правда. – 1966. – 22 січня.
Замальовка про соліста Сумської обласної філармонії В. Кузьміна.
112. Данько М. Сумські сувеніри // Ленінська правда. – 1966. – 25 січня.
У Сумському художньому музеї відкрилася виставка нових сумських сувенірів.
3 фото: «Молочний набір»; «Запорожці»; ваза «Берізка».
Фото А. Завгороднього.

113. Данько М. Крила зачарованого вітряка // Ленінська правда. – 1966. – 29 березня.
Прем'єра п'єси М. Стельмаха «Зачарований вітряк» у Сумському українському музично-драматичному театрі ім. М. Щепкіна.
1 фото: сцена з першої дії. Фото А. Завгороднього.
114. Данько М. У світі красивої казки // Ленінська правда. – 1966. – 26 червня.
115. Данько М. Ширма і байдужість // Ленінська правда. – 1966. – 26 жовтня.
Розповідь про роботу сільських та районних будинків культури.
116. Данько М. Прихилиє до серця бандуру: Нарис // Ленінська правда. – 1966. – 30 жовтня.
Про кобзаря з Ромен Є. Адамцевича.

1967

117. Данько М. Юність не дає завіси: Нарис // Ленінська правда. – 1967. – 15 березня.
Про О. Саковського – актора трупи М. Садовського та бухгалтера, організатора самодіяльних драмгуртків у Сумах і с. Косівщина.
118. Данько М. Стрічки наших кіноаматорів: Нотатки з фестивалю // Ленінська правда. – 1967. – 19 березня.
119. Данько М. Будь славен, Бояне // Ленінська правда. – 1967. – 22 березня. – До 125-річчя від дня народження М. Лисенка.
120. Данько М. Бюст юного героя / Михайленко М. // Ленінська правда. – 1967. – 6 жовтня.
Відкриття пам'ятника піонера-партизана Р. Руднева на подвір'ї пугільської школи.
121. Данько М. У співучій родині: Нарис // Ленінська правда. – 1967. – 15 грудня.
Про Г. Токарева, директора Палацу культури Сумського з-ду ім. М. Фрунзе.

1968

122. Данько М. Дорога в казку // Ленінська правда. – 1968. – 1 січня.
123. Данько М. Завод і школа // Ленінська правда. – 1968. – 14 лютого.
124. Данько М. В поході – ошадливі / Славгородський М. // Ленінська правда. – 1968. – 27 квітня.
125. Данько М. Берег надії // Ленінська правда. – 1968. – 26 червня.
Про фільм М. Вінграновського «Берег надії».
126. Данько М. Звіт самодіяльних митців: Нотатки з виставки // Ленінська правда. – 1968. – 21 липня.

1970

127. Данько М. Серед білих пташиних хвиль: Репортаж / Славгородський М. // Ленінська правда. – 1970. – 17 січня.
Про птахоферму колгоспу «Червона зоря». 2 фото. Фото М. Руденка.

128. Данько М. Співає Іван Суржиков // *Ленінська правда*. – 1970. – 20 січня.
Гастролі І. Суржикова в Конотопі, Охтирці, Сумах.
129. Данько М. Я згадую Глухів // *Ленінська правда*. – 1970. – 11 березня.
– Розповідь про музей історії Глухівського педагогічного інституту.
2 фото. Фото Г. Невинського.
130. Данько М. Викладач сідає за пульт // *Ленінська правда*. – 1970.
– 13 березня. – Нотатки з Глухівського педагогічного інституту.
2 фото. Фото Г. Невинського.
131. Данько М. Червоносільські солов'ї // *Ленінська правда*. – 1970. – 28 квітня.

1971

132. Данько М. Показують сумські художники // *Ленінська правда*. – 1971. – 21 березня.
У художньому салоні відкрилася виставка картин. Згадуються художники: В. Куц, В. Бобко, Катерина Бобко, І. Тихенко, О. Тиква, Л. Олійник, М. Маринич, П. Ковтун, Ю. Олександрочкін (Александрочкін), О. Солдатенко, Ф. Коровай, В. Грицай, В. Дяченко, А. Дем'яненко, В. Юрченко, О. Сагун, Л. Чемен.
133. Данько М. Весняні борозни дослідника // *Ленінська правда*. – 1971. – 9 червня.
Про мистецтвознавця Ю. Ступака.
134. Данько М. Співає Майя Кристалінська... // *Ленінська правда*. – 1971. – 17 липня.
Гастролі М. Кристалінської в Сумах. 1 фото. Фото В. Данченка.
135. Данько М. Виставка квітів // *Ленінська правда*. – 1971. – 30 серпня.
136. Данько М. Біля глибоких джерел: Нотатки з художнього салону // *Ленінська правда*. – 1971. – 13 вересня.
137. Данько М. Співає Уральський народний: Із залу філармонії // *Ленінська правда*. – 1971. – 14 вересня.
138. Данько М. Красне поле наше... // *Ленінська правда*. – 1971. – 30 жовтня.
139. Данько М. Невидимі поєдинки: 1. Однієї ночі...; 2. Іграшка теж... страшна: Судовий нарис // *Ленінська правда*. – 1971. – 12, 13 листопада.
140. Данько М. Вогонь фестивалю запалено // *Ленінська правда*. – 1971. – 31 грудня.

1972

141. Данько М. Живим доторком руки // *Ленінська правда*. – 1972. – 8 січня.
142. Данько М. Пісня трьох струн // *Ленінська правда*. – 1972. – 11 січня.
143. Данько М. Злочин, про який не говорилося: Судовий нарис // *Ленінська правда*. – 1972. – 16 січня.

144. Данько М. Жертви марновірства: Судовий нарис // Ленінська правда. – 1972. – 9 лютого.
145. Данько М. Лідія Рудик: Творчі портрети // Ленінська правда. – 1972. – 1 травня.
146. Данько М. Наклепників покарано: Судовий нарис // Ленінська правда. – 1972. – 21 травня.
147. Данько М. Злочину могло не бути: Судовий нарис // Ленінська правда. – 1972. – 31 травня.
148. Данько М. Солдатська вдова // Ленінська правда. – 1972. – 7 червня.
Гастролі в Сумах Белгородського театру.
149. Данько М. Віч-на-віч з таємницею: Нотатки слідчого // Ленінська правда. – 1972. – 21, 23 червня.
150. Данько М. По дорозі до фресок // Ленінська правда. – 1972. – 8 липня.
Про життя і творчість скульптора В. Грицаєв.
151. Данько М. Топаз – ім'я злочинця: Судовий нарис // Ленінська правда. – 1972. – 12 липня.
152. Данько М. Пройдисвіти і їх «родичі» // Ленінська правда. – 1972. – 17 вересня.
153. Данько М. Удари по собі: Судовий нарис // Червоний промінь. – 1972. – 4 листопада.
154. Данько М. Наче хвилі Арагві й Кури: Нарис // Ленінська правда. – 1972. – 26 грудня.
Про лікаря Сумської районної лікарні Н. Сіхарулідзе.

1973

155. Данько М. Те, що не забувається // Червоний промінь. – 1973. – 29 листопада. – Творчий портрет заслуженого артиста України А. Носачова.
На малюнку А. Носачов у ролі доктора Вернота за п'єсою О. Бальзака «Мачуха». Мал. О. Солдатенка.
156. Данько М. Його учитель – життя // Ленінська правда. – 1973. – 30 листопада. – До 60-річчя від дня народження заслуженого артиста України А. Носачова.
157. Данько М. У пошуках цікавого змісту: Нотатки з фотовиставки / Славгородський М. // Ленінська правда. – 1973. – 7 грудня.
158. Данько М. Підбадьорлива свіжість // Червоний промінь. – 1973. – 15 грудня.
Творчий портрет Людмили Мамикиної.

1974

159. Данько М. Правда людяності // Ленінська правда. – 1974. – 5 січня.
Постановка п'єси М. Анкілова «Солдатська вдова» самодіяльним народним театром Палацу культури Сумського з-ду ім. М. Фрунзе.
1 фото. Фото В. Дяченка.

160. Данько М. Щедрість // Ленінська правда. – 1974. – 29 січня.
– Творчий портрет скульптора Ф. Коровая.

1975

161. Данько М. Врятований прапор: Нарис // Червоний промінь. – 1975.
– 25 березня.
Нарис про вчителя Роменської школи 2 П. Федоренка.
162. Данько М. Виклик: Нарис // Червоний промінь. – 1975. – 7 червня.
Нарис про заслуженого лікаря України І. Дерев'янка.
163. Данько М. Діти – не іграшки // Червоний промінь. – 1975. – 19 липня.
Гастролі Київського державного театру ім. І. Франка в Сумах. Поста-
новка драми В. Дельмара «Поступися місцем...» Характеризується гра
акторів Наталії Ужвій, Є. Пономаренка та ін.
164. Данько М. Кінолюбителі // Червоний промінь. – 1975. – 7 жовтня.
Про кіноклуб облпрофради.
165. Данько М. Дієзи в ключі: Розмова про самодіяльних композиторів /
/ Червоний промінь. – 1975. – 30 жовтня.
166. Данько М. Талановитому розвіднику / Станченко І. // Червоний
промінь. – 1975. – 7 листопада.
Відкриття погруддя розвіднику К. Гнідашу в с. Салогубівка Роменсь-
кого р-ну. Фото В. Захарченка.
167. Данько М. Обіцяючий початок // Червоний промінь. – 1975. –
20 листопада.
Про хор тресту «Сумбуд».

1976

168. Данько М. Клопоти наймолодшої музи // Червоний промінь. – 1976.
– 8 січня.
Про обласний огляд-конкурс любительських кіностудій.
169. Данько М. За пультом – молодий диригент // Ленінська правда. –
1976. – 18 лютого.
Сумський симфонічний оркестр очолює молодий диригент Любов
Хомук. Фото.
170. Данько М. Одних пісень співаємо... / Станченко І. // Ленінська
правда. – 1976. – 28 лютого.
Репортаж про зустріч колгоспників Сумської та Белгородської облас-
тей.
171. Данько М. У фотооб'єктиві – Сумщина // Ленінська правда. – 1976.
– 3 березня.
Нотатки з обласної фотовиставки «В об'єктиві – Сумщина». Репроду-
ковано 2 фото: Ю. Харченка «Ливарник»; М. Гриценка «На концерті».
172. Данько М. Весняний голос молодих // Ленінська правда. – 1976.
– 28 березня.
Творчий концерт-звіт Сумських училищ – музичного та культурно-
освітнього.

173. Данько М. Стимул бадьорості // Ленінська правда. – 1976. – 17 квітня.
Творчий портрет самодіяльного актора Палацу культури Сумського з-ду ім. М. Фрунзе В. Жеребцова.
174. Данько М. Вітрила «Сумчанки» // Ленінська правда. – 1976. – 25 квітня.
Про жіночий ансамбль Палацу культури Сумського з-ду ім. М. Фрунзе та керівника ансамблю І. Тройника.
175. Данько М. Вогненна плавка // Ленінська правда. – 1976. – 16 травня.
176. Данько М. Його сонячний промінь // Ленінська правда. – 1976. – 23 травня.
Про лісника Іволжанського лісництва Сумського лігоспзагу Д. Назаренка. Фото В. Захарченка.
177. Данько М. Від весни до весни // Ленінська правда. – 1976. – 19 червня.
Замальовка про краєзнавця П. Нікітенка та краєзнавця-туриста В. Даниленка з Сум.
178. Данько М. За мить екранного часу... // Ленінська правда. – 1976. – 3 липня.
Розповідь про фронтового оператора В. Смородина.
179. Данько М. Розповідає фронтовий оператор / Станченко І. // Червоний промінь. – 1976. – 3 серпня.
Зустріч сумських кіноаматорів із колишнім фронтовим кінооператором В. Смородиним.
180. Данько М. Композитор з Гребениківки // Ленінська правда. – 1976. – 24 серпня.
Розповідь про композитора Р. Верещагіна.
181. Данько М. Слово, танок і гра... // Червоний промінь. – 1976. – 7 грудня.
Про приклади організації дозвілля в клубних закладах області.
- 1977
182. Данько М. Фільм про Катерину Зеленку / Станченко І. // Червоний промінь. – 1977. – 9 лютого.
Про фільм «Планета названа «Катюшею», який створили на аматорській кіностудії «Центроліт-фільм» В. Борисов та Г. Афанасенко.
183. Данько М. Андро й Сандро // Червоний промінь. – 1977. – 17 березня.
Постановка на сцені Сумського музично-драматичного театру ім. М. Шепкіна Г. Хугаєвим спектаклю за його ж п'єсою «Андро й Сандро».
184. Данько М. Нам – 17 // Червоний промінь. – 1977. – 5 квітня.
Про однойменний фільм, знятий любительською студією «Облміжколгоспбуду».

185. Данько М. Просто закоханий // Червоний промінь. – 1977. – 16 квітня.
Про лісника Піщанського лісгоспзагу Д. Назаренка. Фото В. Захарченка.
186. Данько М. Барви Віктора Грицяя // Червоний промінь. – 1977. – 9 червня.
Про художника з Сум В. Грицяя.
187. Данько М. Є в селі музей // Червоний промінь. – 1977. – 23 серпня.
Кімната-музей с. Куянівка Білопільського р-ну, якою завідує Г. Гамалій.
188. Данько М. Фільми інженера // Ленінська правда. – 1977. – 23 жовтня.
189. Данько М. На екрані – аматорські фільми / Славгородський М. / / Ленінська правда. – 1977. – 12 листопада.
190. Данько М. Вдивляючись в життя / Станченко І. // Червоний промінь. – 1977. – 12 листопада.
З обласного огляду-конкурсу аматорських фільмів.
191. Данько М. Почуття синівського боргу // Червоний промінь. – 1977. – 24 листопада.
Нарис про композитора-земляка, уродженця с. Гребениківка Р. Верещагіна. Портрет. Фото В. Захарченка.
192. Данько М. Знайомтесь: «Свема-фільм» // Червоний промінь. – 1977. – 15 грудня.
193. Данько М. Лине пісня над краєм... // Червоний промінь. – 1977. – 29 грудня.
Пройшов звітний концерт самодіяльних композиторів Сумщини.
Згадуються прізвища: А. Воликівський, Б. Некроєнко, С. Єременко, В. Манько, Ю. Патока, Л. Усова (Ромни), Г. Медведенко, І. Несторенко, Г. Білоцерківець, І. Головченко, Б. Лесів (Білопілля), П. Манжос, В. Єременко (Глухів), М. Білошапка (Кролевець), А. Максименко, І. Ковальова (Суми).

1978

194. Данько М. Наших аматорів відзначено / Станченко І. // Червоний промінь. – 1978. – 4 лютого.
Сумські кінолюбители відзначені на республіканському огляді-конкурсі, який провело Товариство охорони пам'яток історії та культури.
195. Данько М. Пробний камінь // Червоний промінь. – 1978. – 16 лютого.
Розповідь про акторів Сумського театру ім. М. Щепкіна Миколу та Аллу Ластовецьких; характеристика репертуару.
196. Данько М. Чолом вам, палітурники // Червоний промінь. – 1978. – 18 лютого.
Історія книговидавництва в Сумах; розповідь про палітурний цех, відкритий при Сумському побутокбінаті.
197. Данько М. На вищу сходинку: Нотатки з обласного огляду робіт кіноаматорів // Червоний промінь. – 1978. – 26 вересня.

198. Данько М. «Севастопольський вальс»: Театральні нотатки // Червоний промінь. – 1978. – 9 грудня. – Рец. на постановку: Гальперіна Є., Анненкова Ю., муз. Лістова К. Севастопольський вальс: Оперета.
Прем'єра в театрі ім. М. Щепкіна. 1 фото.

199. Данько М. Є на заводі студія // Червоний промінь. – 1978. – 16 грудня.
Розповідь про самодіяльну кіностудію охтирського з-ду «Промзв'язок».

1979

200. Данько М. І весна, і звуки оркестру // Ленінська правда. – 1979. – 4 квітня.

Розповідь про І. Цмокалюка, засновника оркестру в Роменському р-ні.

201. Данько М. Син Землі: Нарис // Червоний промінь. – 1979. – 29 травня.

Про тракторну бригаду відомого сільськогосподарника І. Залозного.

202. Данько М. Серед рідних полів // Ленінська правда. – 1979. – 13 червня.

Розповідь про перших кіноаматорів із Буринського р-ну.

203. Данько М. 23 пісні будівельникам: Нотатки з республіканського конкурсу кіноаматорів // Червоний промінь. – 1979. – 3 липня.

У Сумах відбувся республіканський конкурс аматорських кіностудій, організований «Укрміжколгоспбудом». Продемонстровано 23 фільми студій із Сум, Запоріжжя, Херсона, Полтави, Житомира.

204. Данько М. Щасливий білет: Молоді кадри села // Червоний промінь. – 1979. – 21 серпня.

Замальовка про трактористку Лідію Саранчу.

1980

205. Данько М. «Загибель ескадри» – у Щепкінців // Червоний промінь. – 1980. – 13 березня.

206. Данько М. Перед мікрофоном // Червоний промінь. – 1980. – 6 травня.

Замальовка про диктора обласного радіо А. Дейниченка.

1 фото. Фото В. Захарченка.

207. Данько М. Купальські вогні над Сулою // Червоний промінь. – 1980. – 12 липня.

Святкування Купали в Недригайлові. 3 фото.

208. Данько М. «А якщо це ваша дитина?!» // Червоний промінь. – 1980. – 2 серпня.

Прем'єра нового любительського кінофільму «А якщо це ваша дитина?!» студії «Псел».

209. Данько М. «Фрески Сумщини» // Червоний промінь. – 1980. – 13 вересня. – Інтерв'ю з режисером студії «Укртелефільм» М. Ткачуком, який завершив зйомки фільму «Фрески Сумщини».

210. Данько М. Прегарний квіт // Червоний промінь. – 1980. – 15 листопада.

Про фільм самодіяльної студії «Центроліт-фільм» «Малятко».

211. Данько М. Краплини творчої радості: Нотатки з конкурсу кіноаматорів // Червоний промінь. – 1980. – 27 грудня.

1981

212. Данько М. Чолом тобі, вчителю! // Червоний промінь. – 1981. – 24 березня.

Розповідається про життя та діяльність краєзнавця П. Сапухіна.

213. Данько М. Весела бандура // Ленінська правда. – 1981. – 26 квітня.
Спогади про зустрічі з відомим кобзарем Є. Адамцевичем.

214. Данько М. Сумчани-переможці / Станченко І. // Ленінська правда. – 1981. – 29 травня.

Досягнення сумчан на Другому всеукраїнському конкурсі любителських фільмів, що відбувся в Чернігові.

215. Данько М. Зустрілися бойові побратими / Станченко І. // Червоний промінь. – 1981. – 4 червня.

До 40-річчя партизанського руху в Україні. Згадуються партизани Я. Панін, М. Пижов, П. П'ятишкін, К. Коноваленко, Г. Новиков.

216. Данько М. Гірке похмілля // Ленінська правда. – 1981. – 14 червня.
Князь А. Голіцин продав селян із с. Юнаківка Сумського р-ну графу Бобринському в Сміле.

217. Данько М. Щось там було!... Гумореска // Ленінська правда. – 1981. – 5 липня.

218. Данько М. Доброму немає межі // Ленінська правда. – 1981. – 30 серпня.

Наполеглива праця і досягнення музиканта та диригента з смт Ямпіль В. Кусовського й очолюваний ним самодіяльний хор.

219. Данько М. У поході до першовідкриття // Червоний промінь. – 1981. – 19 вересня.

Про життєвий і творчий шлях журналіста, краєзнавця, бібліофіла Г. Петрова.

Портрет. Фото В. Несина.

220. Данько М. Шукач // Друг читача. – 1981. – 15 жовтня.
Про журналіста, краєзнавця, бібліофіла Г. Петрова.

1982

221. Данько М. Не ждучи виклику // Червоний промінь. – 1982. – 30 січня.

Нарис про воєнного льотчика М. Дубенка.

Портрет. Фото В. Захарченка.

222. Данько М. З тих, що творили легенду // Червоний промінь. – 1982. – 11 травня.

Про воєнного льотчика М. Стороженка.

223. Данько М. Квіти – за «Фіалку» // Червоний промінь. – 1982. – 4 вересня.
Гастролі в Сумах Харківського театру музичної комедії.
224. Данько М. Ще одна перемога «Сільви» // Червоний промінь. – 1982. – 18 вересня.
Гастролі в Сумах Харківського театру музичної комедії.
225. Данько М. У дзеркалі дитячої усмішки // Ленінська правда. – 1982. – 3 жовтня.
Про фотосалон фірми «Пролісок» і фотографів Л. Бесарабову, Г. Толбатову та О. Бондар, які роблять виставки дитячого фото та дитячих виробів.
226. Данько М. Біля таємниць екслібриса // Червоний промінь. – 1982. – 12 жовтня.
У Сумах працює клуб екслібрістів. Згадуються художники О. Солдатенко, В. Куц, О. Кузьменко, Майя Потапова.
227. Данько М. Переполох у святій обителі // Ленінська правда. – 1982. – 17 жовтня.
Про скульптора, драматурга, режисера І. Кавалерідзе.
228. Данько М. День її радості // Друг читача. – 1982. – 11 листопада. – С. 7.
Підготовка до 100-річчя від дня народження П. Капельгородського в Недригайлівському р-ні.
229. Данько М. Артезіан ініціативи // Червоний промінь. – 1982. – 13 листопада.
Підготовка до 100-річчя від дня народження П. Капельгородського в Недригайлівському р-ні.

1983

230. Данько М. Світ дитячих фантазій // Червоний промінь. – 1983. – 4 січня.
Виставка дитячих малюнків у Сумській школі 27.
231. Данько М. Визначний вчений-земляк / Михайленко М. // Червоний промінь. – 1983. – 8 лютого.
До 70-річчя від дня народження академіка НАН УРСР, доктора хімічних наук, професора Ф. Овчаренка.
232. Данько М. Отакі ми, брата книголюби!: Репліка // Червоний промінь. – 1983. – 21 жовтня.
Про формальну роботу Сумського міського клубу книголюбів.
233. Данько М. Прозріння перед безоднею // Ленінська правда. – 1983. – 11 листопада.
«Покаяльний» лист.

1986

234. Данько М. Академік із Василівщини / Михайленко М. // Радянський прапор. – 1986. – 7 січня.
Про академіка НАН України, доктора хімічних наук, професора Ф. Овчаренка.

1988

235. Данько М. Автобіографія // Кафедра. – 1988. – № 2. – С. 46–48.

1991

236. Данько М. Поспішаймо повільно! // Червоний промінь. – 1991. – 13 липня. – С. 2.

З нагоди 1-ї річниці проголошення Декларації про державний суверенітет України.

1995

237. Данько М. Прихиляє до серця бандуру: Нарис // Народознавство. – 1995. – № 19. – Лютий. – Публікація В. Садівничого.

1996

238. Данько М. Переполох у святій обителі // Сумський календар '97. – Суми: Собор, 1996. – С. 51–52. – Публікація В. Садівничого.

239. Данько М. У поході до першовідкрить // Геннадій Петров. До 60-річчя від дня народження. Бібліографічний покажчик / Управління культури Сумської облдержадміністрації; Сумська державна обласна універсальна бібліотека; Упоряд. О. К. Линник; Ред. Н. О. Горнова. – Суми, 1996. – С. 8–12.

1999

240. Данько М. Прихиляє до серця бандуру: Нарис // Євген Адамцевич: спогади, статті, матеріали / Упоряд. О. І. Вертій, Г. В. Діброва. – Суми: Собор, 1999. – С. 78–82.

АРХІВ

1. ДАСО, ф. Р-7680, 255 од. зб., 1910–1992 рр.

1. Скакун В. Пам'яті Миколи Данька: Вірш // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1», 1993. – Випуск другий. – С. 70.
2. Царик Ю. Sic transit gloria mundi...: Новела. Пам'яті Миколи Данька / / Сумщина. – 1994. – 20 серпня.
3. Царик Ю. Sic transit gloria mundi...: Новела. Пам'яті Миколи Данька / / Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1», 1997. – Випуск третій. – С. 39–44.
4. Царик Ю. Так минає земна слава. Пам'яті Миколи Данька // Царик Ю. М. Кладка над прірвою: Оповідання, новели. – Суми: Собор, 1998. – С. 185–191.
5. Ромен Л. «Твоє слово правдиве, мов сонце, ховали за хмари...» М. Даньку: Триолет // Ромен Л. Яблука з неба: Поезії. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 2000. – С. 11.
6. Ромен Л. «В альтанці свято – грає духовий...»: Вірш // Ромен Л. Яблука з неба: Поезії. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 2000. – С. 15.
7. Ромен Л. «В альтанці свято – грає духовий...»: Вірш-присвята // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1», 2001. – Випуск сьомий. – С. 25.
8. Корнющенко І. Не на такого наскочили // Корнющенко І. П. Де кур'їоз, а де всерйоз. – Суми: Козацький вал, 2002. – С. 84.
9. Педяш О. «Він з нами бував. Від цигарки цигарку припалював...» Пам'яті Миколи Данька: Вірш // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 2004. – Випуск дев'ятий. – С. 40–43.
10. Пазинич В. Середньовічна фреска. Пам'яті поета Миколи Данька: Вірш // Пазинич В. Ф. 03: Вірші. – Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. – С. 10–11.
11. Педяш О. «Він з нами бував. Від цигарки цигарку припалював...». Пам'яті Миколи Данька: Вірш // Луговський А. В., Педяш О. Д. Диптих: Вірші. – Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. – С. 49.
12. Поважний А. Літературний гурток «Кінець алкоголізму» // Орфей-2006. Альманах молоді прози Сумщини. – Суми: МакДен, 2006. – 76 с. – На с. 43 згадка про М. Данька, цит. вірш «Любов! Уже ти за порогом...».
13. Герасименко Т. Зоря. Світлий пам'яті поета М. М. Данька // Герасименко Т. Червона книга. Людина: Поезія. – Суми: ВАТ «Сумська обласна друкарня», вид-во «Козацький вал», 2005. – С. 69–70.

14. Крикуненко В. Сходження на Козацький вал: Поема. Пам'яті поета Миколи Данька // Крикуненко В. Вічна Атлантида: Вірші та поеми. – Москва: Незалежне видання українців у Росії «Український огляд», 2006. – С. 71–73.
15. Дідоренко Л. Недоспівана пісня. Пам'яті Миколи Данька: Вірш // Перемога. – 2006. – 7 червня.

БІБЛІОГРАФІЧНО- ДОВІДКОВІ ТА НАУКОВІ ВИДАННЯ

1. Микола Данько // Письменники Сумщини: Довідник / Упоряд. В. О. Садівничий. – Суми: Ред.-вид. відділ обл. упр. по пресі, 1991. – С. 6.
2. Гризун А. Микола Данько // Короткий довідник з літературної Сумщини / Упоряд. П. П. Охріменко. – Суми: Ред.-вид. відділ обл. упр. по пресі, 1991. – С. 34–35.
3. Данько Микола // Очима серця: Ув'язнена лірика / Упоряд. В. І. Боровий; Худож. оформ. В. Є. Бондар. – Харків: Основа, 1992. – С. 94.
4. Микола Данько // Антологія літератури Сумщини / Сумська обласна організація Спілки письменників України. Упоряд. та передмова О. П. Столбін; Редкол.: О. П. Столбін (голова) та ін. – Суми: Слобожанщина, 1995. – С. 170–171. – Біографічна довідка.
5. Вертій О., Садівничий В. Микола Данько // Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1996. – Вип. III. – С. 98–99.
6. Славетний поет-патріот: До 70-річчя від дня народження Миколи Данька. Бібліографічна пам'ятка / Управління культури Сумської облдержадміністрації; Сумська державна обласна універсальна наукова бібліотека; Сумська обласна організація Спілки письменників України / Склала О. К. Линник; Ред. Н. О. Горнова. – Суми, 1996. – 8 с.
7. Садівничий В. До ролі поета Миколи Данька в національному літературному процесі другої половини 60-х рр. ХХ ст. // Тези доповідей міжнар. наук. конф. «Національна еліта та інтелектуальний потенціал України». – Львів, 1996. – С. 242–243.
8. Садівничий В. Образ сходу сонця над полем України: До 30-річчя виходу в світ збірки М. Данька «Червоне соло» // Сумський календар'97. – Суми: Собор, 1996. – С. 79–81.
9. Садівничий В. Фольклорні елементи поезій М. Данька // Наукові записки Харківського державного педагогічного ун-ту ім. Г. Сковороди. Серія Літературознавство. – 1997. – Випуск 4 (9). – С. 60–66.
10. Кузьменко Л. Документи фонду М. Данька у Державному архіві Сумської області // Студії з арх. справи та документознавства. – К., 1998. – Т. 3. – С. 126–128.
11. Микола Данько // Письменники Сумщини. Біографічний довідник / Упоряд. О. П. Столбін. – Суми: Козацький вал, 1999. – С. 13.

12. Садівничий В. Микола Данько та його нарис // Євген Адамцевич: спогади, статті, матеріали / Упоряд. О. І. Вертій, Г. В. Діброва. – Суми: Собор, 1999. – С. 77–78.
13. Садівничий В. Світоглядні передумови творчості М. М. Данька: вплив дитячих візій // Вісник Харківського державного ун-ту. – № 429. – Серія Теорія культури і філософія науки. – 1999. – Випуск 14. – С. 106–111.
14. Данько Микола Михайлович // Сумщина в іменах: Енциклопедичний довідник. – Суми: РВО «АС-Медіа», Сумський держ. ун-т, 2003. – С. 125–126. – Біографічна довідка, фото.
15. Данько Микола Михайлович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника (вип. 1–10). Показчик імен / До друку підготували Надія Кулеша, Зоряна Наконечна. – Львів, 2003. – С. 15.
16. Данько Микола Михайлович // Некрополі Сумщини / Упоряд. В. П. Стеценко; Редкол.: М. П. Лушпа, В. Є. Кривошеїн та ін. – Суми: Собор, 2004. – С. 14. – Біографічна довідка, фото надмогильного пам'ятника.
17. Данько Микола Михайлович // Сумщина в іменах: Енциклопедичний довідник / Головн. ред. В. Б. Звагельський. – 2-ге вид., перероб. та доповнене. – Суми: РВО «АС-Медіа», Сумський держ. ун-т; Вид. дім «Фолігрант», 2004. – С. 119–120. – Біографічна довідка, фото.
18. Данько Микола Михайлович // Некрополі Сумщини / Упоряд. В. П. Стеценко; Редкол.: М. П. Лушпа, В. Є. Кривошеїн та ін. – Вид. 2-ге. – Суми: Собор, 2005. – С. 14. – Біографічна довідка, фото надмогильного пам'ятника.
19. Микола Данько // Письменники Сумщини–2005 / Авт. нарисів та упоряд. Г. І. Хвостенко. – Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. – С. 73–78.
20. Садівничий В. З тавром націоналіста // Реабілітовані історією. Сумська область: У 3 кн. – Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. – Кн. 1. – С. 135–139.
21. Садівничий В. Національні засади як передумова творчості Миколи Данька // Вісник Сумського держ. ун-ту: Збірник наук. праць. Серія Філологічні науки. – 2006. – № 3. – С. 34–43.
22. Садівничий В. Доля і недоля Миколи Данька // Наукові записки Інституту журналістики. – К.: Інститут журналістики. – 2006. – № 23. – С. 148–157.
23. Садівничий В. Художність публіцистичних творів Миколи Данька // Мат. наук.-теорет. конф. викладачів, аспіратів, співробітників та студентів гуманітарного ф-ту / Сумський держ. ун-т. Відп. за вип. Л. П. Валенкевич. – Суми: Вид-во СумДУ, 2007. – С. 127–129.

24. Садівничий В. Властивості, функції й типи заголовків у структурі та змісті публіцистики Миколи Данька // Вісник Сумського держ. ун-ту: Збірник наук. праць. Серія Філологічні науки. – 2007. – № 1. – С. 66–74.
25. Садівничий В. «Серце бачить раніше ока...» До питання соціальних передбачень у творчості Миколи Данька // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – № 101. – С. 271–275.
26. Й сонця прихилив... Микола Данько. Спогади і документи / Упоряд., авт. приміт. Г. І. Хвостенко. – Суми: ВВП «Мрія» ТОВ, 2007. – 104 с.

1. Гаврилов П. Зоряне вікно поета // Ленінська правда. – 1965. – 16 липня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
2. Дудченко М. Шосте почуття // Вперед. – 1965. – 31 липня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
3. Василюк В. Подивіться в «Зоряне вікно» // Прапор Леніна. – 1965. – 5 серпня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
4. Сорокопуд В. Спів його серця // Радянська правда. – 1965. – 7 серпня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
5. Ключина П. Красиві люди // Комуністичним шляхом. – 1965. – 11 серпня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
6. Юрко Т. «Ще навіть не встиг ти познайомитися...» // Друг читача. – 1965. – 14 серпня. – Відгук. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
7. Голоденко М. Ластівка створила весну // Ленінська зміна. – 1965. – 15 серпня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
8. Олійник Б. Слово про побратима // Робітнича газета. – 1965. – 18 серпня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
9. Олейник Б. Слово о побратиме // Рабочая газета. – 1965. – 18 августа. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
10. Ющенко О. Сяйво рідних зір // Літ. Україна. – 1965. – 20 серпня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
11. Скаун В. Щасливої дороги, земляче // Ленінський прапор. – 1965. – 21 серпня. – Відгук. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
12. Василюк В. Брунька народилася в борні // Радянський прапор. – 1965. – 7 вересня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
13. Петренко М. Вікно людської тривоги // Ленінська молодь. – 1965. – вересень. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.

14. Шкиря О. З любов'ю до землі й народу // Перемога. – 1965. – 18 вересня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
15. Гаврилов П. Ритми над Пслом // Рад. Україна. – 1965. – 13 жовтня. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
16. Мартинов В. Невигадане сонце // Ленінське слово. – 1965. – 2 листопада. – Рец. на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
17. Ільницький М. Сім соло поетичного хору // Літ. Україна. – 1965. – 19 листопада. – Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
18. Мордань В. Шосте почуття // Україна. – 1966. – № 14. – С. 8. – Відгук на кн.: Данько М. Зоряне вікно: Поезії [Біогр. довідка: – С. 59]. – К.: Молодь, 1965. – 64 с.
19. Мурашко П. Поезія Миколи Данька // Дукля. – 1967. – № 4. – С. 21. – Рец. на кн.: Данько М. Червоне соло: Вірші [Біогр. довідка: – С. 2]. – Харків: Прапор, 1967. – 92 с.
20. Петров Г. «Червоне соло» Миколи Данька / Терешко Г. // Вперед. – 1967. – 15 квітня. – Повідомлення про вихід кн.: Данько М. Червоне соло: Вірші [Біогр. довідка: – С. 2]. – Харків: Прапор, 1967. – 92 с.
21. Череватенко Л. Боління і тривоги // Дніпро. – 1968. – № 5. – С. 151–152. – Рец. на кн.: Данько М. Червоне соло. Вірші [Біогр. довідка: – С. 2]. – Харків: Прапор, 1967. – 92 с.
22. Садівничий В. Душа, відкрита до людей // Червоний промінь. – 1991. – 16 березня. – С. 5. – Рец. на кн.: Данько М. Й сонця прихилив би!..: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – 204 с.
23. Гризун А. Високий вересень // Ленінська правда. – 1991. – 13 квітня. – Рец. на кн.: Данько М. Й сонця прихилив би!..: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – 204 с.
24. Гризун А. Зрілі плоди досвіду й таланту // Березіль. – 1992. – № 2. – С. 184–186. – Рец. на кн.: Данько М. Й сонця прихилив би!..: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – 204 с.
25. Моторнюк І. Голосом зболеного серця // Дзвін. – 1993. – № 1. – С. 144–146. – Рец. на кн.: Данько М. Й сонця прихилив би!..: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – 204 с.

**ПЕРІОДИЧНІ,
ПРОДОВЖУВАНІ
ТА ЕЛЕКТРОННІ ВИДАННЯ**

1. Осадчий М. Микола Данько // Кафедра. – 1988. – № 2. – С. 46.
2. Вірші Миколи Данька // Ленінська правда. – 1989. – 8 січня.
Передмова до віршів.
3. Стрельник Л. «Настала мить віддати чолом» // Червоний промінь. – 1989. – 11 лютого. – С. 6.
4. Микола Данько // Україна. – 1989. – № 48. – С. 5.
Передмова до віршів.
5. Після довгих років... // Червоний промінь. – 1990. – 27 січня. – С. 2.
– М. Данька прийнято до Спілки письменників України.
6. Нові члени Спілки письменників: М. Данько // Літ. Україна. – 1990.
– 15 березня. – С. 5.
7. Микола Михайлович Данько // Ленінська правда. – 1990. – 21 березня.
Передмова до віршів.
8. Сливинський О. Луна «Червоного соло»: Незапізнаний відгук на поетичну
книжку шістдесятих років // Літ. Україна. – 1990. – 5 квітня. – С. 4.
9. Зленко В. Зустріч // Україна. – 1991. – № 48. – С. 5.
Передмова до віршів.
10. Садівничий В. Шляхом Пантелеймона Куліша // Панорама Сумщи-
ни. – 1991. – 23 травня. – С. 6. – До 65-річчя від дня народження М.
Данька.
11. Зленко В. В полі трудному моїм // Київ. – 1991. – № 11. – С. 49.
Передмова до віршів.
12. Садівничий В. Правду у вічі сказати... // Перемога. – 1991. – 6 чер-
вня. – До 65-річчя від дня народження М. Данька.
13. Видавництво «Рад. письменник» за книгу «Й сонця прихилив би!..»
висунуло М. Данька на здобуття літературної премії ім. П. Тичини
// Сумська новина. – 1991. – 14 грудня.
14. Микола Данько: Некролог // Сумщина. – 1993. – 18 лютого.
15. Пам'яті поета: Некролог // Добрий день. – 1993. – 19 лютого. – С. 2.
16. Микола Данько: Некролог // Червоний промінь. – 1993. – 20 лютого.
17. Садівничий В. «Душа співця не знає ватерлінії...»: Слово на смерть
Миколи Данька // Резонанс. – 1993. – Лютий.
18. Микола Данько: Некролог // Літ. Україна. – 1993. – 25 лютого. – С. 8.
19. Академік Федір Овчаренко – про Миколу Данька // Панорама Сум-
щини. – 1993. – 18 березня. – С. 2.
20. Боровий В. Козацьким обеліском на шляху // Слобідський край. –
1993. – Березень.

21. Балаян В. Близький і рідний // Червоний промінь. – 1993. – 4 грудня. – С. 4.
22. Мовчан П. Славетному землякові, поетові-патріоту // Літ. Україна. – 1994. – 10 лютого. – С. 1.
23. Хвостенко Г. З дистанції року // Сумщина. – 1994. – 12 лютого.
24. Садівничий В. Микола Данько: Біогр. довідка; вірші // Сумська новина. – 1994. – 19 лютого.
25. Хвостенко Г. Під Даньковим крилом // Уик-енд. 1994. – № 23. – С. 3.
26. Садівничий В. Пам'ятник Миколі Даньку // Сумська новина. – 1994. – 25 червня.
27. Беловол К. И возвращаются изгои к нам... // Ваш шанс. – 1994. – № 25. – С. 13.
28. Садівничий В. Пам'ятник на могилі поета // Літ. Україна. – 1994. – 8 грудня. – С. 8.
29. Садівничий В. Вони тримають Україну // Українська культура. – 1994. – № 11–12. – С. 11–13.
30. Садівничий В. Микола Данько та його нарис // Народознавство. – 1995. – № 19. – Лютий.
31. Балаян В. «Я так ненавиджу гнучких...» // Сумська новина. – 1995. – 28 липня.
32. Садівничий В. Голгофа Миколи Данька // Літ. Україна. – 1995. – 12 жовтня. – С. 8.
33. Садівничий В. «Вам, народженим на волі...» // Березіль. – 1996. – № 1–2. – С. 24–25.
34. Садівничий В. Козацьким обеліском на путі... // Слово і час. – 1996. – № 7. – С. 11–14.
35. Ющенко О. Вікно в поезію: Микола Данько // Сумська новина. – 1996. – 12, 26 січня, 2, 16 лютого.
36. Дідоренко Л. Микола Данько: твої імена, рідний краю // Перемога. – 1996. – 6 травня.
37. Кузьменко Л. До 70-річчя з дня народження М. М. Данька // Господар. – 1996. – 18, 25 травня, 1 червня.
Вміщено 2 фото М. Данька.
38. Садівничий В. «За рідних вмерти нам не гріх...»: Передмова до віршів // Сумщина. – 1996. – 24 травня.
39. Гризун А. Насамперед він був поетом // Червоний промінь. – 1996. – 24 травня. – С. 4.
40. Петров Г. Соло у сутінках. До 70-річчя від дня народження Миколи Данька // Добрий день. – 1996. – 24 травня. – С. 4–5.

41. Поети смертні. Слово – не вмирає... // Добрий день. – 1996. – 31 травня. – С. 8. – Відзначення 70-річчя від дня народження М. Данька в Сумах.
42. Балаян В. «Я так ненавиджу гнучких...» // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1», 2000. – Випуск шостий. – С. 75–80.
43. Мартинов В. Кадебістський цензор // Літ. Україна. – 2001. – 19 квітня. – С. 8. (Літ. бувальщини).
 Про зустрічі з М. Даньком, реакцію на його книжку «Зоряне вікно» лейтенанта КДБ із Золочівка Львівської обл. Цитується вірш зі збірки.
44. Кузьменко Л. Світоч правди і честі // Сумщина. – 2001. – 30 травня. – До 75-річчя від дня народження М. Данька.
45. Сьогодні виповнюється 80 років від дня народження Миколи Данька // Сумська обласна державна телерадіокомпанія України. http://www.strc.sumy.ua/index.php?page=5&w_date=2006-05-24.
46. Царик Ю. Соло стражденної душі // Сумщина. – 2006. – 24 травня. – До 80-річчя від дня народження М. Данька.
47. Балаян В. Сосна на вершині // Арагац. – 2006. – № 5. – До 80-річчя від дня народження М. Данька.
48. Вшанували побратима // Сумщина. – 2006. – 27 травня.
 У Сумській обласній науково-методичній бібліотеці відбувся літ. вечір, присвячений 80-річчю від дня народження М. Данька.
49. Придатко Л. Ювілей поета-земляка // Перемога. – 2006. – 7 червня.
 Урок краєзнавства, присвячений 80-річчю від дня народження М. Данька, проведений у Краснопільській центральній бібліотеці.
 З фото. Фото В. Гузенка.
50. Данько Микола [Біогр. довідка] // Земляки. Альманах Сумського земляцтва в Києві. – Суми: Собор, 2006. – Випуск 3. – С. 216.
51. Премія імені Миколи Данька // Сумщина. – 2007. – 14 липня.
52. Вертіль О. Микола Данько у вікнах пам'яті // Сумщина. – 2007. – 14 липня.
53. Коломацький В. 30 годин на неокупованій території: Спогади про Миколу Данька. До 80-річчя від дня його народження // <http://kobza.com.ua/index2.php?option=com>.

1. Братунь Р. Мої літературні ровесники // *Ленінська молодь*. – 1954. – 29 грудня.
Автор характеризує молодий літературний Львів. Серед поетів називає Д. Павличка, Ю. Малявського, Дм. Молякевича, Г. Печенівського, В. Маняка, І. Гушак, О. Байгушева, В. Решетнікова, М. Данька, М. Романченка.
2. Здоровега В. Звіт літературної молоді // *Ленінська молодь*. – 1957. – 19 червня.
Огляд альманаху літературної студії Львівського ун-ту. Серед авторів згадуються: О. Васюков, В. Лучук, М. Петренко, М. Данько, І. Рибицький, В. Маняк, П. Мах, Р. Іваничук, Б. Полубічко, В. Рябий, Ю. Левін.
3. Ющенко О. Повільне світання // *Літ. Україна*. – 1963. – 20 серпня. – Огляд альманаху: Світанок: Збірник творів письменників Сумщини / Упоряд.: М. Данько, Б. Звагельський, М. Мінаков. – Харків: Книжкове вид-во, 1962. – 108 с.
Серед авторів згадується М. Данько.
4. Данько М. Зоряне вікно: Поезії. – К.: Молодь, 1965. – 61 с. (перша книга). 5.000 пр. 9 к. // *Книги УРСР. Список 20*. – 1965. – Липень. – К.: Укр. об'єднання книжкової торгівлі. – С. 14.
Повідомлення про вихід збірки М. Данька «Зоряне вікно».
5. Пугач В. Хліб насущний і поетична полова // *Літ. Україна*. – 1965. – 12 жовтня.
Згадується збірка М. Данька «Зоряне вікно».
6. Кацнельсон А. Коли пишеш про вірші... // *Літ. Україна*. – 1965. – 16 листопада.
Згадується збірка М. Данька «Зоряне вікно».
7. Олійник К. Автори Сумщини в «Прапорі» // *Ленінська правда*. – 1966. – 3 листопада. – Анонс збірки М. Данька «Червоне соло».
8. Підвищувати боездатність партійних організацій: З пленуму Сумського обкому КП України // *Ленінська правда*. – 1967. – 11 червня.
Згадується М. Данько і його кн. «Червоне соло».
9. Лупейко В. Як робити збірку: Жарт-пародія // *Молодь України*. – 1968. – 1 січня.
Згадуються поети: Ірина Жиленко, А. Макаров, П. Осадчук, Тамара Коломієць, С. Литвин, І. Гушак, Віт. Колодій, В. Боровий, А. Ярмутьський, В. Лазарчук, І. Драч, М. Данько та його збірка «Зоряне вікно».
10. Без підпису. Вітаємо наших друзів // *Червоний промінь*. – 1977. – 5 травня.
До Дня працівників преси редакція дякує своїм дописувачам. Згадується М. Данько.

11. Фоменко А. Журнал «Прапор» у грудні // Ленінська правда. – 1988. – 13 грудня.
Повідомляється, що в номері 12 журналу друкується добірка віршів М. Данька.
12. Дзюба І. Культурна спадщина і культурне майбуття // Наука і культура. Україна. Щорічник АН УРСР. Т-во «Знання» УРСР; Редкол.: О. Сергієнко (головн. ред.) та ін. – К., 1966. – Вип. 24. – 1990. – С. 92–106. – На с. 97 про М. Данька.
13. Історія України: Проб. навч. посіб. Для 10-11 кл. / М. В. Коваль, С. В. Кульчицький, Ю. О. Курносов, В. Г. Сарбей; За ред. Ю. Ю. Кондуфора. – К.: Рад. школа, 1991. – На с. 62 про М. Данька.
14. Книжковий потік 91-го // Слово і час. – 1991. – № 10. – С. 41. – Про вихід кн.: Данько М. Й сонця прихилив би!..: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – 204 с.
15. Кульчицький С. В., Курносов Ю. О., Коваль М. В. Історія України. Матеріали до підручника для 10–11 класів середньої школи. – К.: Райдуга, 1992.
16. До читачів // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: МВКП «Мрія», 1992. – Випуск перший. – На с. 3 згадка про М. Данька; на с. 50 – біогр. довідка.
17. Кульчицький С. В., Курносов Ю. О., Коваль М. В. Історія України. Матеріали до підручника для 10–11-х класів середньої школи: Частина II. – 2-ге вид. – К.: Освіта, 1994. – На с. 62 про М. Данька.
18. Холодный М. Очередь в вожди: кто последний? // Литературная газета. – 1994. – 23 марта. – Згадується М. Данько.
19. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 60–80-х років. – К.: Либідь, 1995. – 224 с. – На с. 82 про М. Данька.
20. Скакун В. Літературна Сумщина. – К.: Муз. Україна, 1995. – 256 с., іл. – Бібліогр.: с. 254. – На с. 31, 97, 98, 103 про М. Данька.
21. Репресована збірка М. Данька «Червоне соло» // Геннадій Петров. До 60-річчя від дня народження. Бібліографічний покажчик / Управління культури Сумської облдержадміністрації; Сумська державна обласна універсальна бібліотека / Упоряд. О. К. Линник; Ред. Н. О. Горнова. – Суми, 1996. – С. 51.
Репродуковано титул книги М. Данька «Червоне соло» з дарчим написом Г. Петрову.
22. Ільницький М. 60–70-ті роки // Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. Кн. 2: Друга половина ХХ ст. Підручник / За ред. В. Г. Дончика. – К.: Либідь, 1998. – С. 76–87. – На с. 83, 84 про М. Данька.
23. Балаян В. 40 лет в Украине // Сумська новина. – 1998. – 15 січня.
Згадується М. Данько.

24. Балаян В. Наш Юрій Царик // Червоний промінь. – 1998. – 30 січня. – До 60-річчя від дня народження Ю. М. Царика.
Згадується М. Данько.
25. Балаян В. Без таких людей очерствело бы сердце: Памяти Геннадия Петрова // Ваш шанс. – 1998. – 16 апреля.
Згадується М. Данько.
26. Сумщина від давнини до сьогодення: Науковий довідник / Сумська облдержадміністрація, Держархів Сумської області / Упоряд. Л. А. Покидченко; Редкол.: Л. П. Сапухіна (відп. ред.) та ін. – Суми: Слобожанщина, 2000. – 384 с. – На с. 19, 26 про М. Данька.
27. Столбін О. І нам п'ятнадцятий минає // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1», 2000. – Випуск шостий. – С. 5–18. – На с. 6, 8, 17 про М. Данька.
28. Ющенко О. Барви слова Слобожанщини // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1», 2000. – Випуск шостий. – С. 29–40. – На с. 25 про М. Данька.
29. Хроніка літературного життя Сумщини // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1», 2000. – Випуск шостий. – С. 29–40. – На с. 33, 34, 35 про М. Данька.
30. Баян В. Лицар духу // Новина. – 2000. – 21 липня. – Штрихи до портрета кандидата філолог. наук О. І. Вертія.
Згадується М. Данько.
31. Тарасенко В. Канат життя // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1», 2001. – Випуск сьомий. – С. 108–113. – На с. 108, 109 про М. Данька.
32. Столбін О. На зламі тисячоліть. З історії Сумської письменницької організації. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 2001. – 136 с. – На с. 18, 101, 102, 109 про М. Данька.
33. Державний архів Сумської області: Путівник / Держкомітетархів України; Держархів Сумської обл.; Авт.-упоряд. Л. Покидченко (відп. упоряд.) та ін.; Редкол.: Р. Пиріг (голова) та ін. – Суми; К., 2002. – Т. 1. – 320 с. – Повідомлено про наявність фонду М. М. Данька.
34. Маландій О. Вставали, падали, ішли... // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1», 2002. – Випуск восьмий. – С. 137–141. – На с. 140 про М. Данька, вірш-присвята.
35. Савченко В. «Мои года – мое богатство» // Новина. – 2002. – 6 лютого. – Інтерв'ю з В. Х. Балаяном з нагоди його 75-річчя.
Згадується М. Данько.
36. Макарова В. А., Макарова Л. А. І слово в пісні відгукнеться... – Суми: Собор, 2003. – 288 с. + іл. – На с. 9, 247 про М. Данька.
37. Залевский Г. Парадоксы жизни // www.proza.ru/texts/2003/09/09-22.

Про спілкування автора з М. Даньком у Сумах.

38. Сумщина: сторінки історії // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 2004. – Випуск дев'ятий. – С. 5–18. – На с. 10 про М. Данька.
39. Сумщина в історії України: Навч. посібник / Редкол.: В. Ю. Голубченко (головн. ред.) та ін. – Суми: МакДен, 2005. – 496 с. – На с. 421, 422 про М. Данька.
40. Поздоровлення Василю Коломацькому, редактору і співзасновнику сайту «Кобза» – українці Росії // <http://phorum.sd.org.ua/read.php?7,1470,1470>. – Згадується М. Данько.
41. Суми: Атлас / ТОВ РВК «Медіа Інформ», Держ. підприємство «Державна картографічна фабрика». Головн. ред. В. Є. Любченко. – Суми; К., 2005. – 96 с. – На с. 5 про М. Данька.
42. Мамай С. Духовний світ дитячої бібліотеки. Інформаційний бюлетень з досвіду роботи бібліотеки-філії № 3 // Світ дитячих бібліотек. Щоквартальний науково-методичний журнал. – 2005. – № 3.
43. Балаян В. Сумські стежки вірменської культури // Сумщина. – 2005. – 9 листопада.
Згадуються поети-сумчани П. Грабовський, О. Ющенко, Д. Білоус, М. Данько, П. Ключина, В. Затуливітер, А. Гризун, які перекладали твори вірменських літераторів.
44. Балаян В. Сумські письменники про Вірменію // Арагац. – 2005. – № 1.
Згадується про переклади М. Данько творів Л. Гурунца.
45. Балаян В. Х. «В сім'ї вольній, новій...» – Суми: ВАТ «СОД»; Вид-во «Козацький вал», 2006. – 112 с. – На с. 57, 58, 67–70, 81 про М. Данька.
46. Вертій О. У силовому полі тривожного спокою: Передмова // Балаян В. Х. «В сім'ї вольній, новій...» – Суми: ВАТ «СОД»; Вид-во «Козацький вал», 2006. – С. 3–7. – На с. 4 про М. Данька.
47. Балаян В. Поезія, которой можно гордиться // Ярмарок. – 2006. – 15 червня. – Рец. на кн.: Герасименко Т. Червона книга. Людина. – Суми: ВАТ «СОД»; Вид-во «Козацький вал», 2005. – 120 с.
Згадується М. Данько, зокрема присвячений йому вірш «Зоря».
48. Латанський В. Уроки Олеся Гончара // Кримська світлиця. – 2006. – 23 червня.
49. Вечір поезії: «Світоч правди і честі»: До 80-річчя від дня народження українського поета М. Данька // http://sumylib.iatp.org.ua/news/arch/arh_pd06.
50. Хвостенко Г. Долоня братня – у долоні // Сумщина. – 2006. – 2 грудня. – Рец. на кн.: Балаян В. Х. «В сім'ї вольній, новій...» – Суми: ВАТ «СОД», вид-во «Козацький вал», 2006. – 112 с.
51. Ключева О. Микола Данько. Життя на лезі ножа. Огляд фонду // Матеріали науково-практичної конференції дослідників «Петровські читання» 2 червня 2006 р. – Суми, 2006.

52. Балаян В. Х. Истоки. – Суми: ВАТ «СОД»; Вид-во «Козацький вал», 2007. – 100. – На с. 27, 50, 51, 63, 64, 90–92, 94, 95 про М. Данька.
53. Хвостенко Г. Долоня братня – у долоні: Передмова // Балаян В. Х. Истоки. – Суми: ВАТ «СОД»; Вид-во «Козацький вал», 2007. – С. 3–4. – На с. 3, 4 про М. Данька.
54. Балаян В. Х. Україна – любов моя. – Суми: ВАТ «СОД»; Вид-во «Козацький вал», 2007. – 96 с. – На с. 77, 80, 84–88, 94 про М. Данька.
55. Коршунова А. Душа Вірменії відлунює у ньому: Передмова // Балаян В. Х. Україна – любов моя. – Суми: ВАТ «СОД»; Вид-во «Козацький вал», 2007. – С. 3–9. – На с. 5 про М. Данька.
56. Грінка О. Невідомі Суми. Про сумських буржуазних націоналістів періоду побудови світлого майбутнього // Панорама. – 2007. – 21–23 лютого. – С. А12–А13. – Згадується М. Данько.
57. Жмурков В. Хвала і честь «Сумщині»!: Одна з найстаріших газет України відсвяткувала своє 90-річчя // Голос України. – 2007. – 21 лютого. – Згадуються М. Данько, В. Затувлівітер, А. Воропай, П. Ключина, М. Коцюба, М. Поборанчук, В. Василець.
58. Петренко М. Заборонена збірка // Літ. Україна. – 2007. – 18 лютого. – С. 3. – Згадується М. Данько.
59. Офіційний сайт Сумської міської ради // <http://www.meria.sumy.ua/ua/sumy/culture/culture>. – Згадується М. Данько.
60. Грінка О. Про сумських буржуазних націоналістів періоду побудови світлого майбутнього // http://www.politexpert.sumy.ua/print.php?type=N&item_id=82. – Згадується М. Данько.
61. Васюков О. К. Дзвони пам'яті і перестороги // http://zhurnal.lib.ru/w/wasjukow_o_k/dzvony.shtml. – Згадуються М. Данько, М. Осадчий, В. Стус, В. Івасюк, В. Висоцький.
62. Сумська топоніміка як проблема: Концепція Центру досліджень регіональної політики // <http://ukrnationalism.org.ua/get/book.cgi?n=77>. – Пропонується вул. Комсомольську в Сумах переіменувати на вул. Миколи Данька

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. У якому році опубліковані вірші Миколи Данька перед багаторічною забороною?
2. Скільки років не друкувалися вірші Миколи Данька?
3. У якому офіційному виданні вперше опубліковані вірші Миколи Данька після забороны?
4. Скільки років не видавалися книги Миколи Данька?
5. Хто з українських поетів перекладав вірші Миколи Данька на російську мову?
6. Скільки віршів Миколи Данька опубліковано в газетах?
7. Перекладів із якої мови найбільше в творчому доробку Миколи Данька?
8. У якому виданні опубліковано найбільше літературно-критичних матеріалів Миколи Данька?
9. Для якого видання Миколою Даньком підготовлено найбільше оглядів літературних творів початківців?
10. Яке головне спрямування бібліографічних праць Миколи Данька?
11. Прізвище кого з письменників у бібліографічно-літературознавчих матеріалах Миколи Данька трапляються найчастіше?
12. Про літературні традиції яких районів Сумщини писав Микола Данько?
13. Скільки видань упорядковано й відредаговано Миколою Даньком?
14. Роботами кого з фотографів проілюстрований перший газетний матеріал Миколи Данька?
15. Із ким у співавторстві опубліковані газетні матеріали Миколи Данька?
16. Які райони Сумщини охоплює географія газетних матеріалів Миколи Данька?
17. Якими жанрами представлена публіцистика Миколи Данька?
18. У якому році Миколою Даньком опубліковано найбільше публіцистичних творів?
19. Яким псевдонімом найчастіше послуговувався Микола Данько?
20. Скільки журнальних матеріалів у творчому доробку Миколи Данька?

**«ЩАСЛИВИЙ ТОЙ, ХТО
МАЄ СВОГО ЧИТАЧА...»**

*ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЯ,
ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНА
ТА ПУБЛІЦИСТИЧНА ТВОРЧІСТЬ
МИКОЛИ ДАНЬКА*

ПЕРЕВЕРТЕНЬ І ЙОГО ДІТИ
Оповідання

Наприкінці 60-х років, одного літнього ранку, в закладі, де я працював консультантом, з'явилася кремезна людина з погонами майора. На мене він тільки поглянув скоса, проте, ніби на давнього знайомого, навіть посміхнувся, поминаючи мій столик. Друзі й недруги по кімнаті переглядалися, по-різному сприймаючи прихід незнайомця. Одні – журно заспівчували мені, інші – напевно сповнилися зловтіхи. Всі ж бо здогадувалися, в чому річ. По кількох хвилинах вбігла вродлива, мов ягідка вишні, секретарка, власне, рвучко відчинила двері й урочисто крізь пухленькі губки манірно просурмила: «Вам – до начальника!». Тобто – мені.

Начальник відпові на привітання, але не видобув очей із купи якихось паперів. Майор сидів мовчки, нога на ногу, видивлявся байдуже у вікно праворуч.

– Нічого не вдієш... Доведеться написати заяву..., – неголосно з баса бовкнув начальник.

– І сьогодні ж увечері виїхати, – докинув майор, – обернувшись. – Годі водити за носа!

– На жаль, у кишені хіба що на трамвай...

– Дурниця. Квиток на проїзд придбали без вас... По десятій вечора, при вході до вокзалу на вас чекатимуть...

– А якщо... запізнюся?

– Підкинемо вчасно...

Вранці поїзд з Києва спинився на знайомій з дитинства станції. З плащем на руці і валізкою у другій я трохи постояв на пероні, припалював цигарку спідліб'я погладаючи: хто ж тут візьме під невидиму опіку? Спарені міліціонери оглянули нахабно з ніг до капелюха. Ні, мимо! З дверець газика видивлявся водій... Годі розпізнати! Якби ж з букетами стрічали!

Я пішов до зупинки тролейбуса. Газик, до якого вскочили міліціонери, рушив услід. Ясно! Можна було б з корми через вікно поспостерегти за ескортом, але не цікаво.

На клацання ключа, в коридор вийшов розгублений сусіда – в піжамі, з-за його спини визирала з дверей його дружина, прикриваючи рукою відерні груди, що вивалювалися з квітчастого замизканого халата.

– В гості? – загомонів удавано-зраділо Пилип Тихонович. – Давненько ж ні слуху ні духу... Ми думали, що вже в столиці окопався... В розкішних апартаментах! В начальстві!

Балаканина його зрозуміла. Сподівався захопити всю квартиру, напевно добре клопотався... Проте якесь коліщатко в органах чомусь не спрацювало...

– Надовго? День-два і тю-тю!?

– Підозрюю, що назавжди...

– Такого не може бути...

– ... Тому, що не може бути? – згадався мені Щедрін.

Пилип Тихонович, мабуть, не дуже йняв віри моїм словам, однак блудливі очі пригасли. Виступили на перед грандіозна Марія Григорівна, розпашіла, роздратована.

– Хочби подякували нам, що вберегли кімнату! Стільки було клопоту! Щодня дзвінки... Тицькають під ніс папірцями: міськрада дозволила вселитися. Жах!

– Свята правда! – потвердив сумно Пилип Тихонович.

– Ви на шкоду собі завіялися... Тепер спробуйте самі боронитися, – Марія Григорівна мотнулася до кухні, забряжчала посудом. Вочевидь, звільняла одну конфорку.

Я відімкнув двері, оглянув стелажі з книгами, холостяцькі меблі – щось схоже на диван, шкільний столик при єдиному широкому вікні, зелене крісло, віденський стілець... Розсунув штапельне запирано над стелажми. Так, у книгах не раз порпалися. Причому, не здогадуючись, що видання розташовані за абеткою. Спенсер опинився на академічному Пушкінові, дореволюційні «Кобзарі», шевченкіана зріджена. На нижніх полицях течки з рукописами і листами звалені в недбалі купи. Чи є смисл ревізувати, що якраз вилучено-викрадено. Жодного. Тільки душу роз'ятрювати...

Раптом відчув, що хтось в кімнаті знаходиться. Зайшов без стуку підполковник. Ба! Добре знайомий «Письменник». Колись набридав своїми недолугими «оповіданнями». Хвалився, що був майже у приятельських стосунках з Тичиною, Сосюрою... З останнім навіть кілька разів добряче похилияли. Може, й правда. Втім казав, що має автографи...

– Доброго ранку! Як доїхали? – привітався за руку, заходив нервово по кімнаті.

– Доведеться о дев'ятій з'явитися в управлінні... До мене... Звичайна формальність... Місяців два-три, не більше...

– Гарзд, наречений приходитиме на оглядини... В іншому разі – привозили б, чи не так?

– Ось... візьміть. Від себе, – він підійшов до столика й поклав кілька червінців. – В біді не залишимо... Нічого, нічого, колись повернете! Підшукуйте роботу... Куди б ви хотіли? Ні, про газету не може бути й мови... Поки що, звичайно... Все залежатиме від вас...

Я спостерігав за ними у вікно. Підполковник спинився, оглядав по двір'я, потім обернувся – п'ятиповерховий цегляний будинок. Завважив відкриті двері до підвалів, ступив туди...

Зайшов сусіда і відволік мене від «письменника», колишнього начальника паспортного столу.

– Хто це був? Давній знайомий? – вкрадливо зашепотів Пилип Тихонович.

– А я щойно збирався вас поспитати.

– Хе-хе! Чому? Наше діло – солдатське...

– Обкалявся і стій?

– Готовий присягнутися: вперше бачив... Може, дружина... Я людина по-своєму порядна...

– По-своєму порядні, мабуть, не раз хазяйнували в моїй кімнаті...

– Не знаю... Не знаю... Вікно було зачинене. Сам стежив.

– Годі, Пилипе Тихоновичу... Не маю жодних претензій...

Сусіда заметушився.

– Може, сходимо на кухню перекусити?

З різних міркувань, я не відмовився. Поголившись, з рушником через плече вийшов у коридор, захарашений висячим дрантям, запасними колесами до мотоцикла, ящиками з усіляким інструментом. Людина вміє жити!

Пилип Тихонович задріботів на зустріч з кухні, завбачливо відчинив двері до умивальника. Ванна майже вщерть була заповнена коропами чи що.

– Ну, що? Здорово? Хе-хе... Утрюх їздили моїм драндулетом аж у Краснопільський район... Виспляться хлопці – поділимо...

– Не боїтесь, що зловлять? – запитання для годиться, риторичне. Мені давно було відомо, що сусіда по роботі займається браконьєрством напропалу. А в тій ванні побувала не одна тонна всілякої риби. Причому, я одного разу випадково зауважив, здобич ділять не на трюх злодіїв, а ще на когось, добираючи тому, хто в позасценічній дії, найбільш промовисту рибу...

За столом, виставленим на середину, знаходилася вся родина сусіда: старший Сашко, учень хімії, школярі Анжела і Едик. Марія Григорівна досмажувала рибу на величезній сковороді. Пилип Тихонович дістав з холодильника пляшку, баночку шпротів, шинку, ситро для дітей. Дружина, відірвавшись від плитки, сполоснула під краном полумисок помідорів.

– Сашко, чого сидиш як мальований! Діставай чашки, блюдечка...

– Можна... – хлопець лінкувато підвівся, демонстративно забряжчав посудом у шафі. – Лихо мені з предками, – буркотів абищо. Зростом він уже наздогнав батька, а від матері, либонь, на голову понижче. Худорлявий, вугруватий, з руським волоссям до пліч. Всі діти були у джинсах. Анжела в червоній блузочці, котра їй дуже личила.

– За що? За приїзд-від'їзд? – метушливо розливав горілку Пилип Тихонович, руки помітно тремтіли.

– За гостя, за гостя! – звільняючи на столі місце для сковороди, улесливо загомоніла дружина.

Діти навперебій повстромляли виделки, завотузилися, засперечалися «моя!», «Я першою доторкнулася!» «Атож, цур! Моя!»

Врешті-решт Сашко перехилився через усі наїдки-напитки, відібрав у Анжели чи не найбільшого коропа.

– Треба шанувати старших! – по-командирськи заявив хлопець.

Ангела запхикала. Жбурнула свій шматок риби разом з виделкою до сковороди. Едик, такий же смагливий і вродливий, як дівчина, осудливо поглянув на неї.

– Діти! Що ти з них візьмеш? – втішливо звернулася до мене Марія Григорівна. – Їм – лафа! А ось моєму доводилося й голодувати...

– Так... За приїзд чи за гостя? – цокаючись склянкою, допитувався сусіда. Мені подумалося, що очі в нього теж ніби риб'ячі. З ким-чим поведешся, від того й наберешся? Надаремно майже у всіх, хто полюбає тримати псів, у виразі обличчя, в поведінці з'являється дещо собаче. Так само, як у старих дів – кошаче...

– А за що б ви хотіли випити від душі: за перше, чи за друге?

Пилип Тихонович завагався, навіть соромлива усмішка промайнула в зіницях.

– За ваші успіхи! – перехопила ініціативу Марія Григорівна. – Як подумаєш: талант! Не рівня багатьом... Таким не то що в Києві, у самій Москві розкошувати... Собі шкодите... Ще й балакаєте по-нашому. Пхе!

– По якому – нашому? – сердито озвався Пилип Тихонович. – Наша – російська...

– Сів на колесопер та попер до мордописа! Вгадайте, що це? – зареготав Сашко, відтак наповнив свою склянку крюшоном.

– Я знаю ще смішніше. Слухайте Пушкіна. Чи я впаду прибитий дрюком, чи мимо вуха пролетить? З якої поеми? – допитувалася Ангела.

– Не з поеми, а з роману... Старе! – змахнув знову виделкою Сашко.

– Давай, хто кого передражнить?

– Лади!

Сашко підхопився:

– Хохол-мазниця, давай дражниться. Ти – хохол, а я – русь...

– Ні, ні, це я – русь! – застрибала на стільці Ангела.

– Ні, я! Я ж накакав...

– А ти – кусь! Ти, ти – кусь! Ха-ха! Один нуль на мою користь!

Марія Григорівна достеменно милувалася дітьми. Так її роздмухувало від нутряного сміху, але годі й слова мовити, бо рот набганий наїдками, крім того, надкусила помідора. Апетит патологічний. Недарма ж рознесло її, особливо нижче спини. Під таким шапликом сучасний халтурний стілець умить перетвориться на тріски.

О Боже, і вони – люди?!

Загадкою був лише Едик. Похнюпившись, мовчки сьорбав юшку з фрикадельками. Все, що відбувалося за столом, його, напевно, не цікавило.

– Всі ми з села: і я, і вона...

– Мене з собою не змішуй. Ти – репаний. Син колгоспного конюха, – пожвакуючи, уточнила Марія Григорівна. – А мій татко, я вам скажу, був головою... Балакав тільки російською. Лише мати ніяк не могла переламати собі язика. Так необтесаною й Богові душу віддала...

– А хто тобі раз у раз підказував: не говори «ліжко»?

– Та кровать, кровать, не гірше тебе знаю!

Передчувалося, що обоє вони ніяк не зважаться «забалакати» про головне, заради чого й запросили жаднуги до столу. Вола ж кличуть не брагу пити на «свайбі», а сіно возити...

Відразливо-гідко було слухати амальгаму української з російською, з несподіваними наголосами в словах. Але заради фіналу спектаклю варто, зціпивши зуби, терпіти... Нарешті!

– Я, бачите, трохи в курсі...

«Атож! Трохи. Більше, як треба...»

– Сам винен, – перейшов він на «ти». – Давно б у начальстві ходив! За яку Україну боротися? Де вона? Ще Богдан сказав: «Навіки разом!»

– Авжеж, а Тичина ще краще: «Раз ми разом – значить разом!» – якщо розкрито карти, чому б не забовкати відвертіше? На жаль, ні іронії, ні гумору не збагне.

– Аби ілося-пилося... – розкриваючи баночку зі шпротами, філософічно відзначала Марія Григорівна.

– Та ще й оте, що знов закінчується на «ося!» – підхихикнув чоловік.

– Всім, хто з головою, давно ясно, що за радянської влади жити можна... Роби, що каже начальство і не бришкой. Воно з трибуни російською, і ти не дратуй його незрозумілою...

– Начальство – турецькою, і ви, тату, такою ж! – уперше буркнув Едик.

– Ось тобі й маєш! Буде один хохол у сім'ї.

– Законно... В сім'ї не без того, як його...

– Не смій так говорити! – зненацька скипіла Марія Григорівна. – Едик ні при чому... Батько...

– А що – батько? Ти возила б його до школи аж у хімістечко? Тоді, як на зло, друга й четверта були переповнені. Хоч-не-хоч довелося віддавати до української. Вона ж під боком...

– Не вам же вчитися, а мені... – знову Едик. – Я дуже вдячний, що потрапив, куди слід...

Едик взяв чашку з кавою і вийшов у коридор.

– Націліст росте! – гірко зітхнула Марія Григорівна.

– На-ці-о-на-ліст! Ось хто, – Сашко, вочевидь, недолюблював брата. Може, заздрив, що той здібніший до наук?

– Не будемо поспішати... Що-небудь придумаємо... Хлопець все ж таки премудрий... Учителі, як один, хвалять... Інститут виправить йому

роги. Там українською й не пахне... З Сашком простіше. У мене вдався. Десь вчитав, що старший брат – російський. Бути молодшим? А дзуськи!

– Анжела теж вчитала? – аби не мовчати, спитав я.

– З дівчиною простіше... Жінка, вона сама з природи горнеться до панського... Ти думаєш, моя вийшла б за мене, якби не начальник цеху?

– Ага! Простіше, – перебила його дружина. – А хто ще з дитсадка научав її, аби не дружила з будь-ким? Хіба ж всяка голота їй до пари?

– Ха! Я й без вас знала.

– Та, мабуть, знала... Душа радіє, коли бачиш, з ким приятелює... Люся – донька секретаря райкому... Тома – голови облпрофради...

– Бери вище! – гордовито гукнула Анжела. – Іван Якович уже в обкомі...

– Звідси – висновок: більше уваги їй! Правда, не подобається мені одне. Буду друкаркою! А хіба той же Іван Якович не допоміг би влаштувати в педінститут? Як пить дати!

– Ха! Ми якраз з Томкою й вирішили після семирічки – на курси друкарок. Ой, набридла школа! Жаж!

– Нехай. Можна скрізь жити ого-го! Тільки не будь дурним. А що нині треба: хліб і до хліба, ну, там ще машина, особнячок... – Пилип Тихонович запитально зазирнув мені у вічі. – Не схвалюю...

– Останнє стосується мене?

Пилип Тихонович перейшов на інший тон – дидактичний, панібратський, з відвертим обуренням.

– Так чого ж ти?.. Ви... Хто клепки має... Дивись, ще на Колиму за проторять!

– Якщо – то трохи ближче. В Мордовію!

– Отож-бо! А дехто мені казав: якщо він не буде вражиною, буржуазним петлюрівцем... Матимеш неабияку, грошовиту посаду... Двокімнатну з ходу!

Марія Григорівна вкотре зітхнула, зіжмакала серветку, почала витирати масного по самі вуха рота.

– І ми б сказали: спасибі...

– Сам бачиш, – підхопив Пилип Тихонович. – Тіснота. П'ять чоловік в одній... А в твою ми б хлопців перекинули... Тобі що, все одно ж пропаде квартира. Краще ж своїм.

Я спокійно подякував за щирість. Грузно підвелася Марія Григорівна, перекирила вихід з кухні. Ремигнула. Дожовуючи щось там, забризкала слиною.

– Благаю... Доки ви тут, не пускайте до себе Едика... Він такий, що може прилипнути...

– Не розумію.

– Що вже розуміти! Скільки я його «Кобзарів» викинула на смітник. Не встигну – як він знову купить... Одного разу застукала його за «Історією України»... У кущах, за дитячим майданчиком, ушніпився – читає.

– Видерли з рук?

– Аякже! Прочитала заголовок страшний... Едик у сльози: «Не моя, віддайте, мамо!» «Зараз же віднеси тому, хто тобі таку свиню підсунув!» Більше не бачила тієї історії...

Справді цікава історія!

Єдине, що я міг сказати розгублено-схвильованій жінці:

– Не дуже переживайте... Буде все гаразд...

(ДАСО. Ф. Р.-7680, оп. 1, спр. 12, арк. 53–61.

Друкується вперше)

ДЕЛЬТАПЛАН

Героїчна балада за мотивами античних міфів

Прелюд

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:

– Ви звинувачуєтеся...

АЛКЕЙ:

– В чому?

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:

– Та хоч би в тому, що ви звинувачуєтеся!

АЛКЕЙ:

– А все ж таки?

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:

– ...І все ж таки!

Дія відбувається у I столітті нашої ери.

Гора Арарат. Нібито благословляється на світ, але все поки що в диму. Над жерлом вулкана, раз по раз, наче після мільйонногоголосого нутрянного стогону, виригуються-вибухають баобаби червоно-сизого полум'я. У проміжках, перед вибухом – ярмарок пекельних звуків: крики, сварки, лайки, прокльони, маршові пісні, погукування заблуканих: «Агов!» Де я?», «Ой, рятуйте!», «Убивають!», «Ріжуть!». Чуються також дзвони: на сполох, «на достойно», весело-грайливе, і тим зловісне подзвіння.

Примарою бовваніє на скелі Алкей. Поли плаща його розвихрюються то від язиків полум'я, що постійно сягають ніг, то від буремного диму. Оглушений, розгублений, збожеволілий від усього, поет блискає очима суди-туди, вдивляється в п'їтму, хапається за голову...

АЛКЕЙ:

Наверзлося у ночі довгі, –

Боже, збав, благодать твоя! –

В закапелку, мов чорт безрогий,

Делікатний... І я.

Посміхається... Поза – кобри

Стоголової в хижій грі,

Признається, що він – недобрий,
Ледь показує пазурі.
Веселенький... То зуби стисне,
Корчить з себе він більшовика.
– Повернулися з експертизи...
Достеменно – одна рука!..
Делікатний горта папери
(Є в шухляді й магнітофон!)
– ...Уявляєте – ви померли?
Хтось читатиме... Що за тон?!.
Окрім того, брехня – з неправди,
Наклеп зводить на людей.
Навіть страшно у руки брати,
Відповідних нема ідей!..
Далєбі, наче рак в окропі
Я сиджу, а точніш варюсь.
Борозенки тугі на лобі,
Торжествую... І не боюсь!
Загалом-от, чого лякатись?
Тільки ж сумнів: «Якби знаття!»
«Що – якби? До кінця триматись,
Раз дається й святим життя!»
...Вже на «ти»... – Ич, який упертий! –
Делікатний кричить мені. –
Уявляєш ти!.. після смерті
Прочитають твої пісні?!.
Скільки жовтої злості бризка,
Скільки мстивої люті-гри!..
Та звивається він без риску,
Так нацьковують, бач, згори!
Мов Нечаєв а ля Ставрогін.
По-міщанськи хижак здрібнів...
Зупиняюся край дороги.
Наверзлося, а може, й ні...

...Ось мовби зоріє. Жерло вулкана ущухає. На тлі останнього вибуху полум'я з'являється всеосяжний силует Змій-Горинича. Кружляючи над Араратом, він покриває, затуляє собою рожевіюче небо...

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:
На житейським Дикім Морі,
Там, де хвиля доросла,

Я – вершина всіх теорій,
Цар царів Добра і Зла.
Я відкрив світи незнані,
Без Христа правдивий рай.
На моєму Дельтаплані
Тільки вітру добирай!

Із міжгір'я, поблизу Алкея вибігає навкарачки Делікатний. У його руках – линва, котрою він силкується, і врешті-решт витягує з жерла вулкана на пагорб щось громіздке, неоковирне – Дельтаплан. По-різному зиркає то на Змій-Горинича, то на Алкея. Побожно стуляє долоні, клякне на коліна.

ДЕЛІКАТНИЙ:
О Зевсе з Олімпу!
Який же ти – Змій!?
Усім, хто без хліба,
Ти вигукнув: дій!
Знялися крилаті.
Хвала боротьбі.
Нема благодаті –
Хіба що в тобі!

АЛКЕЙ:
Жаска потвора сонце затулила!
Двопаща... Наче у комети, хвіст,
Із тулубом гігантським крокодила.
Драконогідросфінкс!

ДЕЛІКАТНИЙ:
Алкею! Алкею!
Де вдячний вогонь?!
Чи так ось лакею
Вітати Його?!
Без солоду – слина,
Не кров, а вода.
Мерщій на коліна,
Дивись – борода!

АЛКЕЙ:
Вбігли дітки: Іванко і Бебі,
Ледве батька не збили з ноги.
– Тату! Тату! В рожевому небі
Повертають з ірію плуги!

А старий посміхнувся: – Дурненькі!
Гомоніли про тебе сто літ.
Юшка надто з дешевих опеньків.
Краще вивчіть ще раз «Заповіт».

Дивувались Іванко і Бебі:
«Знову – гулі? Коли ж пироги?!!»
... Журавлі, як і перше, у небі,
Власне тільки художні плуги.

ДЕЛІКАТНИЙ:
Поете! У риму,
За мною, в одно:
Уже херувими
Вхопили стерно!

Від моря до моря
Горять маяки.
Содом і Гомора
Тепер... Навпаки.

Точніше б сказати:
Порядок кругом.
Невдячних – за грати,
А ми – з пирогом!

Вдягнися пристойно,
Танцюй без вина.
Дзвоніть на «достойно»,
Дзвоніть на «достойно»,
Дзвоніть на «достойно»,
Аміль, бо весна!

АЛКЕЙ:
Досить. Згоден. Є пійло в кориті.
Та не хлібом єдиним... Гей-гей,
Що ж ти ломишся в двері відкриті,
А мені – ні вікна, ні дверей?

ДЕЛІКАТНИЙ:
Бігме, нелояльний!
Варняка страшне.

Алкею опальний,
Дивуєш мене!

Без карти, без візи,
Хоч маєш талан.
Такого не візьмем
На свій дельтаплан!

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:
(кружляючи над Араратом)
Монумент нерукотворний
Я воздвиг насамоті.
Мій перпетуум моторний
Оживе на висоті.

Недаремно в кабінеті
Я орудував пером.
Ради щастя на планеті,
Кривді всякій – на розгром.

Я трильйон пудів паперу
Спресував в один grosбух.
Дельтапланом звать тепера,
Переможний в ньому дух.

Нумо, вгору, Делікатний,
Вище бога, вище аж,
Дельтаплан зробив прокатним,
Хто не з нами – ворог наш!

ДЕЛІКАТНИЙ:
(повзаючи під Дельтапланом)
Хоч, стоявши на колінах
Перед будь-ким, як злетить?
Відкидаю геть квиління,
В серці струни золоті!
Є ж теорія у мене
Із grosбуха, наче мед.
Змій-Гориничем натхненний,
Уперед, лише вперед!

АЛКЕЙ:
(стежить за Делікатним)
Підстрибнув. Потоки ловить.
Ще й підноситься... Невже?
То веселий, наче клоун,
То звивається вужем.

Можна з сміху заревіти.
Тим сумніше устократ.
Скористався в спину вітром
І горою Арарат.

«Марсельоз» бере мотиви,
Розспівавсь невіглас.
Звісно, приклад примітивам...
Бойовий охопить сказ.

Пнеться вгору над неможу,
Через силу... Все ж летить...
Нащо ж душу я тривожу?
Розум – геть! І сумнів – цить!

Бач! Хизується в zenіті.
Оплески з печер і юрт.
Це ж справдилось нісенітне,
Стане догмою абсурд.

Змій-Горинич гонить тучі,
Наді мною за пісні...
В море кинутися з кручі
Залишається мені.

Хай помру! Однак лакеям
Не схилося перед Злом.
Бути праведним Лакеєм
Певне більше, ніж Христос.

Прощавайте, аргонавти
Ще не знані у віках,
Носії любові й правди,
Вічносте, ковтни мій прах!

... Ні, стривай... Гукни востаннє
До безумця: «Зупинись!»
Леле, що там? Хвіст, мов тане,
Дельтаплан зірвався вниз.

Порозвалювались крила.
Йде впереверт, шкереберть.
Вибух! Сонце, й те покрила
Кров рокованих на смерть.

Скільки ж, скільки пролилося!
Океани – задарма.
Краще зрубане колосся,
Й на сівбу, мабуть, нема...

О Содоме! Горе, горе!
Де без крові? Покажи!
Людолюб, стрибай не в море,
До жертovníка олжі.

Поспішай на допомогу,
Хоч тебе жде кара й там:
За чийсь неперемогу,
За всесвітній тарарам!

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:
(обурено, презирливо-зухвало)
Катастрофа під горою.
Не мене ж судить тепер!
Сам собі я головою –
Ревізор і контролер.

Як розглянем на всі боки,
Зробим висновок з руїн:
Увірвалися потоки
З марсіанських аж країн.

Доки сонячна система
Ще не визнала едем,
Хижо діє сила темна,
Ми в оточенні живем...

Вороги жадають бурі,
Шиють шлем, а ми – пальто...
Знов одурює Меркурій,
Карти сплутує Плутон.

Сонце – явний то агресор!
Загнилося, не зроста.
Захищає інтереси
Тільки вовчі, не крота....

Начувайся! Зробим чисто,
Збіса зірвемо тебе.
Ми бомбиста-терориста
Кинем в небо голубе!

АЛКЕЙ:
Навіть сонцю погрожує Змій-Горинич!
Чи не тонко прядеться, кума?
Саваофом хизується гордничий,
На слона зазіхає слимак!

Верховенство виказує... Хто? Бандюга!
Згуртувались недремні кати.
О пігмеї! Не зіб'єте сонце з круга,
Правду світла – не перемогти!

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:
Де ви? Де, вітерці-наушники,
По-народному: стукачі?
Шантрапа! Смердюки, мов нужники,
Певно дрихнули уночі!

Так навіщо з мішка рептильного
Я витрушую срібняки?!
Утовкмачував: будьте ж пильними.
Начувайтесь, лайдаки!

Гей, сюди, як один сповзайтесь,
Хоч вигадуйте – шепотіть,
Морди хижі, брешкі, мов задниця,
Співакові лапті сплетіть!

Над Змій-Гориничем з'являється хмаров'є найхимерніших різнокаліберних потвор: від кажанця-калібрі до двозадих, а то й тризадих покручів з гадючими головами. Почергово опускаються, звивно підповзають при допомозі пазурів, живота, хвостиків і хвостищ.

ХЕРУВИМ-КАР'ЄРИСТ:

Посадіть мене у крісло,
Щоб ніколи вже не трісло.
Буду стукать тут і там,
А сусідів всіх продам!

ХЕРУВИМ-СПАДКОВИЙ:

Я – Іуда гонористий,
Бо спадковий, родовий.
Прадід – видав декабристів,
Дід – пером Перовських «чистив»,
Батько – кат передовий,
Син – також не рядовий!

ХЕРУВИМ-ЗАРОБІТЧАНИН:

Позаяк дитинка хвора,
Кішка має кошенят,
Хоч на молочко, як вчора,
Дайте крихту грошенят!

ХЕРУВИМ-ПРОВОКАТОР:

Я з талантом провокатор,
Неабияке там «фе»!
Відповідно і витрати
На задвірках і кафе...

ХЕРУВИМ-РОМАНТИК:

Вище прапор, флибустьєри!
Хвилі зради – до небес!
Ми закриєм сто Америк,
Гей, натворимо чудес!

ХЕРУВИМ-ЖАРТІВНИК:

... Крім усього, я чіпляю
Попід очі ліхтарі.
Ха-ха-ха! Відтак питаю:
«Просвітивсь чи повторить?»

ХЕРУВИМ-ЛІРНИК:
Кажуть люди: я – нездара,
Мов кисіль, кругом баран!
Голосніше я Піндара,
Пузо власне – барабан!

ХЕРУВИМ-СЕНТИМЕНТАЛЬНИЙ:
Квіточки саджає мати...
Я ж давно утік із хати,
Безаркомний протеже.
Як помислю продавати,
На кілочку сльози вже!

ХЕРУВИМ-САДИСТ:
Звір сидить в моїй істоті!
Недарма я гроші брав.
Мій Сократ і Арістотель –
Сам Зубатов-генерал!
Там, де був на когось окрик,
Знаю добре «діло мокре»!

ХЕРУВИМ-СКЕПТИК:
Я – такий, як всі бандити.
Тільки ж сумнів: що – наган?!.
Можна вітер затулити,
Хто затулить ураган?!!

Херувим-донжуан:
Ну, а я по-донжуанськи
Залицяюся... Ля-ля!
Дисиденток, король поганських,
Силу в себе навлюбляв!

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:
Молодця! Отак елейно
Розсупонюй молодих.
Ти зволошений ідейно,
Але огир – хоч куди!

ХЕРУВИМ-ДВОЗАДИЙ:
Я слухняний. Дію ловко,
Як належить стукачу.

Стріну будь-яку коровку,
Поклонюся, і смокчу!

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:
(до Херувима-двозадого)
Хитра бестія! Одначе
Фонд репильний доїш наче?!

ХЕРУВИМ-СКЕПТИК:
(думає, що до нього тільки звертаються)
Копирсаюся у глині...
Навпаки збагнуть повинні...

ЗМІЙ-ГОРИНИЧ:
В маскувальні лізеш ризи,
А варнякаєш, мов шизик.
Зрештою – усі ж паскуди.
Але поки що – фуку!
До Алкея мчіть, іуди,
Всі до нього – провокуй!

ХЕРУВИМИ:
– Прово...
– Прово...
– Куй!
– Куй!
– Куй!

АЛКЕЙ:
Як метелики на світло –
Так до мене херувими,
Кружеляють, сліплять очі,
Й Змій-Горинич певно з ними.
Тільки злився він з пільмою,
Втілився в темнючий морок.
В голові – чудне сум'яття,
Збожеволить можна скоро.
Не вагаючись, побіг я
Навпростець униз, крізь хащі.
Шарпає колюча терня,
А навстріч – вогневі пащі:

Многоликі херувими
Перевтілились в звірюччя,
Виють, бухають під ноги,
Щоб спіткнувся, падав з круч я.
Та нарешті дістаюся
До руїни, що в пожежах,
І дарма, що Делікатний
До бандюччя теж належав.
Де він? Он, лежить, здається,
Під зловісним Дельтапланом,
Догораючим вулканно,
Бо запущений обманом.
Новоз'явлений фанатик,
Делікатний, озовися!
Є ж хоч крихітка сумління?
Перед смертю схаменися.
Уклонився тьмі, а в злочин
Сам повірив, як в олтар ти...
(Протирає Делікатному очі)

ДЕЛІКАТНИЙ:

(ледве борсається)

Протираєш марно очі.

Знаю: будуть вдалі старті!

АЛКЕЙ:

Я ж прибіг, немов до брата.

З себе корчиш самодурка.

З Дельтапланом цим стрибати

Із письмового лиш бюрка!

Із того ж бо, на якому

Сотворялися гросбухи.

Ти ж зробив аеродромом

Арарат, а крильця – мухи!

ХЕРУВИМИ:

– Жах, що говорить!

– Знов, як і всюди!

– Збурює гори!

– Він – неосудний!

– Досить вмовляти!

– Біситься з жиру!

– До каземату!
– В спину – сокиру!..

АЛКЕЙ:
Кодло продажне, безроге
Зусібіч.
А ім'я святого –
Пріч! Пріч! Пріч!

ХЕРУВИМИ:
З дисидентських євхаристій
Навіть чорт стає ласкав,
Крильця пащі пазуристі
Опадають, мов луска.

АЛКЕЙ:
(до Делікатного)
Як слово пророче
Тобі, мов турку,
Стрибай же, як хочеш,
З письмового бюрка!

А я – в пустелю.
Коня! Коня!..
Навіщо Алкею
Ця метушня?!

(Архів упорядника. Друкується вперше)

КВАДРАТНІ ІЛЮЗІЇ

Пародія

*«Вже дерева немисливо вищі за мене.
А я все ще людина, а не півбог,
щоби землю тримати на власних раменах
або космос освоїти, мов приймача,
чи новий створити...»*

(Борис Нечерда. Барельєфи. – Одеса: Маяк, 1967)

Не раз отак, аж злість мене бере,
Коли себе обмацаю картинно
Та гляну в дзеркало, як світ, старе:
О сто чортів! Ще й досі я – людина...

Усе як в інших: очі, вуха, ніс,
І шлунок грає марш...

Це так банально!

До подвигів лаштують тріумфальних,
Під бубон мій сам бог ушкварить твіст.

Освою космос... Ангелів – за грати,
Зроблю цілком ромбічними зірки,
Спіральним – сонце, місяця – квадратним,
В землі високі наскрізні дірки
Проб'ю, щоб можна важеля встромити
І кулю геть за обрій покотити.

ПЛУГАТАРСЬКЕ

Пародія

*«Цілуй, мене, цілуй,
Хай посивіють зорі
І лусне бубон місяця захриплий...
Зори мене, як лан, цілунку плугом
І під грудьми посій чорняву бурю!»*

(Леся Тиглій. Горлиця. – К.: Молодь, 1968)

О губи – лемеші, а вус, мов скиба,
І нося чересло гартоване не раз!..
Побачила тебе, аж кинуло в екстаз:
Ого! Оце плугар! Аби лиш здибав...

Відтоді сплю – не сплю, марную тільки час,
Травою мрій цвіте душі садиба...
А ти? Що робиш ти? За це судила б!
Лежиш у бур'яні, хоч вже вечірній час

Чепіги рук твоїх давно вже без вжитку,
А почуттів воли жують пустий овес
Обіцянок палких, базікання й словес.

Ну й ледацюга ти! Знов маю збитки.
Зори ж мене, як лан, цілунку плугом,
Та не крути хвостом, зберися з духом!

(Дніпро. – 1968. – № 12. – С. 129)

НА СХРЕЩЕНИХ МЕЧАХ

*Україна! Доки жити буду,
Доти відкриватиму тебе...*

(Василь Симоненко)

Його немає між нас... І раптом ми зрозуміли велич поета, намагаємось осягнути безмежжя прекрасної душі...

Але відкривати для себе Василя Симоненка будемо ще довго, либонь, завжди, бо ж він – священна і немеркнуча іскорка у нашому багатті.

В його житті, як і в поезіях, не було нічого непоказного: ні позерства, ані ярмаркового замилювання собою. Він почувався на силі, проте довго стояв узбіч, мовби приглядаючись до друзів та недругів, оцінюючи їхні потенціальні можливості. Такі натури не можуть бавитися в боротьбу або хитро лукавити та спекулювати на громадянських типах. Тож і не дивно, що на високому літературному порозі ніхто спочатку не помітив його, за винятком кількох близьких товаришів по університету, хоч вже навіть перша книга Василя Симоненка «Тиша і грім» була промовистою заявкою на своє окреме місце в українській поезії.

У збірці «Земне тяжіння» (Симоненко В. Земне тяжіння: Поезії. – К.: Молодь, 1964) відбулося зростання поета, особливо в пошуках форми динамічної конкретності. За високим регістром голосу він підносився урівень з такими видатними співцями України, як Павло Тичина, Максим Рильський, Андрій Малишко. Проте художник у багатьох творах так і залишився його двійником: вони були тільки щирими приятелями, та все ж не мали часу упізнати один в одному красивого брата.

Василь Симоненко, власне, поет, яким ми його знаємо, навіть у той час, коли «спекався словесної пристрасті» і «відсахнувся... від кокетливих мрій», а деякою погордою накидав оком на своє галантне «я». Селянський практичний смисл у ньому завжди брав верх над романтичним вишуканим естетом. Він, як ніхто, мабуть, з сучасних письменників, добре бачив близькі потреби свого народу, дбав про «хліб», а не про делікатеси.

Заслуга Василя Симоненка, насамперед, в активній зацікавленості людиною, її совістю. Це твердження декому, напевно, буде здаватися дивним. Справді-бо, поезія завжди апелювала до почуттів та думки, носіями яких є найвищі створіння природи.

Зовсім не випадково майже в кожному вірші Василя Симоненка надібуємо то болюче, то ніжне звертання до людини. Поет-громадянин глибоко усвідомлював відповідальність свого таланту перед народом: «Зі мною говорять могили устами колишніх людей, і їх нерозтрачені сили линуть до

моїх грудей... Вслухайтесь, земле і небо, у роки страждань моїх – живу не лише за себе, я мушу жити й за них». Він близько приймав до серця «людські сльози і людську любов», тому й палав так яскраво, неначе метеор, з блискавичною швидкістю мчав через товщу сумнівів, забобонів, байдужості, окреслюючи рідний небокрай. Синонімом його щастя була Україна. У зв'язку з цим навіть деякі декларативні рядки поета-патріота звучали сердечно й промовисто, чи тоді, коли він закликав: «Пильнуйте, люди добрі й щирі, не спить, учені і жінці! Чатують вас людинозвірі з страхіттям атомним в руці», чи на повен голос гукав в ім'я справедливості: «Генії! Безсмертні! На коліна станьте перед смертними людьми!»

Всіма думками, всією силою своєї великої любові Василь Симоненко тяжів до простих трудівників, будівників нового радісного життя, бо знав, що «найскладніша людина проста».

Та був у нього і другий полюс. Це – жагуча, трепетна ненависть до тих, хто зрадив інтереси народу, занедбав у душі своє рідне, батьківське. Такі не гідні й людиною зватися. Низка віршованих епітафій («Плазунові», «Холуєві», «Підозріливому», «Затискувачеві критики» та ін.) досить яскраво осяває цілі, в яких він упізнавав ворогів.

Щоб боротися, треба багато снаги. Поет звертається до коханої землі, і в його палкому благанні, що скидається на заклинання словом, є щось франківське: «Дай мені губами зачерпнути ніжної твоєї доброти», «Не шкодуй добра мені, людині, щастя не жалій моїм літам – все одно ті скарби по краплині я тобі закохано віддам». То раптом вона трансформується в образ коханої: «Всі образи й кривди до одної я тобі забуду і прощу – жду твоєї ласки хоч малої, як земля у спеку жде дощу».

Людина... Земля... Правда... Це три світи, що їх оспівував і заради них жив Василь Симоненко. Оспівував тому, що вірив, і вірив тому, що оголеними нервами душі постійно й скрізь відчував живий зв'язок із минулим та прийдешнім.

У збірці «Земне тяжіння» є добрий жмуток так званих любовних віршів. Тут нам розкривається ще одна скарбниця надзвичайно багатого обдарування Василя Симоненка. І хоч з формального боку ці поезії не позначені яскравим новаторством, все ж вони свіжі, як троянди опісля зливи, бо зрошені кров'ю серця. Він умів не повторюватись у неповторному хвилинному почутті під грифом «вічність». До всього ж його лірика щедро пересипана громадськими думками, власне, відлунням їх, що й само по собі становить цінність: «... Ти щось мені говориш. Твоя краса цвіте в моїх очах. Але скажи: чи ти зі мною поруч пройдеш безтрепетно по схрещених мечах?»

Та не в кожного вистачало мужності пройти безтрепетно по схрещених мечах: звідси й глибокий смуток поета, який, однак, не звучав песимістично, ані сентиментально й надривно. У нього ж бо квітла в серці єдина і незрадлива кохана, до котрої він пломенів справді могутньою любов'ю і не

боявся дарувати гірких і безмежно пестливих слів. Цю любов Василь Симоненко називав «світлою мукою», «Українонькою», сумував і радів іменем її...

Смерть дуже рано штовхнула його з високої кручі в море вічності. Він тільки настроював свою золоту кобзу. У цьому фатальному й трагічному житті всяк, хто щиро цінує велику поезію і вбачає в ній трибуну служіння своєму народові та рідній культурі, збагне невимовну втрату. До збірки «Земне тяжіння» вдячні друзі поета (редактор Михайло Литвинець) відібрали значну частину щонайкращого доробку Василя Симоненка. Вийшла невеличка книжечка всього на 3 друкарських аркуші. Та скільки в ній, в маленькій, духовних самоцвітів! Такі поезії, як «Скільки б не судилося страждати», «Ти знаєш, що ти – людина», «Коли кризь розпач виткнуться надії», «Пророцтво 17 року», «Монархи», «Де зараз ви, кати мого народу?», «О земле з переораним чолом», «Помилка», «Земле рідна! Мозок мій світліє...», «Вихвалять, і славити, й кричати...», «Благословенна щедрість! Все від неї...», «Задивлюся у твої зиниці» та ін. будуть нержавіючими, двосічними мечами в боротьбі трудового народу за краще майбутнє...

За життя його не ставили на п'єдестал. Та йому б і хвилини не встояти на нім. Василь Симоненко був у русі. Він і зараз крокує з нами, попереду, як сурмач нової доби...

(Ленінська правда. – 1965. – 29 січня)

НА КОТУРНАХ УПЕРЕДЖЕНОСТІ

Придбав собі нову книжечку віршів Миколи Удовиченка шановний критик Петро Гоц. Певна річ, не для того, щоб читати та радіти, бодай із деяких успіхів молодого поета. О, він не з таких! Отож, хутенько добув із шухляди аналітичний копил та й почав нашвидкуруч, с'як-так приміряти до віршів. Леле! Радість безмірна! Лише три поезії налазять на його заяложений шаблон. Благослови, мати, квача взяти.

Та й пустився навприсядки гопки по сторінках.

Так з'явилася його рецензія «Чого не сказав Ньютон?» Хто не йме віри, нехай дивиться «Літературну Україну» від 15 червня (Гоц П. Чого не сказав Ньютон? // Літ. Україна. – 1965. – 15 червня. – В. С.)

Незвичайна то рецензія. Нею автор, так само, як і щедрінський городничий Фейер, переконливо довів, що і в «...неможливості можливість знайде, з піску мотузок зсукає». А це чогось та варте.

Правда, спосіб його критики простий, аж надто. Автор цитує насамперед видерту із вірша строфу. Потім, з патріархальною об'єктивністю, гідною кращого застосування, намагається розглянути її. І тут він на коні. Ще б пак! Цитати ж бо сам добирав.

Ми не проти слухних зауважень на адресу поета. Навпаки, за те, щоб прямо і навіть різко говорилось про недоліки. Так, їх чимало в збірці Ми-

коли Удовиченка «Мій скарб». Часом трапляються алогізми, невдалі вирази та інверсії, а то й цілком слабкі вірші. Цю порожнину в оці помітив і Петро Гоц. Як і належить упередженій людині, він негайно озброївся величезною лупою. Спостереження дали блискучі результати. Замість порошоків перед ним була справжня гора.

... полилось чорнило! Гора затулила критикові поета, талановитого, по-своєму цікавого. Навіть незначні похибки поета в інтерпретації Петра Гоца набрали дивовижних розмірів. Заспівуючи свою статтю, критик робить олімпійський жест квачем на оцю строфу (цитуємо лише ті рядки з вірша, через які розгорівся «сир-бор»):

*«Ньютон відкрив земне тяжіння,
Одного тільки не сказав,
Що з покоління в покоління...
Земля носитиме в житті
Тіла вагомі і пусі».*

«Отже те єдине, чого не сказав у свій час Ньютон, – силкується іронізувати Петро Гоц, – віднині не залишається білою плямою в науці – про це нам сказав Микола Удовиченко...»

Глибокодумний висновок, що й говорити! Для кожного неупередженого читача ясно, що поет фразою «Одного тільки...» скористався як художньою фігурою, яку, до речі, знали ще древні греки та римляни і котрою так часто послуговується кожен з нас, либонь щодня.

Що б сталося з нашим художнім словом, якби ми усталені загальнозрозумілі ідіоми та риторичні фігури переадресували на буквальный смисл! Таку ж дріб'язкову прискіпливість виявляє критик до рядків:

*Восени співає голосово
України тополиний гай...
Бережи землі своєї слово, –
Честь її в житті оберігай.*

Певна річ, ми не можемо вимагати від критика симпатії до висловлених поетом думок. На милування нема силування... А все ж, чи слід так яскраво демонструвати свою нетолерантність, тим більше, що вона кублиться у чомусь суто суб'єктивному? Чи не занадто часто між порціями заупокійного об'єктивізму ми помічаємо інквізиторський зблиск очей? Так і чується улюблений афоризм Козьми Прутковка: «Всё, что вырастает мимо меня, – вон!»

Що ж, нехай вже дарує шановний критик нашу відвертість. Ми не такої «мінімальної» думки про творчість Миколи Удовиченка. У збірці «Мій скарб» чимало гарного. Це, насамперед, вірші: «Вікно», «Очі дітей», «Сайя», «Похорон», «Бистрина віку», «Неда Аязян», «Другові», «Крізь нічні метелі», «Самотній лист», «П'ятигорський вечір». Останній з названих творів – невеличка поема про Лермонтова; написана вона сильною,

рвучкою, динамічною фразою і сповнена глибоких почуттів, думок; її не можна читати без хвилювання. Отож, якби у збірочці була вдалою лише поема, то (навіть за цієї умови!) книжка варта пильної уваги та схвалення; і тоді б читачі складали щиру подяку поетові, редакторові О. Довгому та видавництву «Дніпро» за гарний подарунок.

Микола Удовиченко у своїх кращих віршах говорити просто, образно й ніжно:

*Самотній лист на сірій павутині!
Для чого він лишився на гіллі?
Його брати вмирали в хуртовині,
Снігів не допускали до землі.
Вони помруть... І їм не треба слави!..
А плоть з глибин підніметься мов ртуть,
І на весні прозоро-світлі трави
Крізь їх тепло до сонця проростуть!*

Поета хвилюють громадські питання: любов до рідного краю, боротьба за мир, праця, голоси молодого покоління. Мова його нерідко афористична («Джерела на поверхні не живуть», «За образу друга в житті легкого прощення нема» і т. п.), збагачена художньо, цікава. У вірші «Очі дітей» Микола Удовиченко з надзвичайною теплотою звертається до малюків, бо йому не байдуже, яким буде їхнє майбутнє; в «Неді Аязян» оспівує братерство народів. Автор прагне тонко, з почуттям міри поєднати інтимне з громадським («Вікно»); знайти свіжі, поетичні деталі для висвітлення буденного факту і одночасно – піднятися до філософських узагальнень («Похорон»).

Повторюємо: багато гарних поезій у збірці «Мій скарб». То ж як не дивуватися, що всього цього не помітив критик Петро Гоц? О, мила сліпота! Ото вже й справді: пішов у театр, а просидів у буфеті!

(Ранок. – 1965. – № 9. – С. 18)

ПРОСЛІДОК ДО КРАЙНЕБА

Про письменників кажуть: «Щасливий той, хто має свого читача». Якщо це справді так, то Григорій Тютюнник мусить мати подвійне щастя. Його не тільки хочеться читати, а й перечитувати. Знову і знову... Незалежно від настрою... Щось схоже на те, як п'ється нам у дорозі джерельна вода. Тож як було не схилитися над однією криничкою молодого письменника – книжкою новел «Крайнебо» (Тютюнник Гр. Крайнебо. – К.: Молодь, 1975).

В одному з етюдів «Прослідок», об'єднаних заголовком, що дав назву збірнику, ліричний герой на запитання, як дістатися шляху, чує від стрічного дядька: «Прослідком іди, не забув?». Не слідом, а прослідком. Яке

старе і росянисто-свіже слівце! Ось якраз воно здається найбільш відповідним творчості автора «Крайнеба». Він же скрізь ходить невторованими стежинами. Та коли вже доступиться певного образу, то позаду залишається не доріжка, а мовби світла просіка. І на тій просіці, духмяній та сонячній, закосиченій різнотрав'ям, ген-ген виблискує чарівливе видиво. То – рої новел. Віддалік бачаться нам і сільський коваль Юхим Кравчина («У Кравчини обідають»), і Йван Кирячок («Нюра»), й бабуся Марта («Груші з копанки»)… Григір Тютюнник надто любить людей самовідданої, без застережливої добрості. Старші віком у нього, як звичайно, опромінені лагідною ласкавістю, мовби приборкані життям, тим часом юні – часто наївно-бунтівливої вдачі, безкомпромісні й щирі, як, наприклад, Іван Срібний, Санько Брус та інші. Щоправда вони не завжди вдаються до наслідування. Та ж у їхній суті так багато несвідомого й стихійного – не інтелектуального, а дико-рослинного, вовкуватого й начебто «гамсунівського». Герої його, як сама природа, котрій Григір Тютюнник постійно складає святкову пісню. А природа, певна річ, в усіх проявах цікава, але не завжди симпатична…

Менше вдаються письменникові негативні образи. Так, Павло Дзякун, вочевидь, дещо фейлетонний («Син приїхав»). А ось оповідання «Іван Срібний» не перевантажене всілякими другорядними подробицями й побіжними характеристиками людей поза сюжетом. Але ж... але ж навіть у ньому безліч цікавого!

(Червоний промінь. – 1976. – 13 березня)

ВЕЧОРНИЦІ У СЕЛІ ПОГРЕБАХ

І. Спочатку був... телефонний дзвінок

Робочий кабінет. Звичайний телефонний дзвінок. Такий же нудний, канцелярський, як завжди. І хто б міг подумати, що його трафаретна мелодія відчинить двері до поезії?

– Алло! Ви чуєте? Говорять із Ромен. У нас мають бути вечорниці. Еге ж, у Погребах. Це поблизу. То, може, приїдете?

Вечорниці на Роменщині! Яке оригінальне і старе, мов світ, українське слово – вечорниці! Воно знову зазвучало свіжо, принадно, романтично. Так, романтично, бо де ж, як не в інтимному колі, розкриваються людські серця, мов червоні маки... А кожне серце – це вже романтика. Кохаймося в ній!

Вечорниці на Роменщині...

А були ж такі, що глибокодумно з езуїтською посмішкою на устах – «а ось я вас упечу!» – виписували циркуляри: «вищезгадані раз і назавжди заборонити». Попи радісно гукали:

– Язичницький культ! Розпуста! Господи, пошли їм сто болячок у печінку.

... Гетьмани видавали універсали:

– А тоті збіговиська, особливо так звані вечорниці, розганяти, а винних безжально карати канчуками...

Царським сатрапам, хитромудрим попикам та всіляким космополітам (ганебної пам'яті!), то й на руку ковінька. Щоб народ не зберігав у своєму серці зернятко волі, гідності, національних традицій, культури ні від кого не позиченої, словом, усього такого, що людину робить людиною. І ось розганяли вечорниці. Давно, двісті років тому. А наші хлопці та дівчата не вгавали. Молодість не вбити. Парубки в смушевих шапках, свитках, кожушках припалювали собі люльки універсалами, циркулярами, указами про заборони вечорниць. Добре ж діяли! Життя могутніше над усякий папірець.

... А звідки ж у нас взялася зневага до вечорниць? Ніхто достеменно не скаже. Було, було! До комсомолу приймають:

– А на вечорниці ходиш?

– Присягаюся і батьком, і матір'ю, і всіма живими та покійними родичами, що ходитиму лише до клубу.

– Віримо, але перевіримо...

Та й нащо вже перевіряти! Ми боялися вечорниць, як чорт ладану. При одній згадці в активістів мурашки перебігали по спині.

– Чули? У Мотрі сьогодні збираються.

– А туди!.. Давай оркестр під вікно і вдар «Яблучко». Грай, доки не оглухнуть та не повисають самі з хати. Попівське охвістя!

Не таланило вечорницям. Аж оце курс змінився. Широка траса веде до клубу. Але є й стежки. І цими стежками вільно ходити. Походжатимемо собі на здоров'я і на вечорниці. А чого б і ні! Де збирається хоч гуртик молоді – треба нести світло науки, культури.

Вечорниці – теж засіб виховання. Ці та інші думки промайнули в нас, коли зеленоокий автобус розмотував засніжене полотно дороги від Сум до Ромен. Їдемо на вечорниці!

II. Погреби. Дві зустрічі

Чи доводилося вам бачити картину Архипа Куїнджі «Місячна ніч на Україні»? Ні, цього враження, мабуть, не передати з допомогою порівнянь! Таке ж, мовби купоросно-зелене небо, повітря. Під горою – оселі. Якийсь м'який, суто український акорд спокою і затишку ліг на тини і стріхи. Раптом десь в глибині ночі ласкаву тишу розітнув баян.

*Ой зійди, зійди,
Ти зіронько та вечірня!
Ох, і вийди, вийди,
Дівчинонько моя вірня.*

Погреби – село стародавнє. Вечорниці тут не переводилися. Тепер у ньому понад сто дворів. Розповідають, що назва села походить від порохових погребів, які тут були в сімнадцятому столітті, і начебто вони (погреби) дуже знадобилися Петрові, коли той воював проти шведів. Цілком можливо. Як і те, що саме в Погребах знаходилися зловісні сховища пороху царського підніжка, гидкого лакея Скоропадського, котрий у своєму вірнопідданицькому універсалі теж забороняв.

Та, мабуть, тоді і пісня склалася:

*Ішов Гриць з вечорниць
Темньої ночі...*

Пам'ятаєте, господиня хати із «Назара Стодолі» Шевченка, прибираючи біля печі, сумує: «...як подумаєш, коли ще ми діували, зачуєш де-небудь вечорниць, теж аж тини тріщать...» Пізніше Старицький присвятив їм цілу драму «Ой, не ходи, Грицю...» Бо ж таки Гриць ходив собі на вечорниці з Марусиною чи там Катрею, Соломією... І, вітаючи господарку хати, здіймав шапку та співав:

*Застилайте столи
Та все килимами.
Радуйся!
Ой, радуйся, земле...*

А на високих пагорбах над селом шуміли таємниче крилами вітряки. Один і досі стоїть, важко поскрипує. Скидається на музейний експонат. «Не той тепер Миргород. Хорол-річка не та!» За Радянської влади Погреби змінилися. І люди, і їх побут, мораль, культура та освіта. Майже в кожній оселі є радіо, книги, багато колгоспників передплачують газети. Хлібороби гаразд живуть. Потяг до культури зріс. Та клубу поки що немає.

– Приємні спогади викликають у мене вечорниці, – говорить сивий колгоспник Олексій Іванович Кондратенко. Олексій Іванович належить до тієї категорії хліборобів, котра протягом усього життя самовіддано поєднує мозольну працю з висіванням «розумного, доброго, вічного». Задовго до колективізації він разом із кількома ентузіастами клопотався про відкриття школи в Погребах; добре розуміючи політику партії в селянському питанні, відстоював здобутки Жовтня, і на різних сходках, які в той час відбувалися, либонь, щодня, а то й по кілька разів у день, закликав розорати межі, будувати нове колгоспне життя. Певна річ, його слово про те, як поживавити ідейно-виховну роботу в селі, має для нас вагу та неабиякий інтерес. Старість і хвороба дуже понівечили його. Проте з-під великих брів дивляться ще досить молоді очі: їх осяває мрія, радісна втіха, що життя не було марним. Про людей дбав та й своїх дітей вивів на світлу стежку. Один зять – художник. Може, чули: Іван Цюпка?

Ця новина була приємною несподіванкою. Картини Івана Цюпки привертали нашу увагу на виставці в Сумах. Та й сам факт – творча людина в колгоспі! – дуже знаменний для нового села. І ми недалеко від того, щоб вбачати у ньому дещо символічне. Олексієві Івановичу не довелося двічі повторювати запрошення відвідати його зятя.

– Сходіть до нього. А він вже, напевно, поведе вас куди-небудь на вечорниці.

Тільки за поріг, як зустрілися з Іваном Кириловичем Цюпкою. Він шойно повернувся з роботи. Інтелігентне обличчя, виразні очі, підкреслена стриманість у рухах. Удома в нього ми не помітили розкішної обстановки: більш ніж скромні меблі, килимки... Невеличку світлицю осявала величезна гасова лампа, що була підвішена під стелею. Книги та етюди – на столі і під ним, на широкій важкій етажерці, в кожному кутку.

Розмовляти з господарем легко й дуже цікаво. Іван Кирилович палкий прихильник природи. Чимало мальовничих куточків рідного краю відбив у досить поетичних етюдах. Коли зайшла мова про культурно-освітню роботу в Погребах, він висловив жаль, що комсомольці так мало уваги приділяють національним формам дозвілля.

– Маю на увазі не тільки вечорниці. Колись рік у рік молодь нашого села святкувала «віху». Це надзвичайно чарівне свято. Хлопці та дівчата ставили на галявині лісу височенну віху, закосичували її різноманітними квітами, знизу аж до вершечка. Потім танцювали круг неї, співали кілька

ночей. І що ж ви думаєте? Декому не сподобалася наша поетична забавка. Замість того, щоб внести в це свято елементи певного виховання нової радянської культури, «віху» цілком забули...

III. На вечорницях дівки чарівниці...

Десь по восьмій до гостинної хати колгоспниці Наталки Григорівни Кондратенко почали сходитись дівчата й хлопці. Її оселя в центрі села, у всіх на виду, як і життя – чесне, трудове. Злата, коштовних самоцвітів не надбала, тож і ховати від чужого ока нічого. З людьми вдень, з ними хочеться бути й увечері: погомоніти, послухати пісень, дізнатися, що цікавого в світі діється. Дивись, то один, то інший прихопить з собою свіжу газету чи там журнал, прочитає вголос, і ніби на душі посвітлішає, очі розкриються ширше на життя.

Така вона – паніматка вечорниць, Наталка Григорівна, літня худорлява жінка в чорній спідниці та білій хустці.

– Може, ви нам не раді, тітонько? Клопіт вам зайвий, – перепитає котрась з дівчат для годиться.

– Та вже й клопіт! Ходить хоч кожний вечір...

І поступиться, і сяде десь в кутку. Кімната, мов святковий вулик. На печі, звисивши ноги, меліоратор Михайло Коломієць шпарко розтягує міхи. Під його музику хлопці йдуть навприсядки по хаті. Довкіл панує доброзичлива відвертість.

Тепер цінять людину не за гроші, не за багатство, а за розум, честь і руки трудові. Мабуть, про це говорять очі старшої свинарки Галі Сахно, яка завітала на вечорниці в барвистому українському вбранні і, повеселившись, читає укупі з вірною подружкою Танею Кондратенко свіжий журнал «Україна».

Та давайте разом розглянемося добряче, що ж тут за люди зібралися. Щось не видно традиційної прядки. Виходить, можуть бути вечорниці і без біблейської машини, на якій поетеса Сапфо собі випрядала нічну сорочку. Але що це? О часи, о мораль! За столом сидять два парубки й вишивають собі гарненько. Та й вправно ж кладуть «хрестики», розмаїті узори. Замилуєшся. У конюха Віктора Даюби та фельдшера Миколи Чикиша не зашкодило б деяким хлопцям запозичити досвід.

Чиєсь дівоче контраalto починає пісню. Її раптом підхоплюють молоді парубоцькі голоси:

*Ой у полі вітер віє,
А жито половіє,
А козак дівчину та й
Вірненько любить,
А зайнять не посміє.*

Пісні змінюються жвавими танцями. І «Козачка», і «Метелицю» витинають. В хаті стає душно. Хтось відчиняє двері. В темну прогалину загля-

дають березневі зорі. Учителька Галина Кондратенко розповідає про останні події, а потім читає нові байки. Гармоніст злазить із печі й урочисто кладе свою «подружку» на лаву.

Час пізній. Молодь встигла не тільки повеселитися, а й поділитися думками, новинами. Закохані, напевно, зуміли знайти спільну мову, як то кажуть, в рамках порядності. Хоч за поцілунки не ручаємося. З сіней не раз долинали воркування. Тільки цур! – про це нікому, бо ячмінь вискочить на оці...

Розходилися додому бадьорі, збуджені. Ми певні, що ніхто з них не буде жалкувати за витраченим часом. Веселе, культурне дозвілля влило їм наснаги, оптимізму, до світлих душевних тонів додало ще світліших барв. А хіба це не добре!

(Ленінська правда. – 1963. – 17 березня)

ПРИХИЛЯЄ ДО СЕРЦЯ БАНДУРУ...

Хто повірить, що в нього невидючі очі! Дві синюваті зірочки виблискують, мов криниця, коли він жваво хитне головою у такт музиці, яку творить сам, цей дивний чарівник... Висока спина його геть затуляє приземлене віконце. Євген Олександрович сидить на низькому ослінчику. Сивіючий «горьківський» вус раз по раз торкається золотистого грифа. Все обличчя в зморшках. Особливо багато їх під лівим оком; тут вони скидаються на фантастичну мережку, що ніби доточила вію.

У хаті напівтемно, але на душі ясно від його пісні. Він напевно відчуває мій мовчазний подив і те, що я про нього думаю...

Перед цим Євген Олександрович мені розповів, як під час минулої війни, в селі Олексіївці поблизу Ромна, його мало не розстріляли окупанти за бунтарську пісню, яку сам склав. І тепер мені віриться... Надто вкладає жагучої пристрасті у своє виконання, надто промовисті в нього любов і ненависть. Його слово, підняте на крилах племінкої музики, може ніжно пестити, а може й полосувати канчуком...

Як же чудово він грає! Який же втішливий його спів!

Півстоліття не розлучається з бандурою.

Коли він ділився зі мною спомином про своє раннє дитинство, мені не раз стискав серце живий жаль. Хочу дещо переповісти. Народився він на станції Солоницькій Лубенського повіту. Та ще не встигла зозуля накувати й два роки, як захворів та осліп. Темінь покрила очі. Назавжди. Жах! Дарма молоденька мама його, Марія Михайлівна, по скінченню роменської гімназії вдавалася до лікарів; відповідь була одна: ніколи... Ніколи не побачить сонця, світанку, аквамаринового неба над Україною.

Батько пристроїв сина до школи сліпих, потім до скрипалів, врешті до роменського кобзаря Мусія Петровича Олексієнка. Музика стала його

світом, його барвами, незглибною криницею радісних переживань. В ній бо кохався змалку, награвуючи знічев'я то на свистілку, то на сопілку. Ті немудрі інструменти, власне, забавки, привозив колись йому дідусь щоразу з ярмарку.

Так отож хлопчик й опинився побіля кобзаря. Правда, науці дарувався небагато часу. За висловом Євгена Олександровича, якби не думав про картоплю, то, може, більше б руку наламавав... Доводилося самому добувати собі на прожиток. У неділю, тільки благословлялося на світ, хлопчик ставив на візочок бочку, клав відро і вирушав з дому. Підіймаючи босими ногами пилюгу, він звертав до найближчої криниці. З першого відра, як завжди, ласував сам. Вода пахла материнкою і молоком і ще якимись невлотимими пахощами свіжого літнього ранку...

На зароблені копійки хлопчик купував собі хліба і дешевих цукерок, а вчителіві – квартиру оковитої.

– Дай боже, щоб ти був здоров, як вода, – вихваляв учня, виливаючи за губу першу чарку. – А багатий, як земля. І хай у тебе не убуде ні води, ні роси. Гряди во ім'я господнє, – промовляв, перекидаючи другу, і можна було зрозуміти, що останні слова його звучать, як святотатство.

Дядько брав кобзу.

– Пильно дивись... Тьфу, та ти ж нічого не бачиш. Давай сюди руку... О! Та що ти граєш, це тобі не «Двадцять п'ятиниць» співати!.. Слухай, бісова дитина... А отак вдаряй, а отак вдаряй по струнах!

Прийшов пан Палій додому,

Та й сів у наміті.

На бандурці виграває:

«Лихо в світі жити!»

... І плвли дні, наче кленові листочки в потоці. Пам'ять його схоплювала пісню за піснею, щоб пройти із цим скарбом, не схлюпнувши й крихти, через усе життя. В 20-х роках, коли Євген прихилився до гурту міргородських кобзарів (Полотай, Вовк, Хітько, Пирогів), у його репертуарі було вже кілька сотень народних і літературних творів. Капела ім. Кравченка мандрувала із концертами від Сули до Чорного моря, і повсюдно їх палко стрічали у селах і містах...

Мабуть, неабиякий чар мали його пісні! Як любисток, вони ж бо повернули гарне дівча на ім'я Ліда... Прийшла любов! Чи так давно роменська гімназистка Ліда видивляла очі на вродливих, чепурних офіцериків, а ось пішла з кобзарем по світу! Була завзято закохана в мистецтво, в українську пісню... Та й сама гаразд співала.

Із Лідією Дмитрівною вони знали немало щасливих хвилин... У часи колективізації двох ентузіастів радісно вітали на багатьох клубних сценах теперішньої Сумської, Полтавської, Харківської областей.

Не обминула його й слава. У 1939 році Євгена Олександровича Адамцевича запрошують взяти участь у республіканській нараді кобзарів, у 1940 році – Всесоюзній нараді народних співаків... Йому аплодували Максим Рильський, Павло Тичина, видатний знавець фольклору Федір Лавров...

До речі, як найкоштовніший самоцвіт, береже роменський кобзар папір за підписом Максима Тадейовича. В ньому скупими, але напрочуд теплими словами схарактеризована виконавська діяльність народного митця...

Але досить об цім.

Я в хаті двох добрих щирих людей. Лідія Дмитрівна припрошує до яблук: «Наші, свої...»

– Та беріть, беріть, – перериває пісню Євген Олександрович і починає пригадувати, як колись у засніжену зиму вони добиралися до Великої Багачки, на хліб-сіль славного кобзаря Кушнерика, як був зворушений той чисельною громадою знаменитих гостей...

Потім розмова точиться навколо артистки Затиркевич-Карпинської.

– Ви її знали? – перепитую я.

– Ще б пак! Моя мати грала з нею на одній сцені... В Ромнах... У трупі Савойського також... Велика була артистка, що й казати... Будете ще слухати?

– Зробіть ласку. Дуже прошу...

Євген Олександрович починає «Чайку». Я знову переконаюсь, наскільки своєрідним є його виконання. Акцент, як правило, він кладе на першій слові рядка – «Чумаченьки...», «Ой ви, люди!...», «Верніть мої!...».

Корпус у нього непорушний, але увесь він у ривках, у спалахах енергії. Бандура перетворюється на фортепіано, або зненацька заголосить скрипкою.

... Під вікном гучно вітер стогнав.

Каганець на вікні догорав, – це вже лине красива, та не менше й журна розповідь про трагічну долю подвижників із народу, людей 80-х років минулого століття.

*... Ми недовго із нею жили,
Та багато тернами пройшли...
Під вікном гучно вітер стогнав,
Каганець на вікні догорав...
А вона вже лежала в труні,
Залишаючи горе мені...*

На зміну смутній злітає жартівлива, про те, як хлопець скуштував ложкою по лобі за те, що сказав татові за обідом: «А ви муху з борщем з'їли... Син почуває себе досить ображеним та заявляє батькові, що відтепер: «Хоч би й чорта ви ковтнули, то буду мовчати».

Справді невичерпний його репертуар! Тут і «Морозенко», і «Євшан-зілля», і «Червоний засів», і ... треба зрахувати, як уже говорилося, кілька сотень пісень.

Має чималенько й власних творів. Складає їх експромтом, відгукуючись на різні життєві події... Як тільки радіо повідомило про запуск першого штучного супутника Землі, відразу ж сів і скомпонував куплети про поривання до зірок. А оце викінчив «Думу про легендарного героя Івана Федька».

Я слухав її. Цікава...

Загалом же він не схиляється перед скоро минувшими подіями, надає перевагу, так би мовити, невмирущим темам: оспівує працю, любов, дружбу...

– Скільки на моєму віку одцвіло пісень... А «Стоїть гора» – вічна... Бо правдива, – каже Євген Олександрович. І довірливо звертається:

– А ви чули ту, якої ще немає в «Кобзарі»? «Шевченко під дубом біля Качанівки склав, так її ще немає в «Кобзарі»...»

Я мимоволі посміхаюсь.

– Не чув... Але вірю – є...

Вона звучить у співучій мові нашого народу, в легендах, у мріях, у струнах таких кобзарів, як ви, Євгене Олександровичу, і назва їй – Любов.

Любов до Вітчизни, до народу, який виколисав Довбуша і Гаркушу, Шевченка і Франка, Лесю і Коцюбинського.

Благословенна будь!

(Ленінська правда. – 1966. – 30 жовтня)

«ПЕРЕПОЛОХ У СВЯТІЙ ОБИТЕЛІ»

На довгому, часом тернистому шляху нашого видатного земляка скульптора, драматурга і режисера Івана Петровича Кавалерідзе (народився 14 квітня 1887 р. у с. Новопетрівка Роменського р-ну) було немало і смішних пригод.

Ось одна із них.

Після навчання в Петербурзькій академії мистецтв, відтак – у Парижі, в Огюста Родена, Іван Кавалерідзе повернувся на Україну в розквіті свого обдарування. Принаймні у художніх школах його вже знали й цінували. Надто ж, коли 1911 року юнак переміг у конкурсі на кращий проект пам'ятника княгині Київської Русі – Ольги, і його скульптура урочисто була встановлена на одній із вулиць Києва.

Творчістю Івана Кавалерідзе зацікавилася міжнародна кінофірма Тімана і Рейнгарта, де режисерами й артистами працювали тогочасні видатні митці Протазанов і Гардін. Наш земляк з великою радістю відгукнувся на ділову пропозицію останніх. Кіно його вже давно вабило.

Коли Іван Петрович приїхав до Москви, Протазанов і Гардін ознайомили молодого скульптора зі своїм досить сміливим задумом. Вони замислили створити документально-художній твір про Льва Толстого, який щойно помер. Але, хто зіграє роль великого старого? Причому так, щоб

навіть родичі, близькі та друзі були переконані, що перед ними мовби воскреслий Лев Миколайович?

– Бороду, полотняну сорочку, чоботи та інше знайдіть, – говорив Протазанов, – все це ми легко зробимо. Проте, як передати неповторне багатство толстовського обличчя? У який спосіб точно скопіювати його живих ще друзів, дітей, дружину Софію? Тут ми безсилі. Далєбі, це складніше, як блоху підкувати...

Почувши таке, Іван Петрович лише посміхнувся.

– Блоха – то справді дитяча забавка. А ось ваших артистів я все ж «підкую». На всі чотири, так би мовити...

Через кілька днів Кавалерідзе приніс Володимирові Шатерникову, який мав грати Толстого, величезну гумову маску-грим з обличчям, ба! навіть із бородою до пояса. Не встиг артист зодягти оту машкару на себе, як усі в студії аж роти пороззявляли. Толстой! Живий Толстой!

Кинулися обнімати та цілувати молодого скульптора.

– Стривайте, а то ще задушите. А мені ж треба й для інших артистів повиготовляти дещо... – відмагався він.

Невдовзі студія виїхала на зйомки в Ясну Поляну. Ще як наближалися до маєтку, зустрічні селяни, бачачи на бричці артиста Шатерникова, опу-скалися на коліна і хрестилися.

– Свят-свят! Слава ж тобі, Боже, воскрес-таки наш добрий пан-граф!..

У самій Ясній Полянї теж замішання. Ніхто, навіть режисери фільму часом не можуть відрізнити, де справжня дружина письменника, а де артистка, де Гусєв, Чертков явні, а де підробні...

Та найбільший переполох стався в Михайлівському монастирі. Це ж якраз там піддавали геніального письменника анафемі. Крім того, у цьому монастирі Толстой бував не раз. Отже, за сценарієм потрібно було зняти чимало кадрів у святій обителі.

Протазанов, щоб не страхати ченців великим гуртом артистів, випустив наперед лише «Льва Толстого». Володимир Шатерников застукав до монастирської брами. Двері трохи відчинилися, в шпарку виглянув якийсь чернець. Виглянув, та одразу ж і впав, знепритомнівши. Надбїг великий гурт ченців.

– Антихрист прийшов! Ой, рятуйте!

– Не впускайте його! Не впускайте! – заволав архимандрит. – Негайно зачиняйте браму. Дзвонити у всі дзвони. На молитву, братіє, на молитву!..

Доки братія щиро молилася, архимандрит писав листа в найсвятішій Синод: «...Поєлику сьогодні опівдні воскрес антихрист в образі найбільшого в світі грішника і лютого ворога нашої православної церкви...»

Одначе артисти теж не дрїмали. Вони продовжували юрмитися біля брами. Той чернець, що, було, знепритомнів, підвів голову і визирнув.

Леле! Так це ж якісь скоморохи окаянні! Артисти! Але якого біса між них затесався граф Толстой?..

Шатерникову довелося скидати маску, аби переконати ченців, що він і його товариш – звичайні артисти.

Фільм «Утеча великого старого» вдалося нарешті сяк-так дозняти. Правда, в Росії його не дозволили показувати... Не без успіху демонструвався фільм в Італії...

Іван Петрович Кавалерідзе з багатьма смішними подробицями оповідав про отой кумедний переполох у Михайлівському монастирі.

(Ленінська правда. – 1982. – 17 жовтня)

ПОСПІШАЙМО ПОВІЛЬНО!

Премудрі були латинці! Тож не випадково я скористався якраз їхнім афоризмом. Вони ж бо засновники цивільного права... Стривай, стривай! – загукає дійшлий читач, – усе ж їхня імперія розпалася, розповзлася, як старі черевики!

Теж правда. Однак еволюційно, без кривавих катаклізмів. Наївно було б аргументувати протилежну думку... цифрами! Вони ж фіктивні, власне легендарні. Скажімо, якщо тодішній або трохи пізніший історик оповідав про похід-битву і зазначав: «Вирушило на бій 500.000 таких-то воїнів, а полягло майже стільки», слід сприймати так, як природні, зумовлені віком фантазії дитини... «Сто вовків гналося...» вигадка й правда...

Коротше: названа Велика Імперія руйнувалася сама собою і через себе тривалий час. За її ж сповідуваним принципом: «фестіна ленте» – поспішай повільно...

Несамохіть пригадується один торішній київський мітинг на майдані біля стадіону. «Сир-бор» розгорівся з приводу втечі Володимира Антоновича Івашка до Москви.

Певна річ, багато хто навіть із демократів покладав надію у відродженні України на тов. Івашка. Раптом маєш – перекинчик!

Та й що ж! Сім літ мак не родив... Сталося ж так, як мусило, природно, за об'єктивним законом життя, статися.

Аж сьогодні, гадаю, майже всі зрозуміли: як добре, що той подалі від України, натомість ми обдаровані мудрим, інтелігентним, розважливим патріотом європейського масштабу. З'явлення народу Л. М. Кравчука, як мені здається – наше щастя, всенародний успіх. Нарешті, по-суті, від Жовтня дотепер, – маємо керманіча, яким пишався б кожен народ... Виходить, Україна теж може спродити і репрезентувати своїх «Вашингтонів, Франклінів, Рейганів, мирних Черчилів, Ганді...» Так би мовити, Періклів...

Пряма – не найголовніша лінія! (Ейнштейн).

Та ж у значній мірі завдяки тов. Кравчуку торік на сесії ухвалено Декларацію про незалежність України. Подія неабиякої, казкової ваги, що б там не казали крайні патріоти!

Суверенітет – говорять вони, – липовий... Знаємо й без них, що одна волосинка – ще не борода. А все ж... товща криги в Льодовитому океані зменшилася на два сантиметри. Це я за аналогією. Так само й Декларація й багато що – провісник глобального потепління. Тим часом хтось жадає негайно розтопити снігове страховисько... А наслідки? Чи – «після мене хоч потоп»?!

Вочевидь, дехто нехтує «Законом ланцюга»... Якщо сказано «а», до «йоти» й само дійде, звичайно ж, не без наших зусиль. Погляньмо, як воно діється. Революціонер М. С. Хрущов мужньо проломив, власне, зробив шпарку у Всесоюзній Бастилії. Суслов – Брежнев – Андропов, у різний спосіб, завзялися будь-що затулити горезвісну відтулину бодай власним тілом. А дзуськи! Не тратьте, куме, сили... Хочби тому, що всі оті тіла не безсмертні!

Слава Богу, не безсмертні!

Суверенітет на словах поступово обросте пір'ям... Українська мова насупір усім її ненависникам, здобуватиме перемогу за перемогою, тому що ДЕРЖАВНА!

На селі святкуватиме перемогу молоде. Для нас – оренда, вільне підприємництво... Отже – ринок. Останній, як за помахом чарівної палички, вижбурне за борт паразитів...

Деякої уваги вартий також Союзний договір. Чимало там казуїстики. Причому нерозважливої. Чи стверджувати його, чи нехтуватиме ним – майже немає значення. Тому що й він не буде мати великого значення! Тому що Час – найкращий учитель і... все врешті-решт буде так, як має бути. Суверенізацію за такої ситуації у жоден спосіб не зупинити. Нікому! До речі, процес світового масштабу. Бікфордові шнури громадської думки запалено звідусіль. Хоч не хоч, а декому доведеться з коня пересісти на осла й тільки. А в перспективі вухатий теж порозумнішає і чкурне до свого справжнього господаря. Воістину колоніалізовмі судилося розбите корито!

Цілком свідомий того, що названа Декларація, яка не набрала чинності закону – тільки задрипана шапка, а не сама голова. Але дасть Бог, якось намацаємо свою голову й зодягнемо ту блаженку покривку, та ще й перетворену на Шапку Мономаха!

Вірю! Станеться!

Давайте тільки не докотимося до міжпартійної жабомишодраківки.

Не могу не поділяти думки Кирила Померанцева: «...Нет правых. Все мы виноваты. Всем миром мазаны одним!»

Комуніст... Демократ... Соціаліст... Націонал... Кадет... З жодного ярлика не сотворимо собі культу! Головне, чи під рідним стягом? Кров

соловків-магаданів треба змивати не кров'ю, а джерельною водою по-європейськи гуманної Правди. На превеликий жаль, як чуємо на мітингах, декому потрібна не істина, а лише двоюрідна сестра її.

...Союзний договір... Певно й там що-небудь буде позиточне. А поки що ясно одне: з однієї хворостини не сплетеш тина... Зважаючи на екстремальні обставини, голому будь-яка сорочка знадобиться. Наголошую: поки що.

Український народ – Всесвітній хлібороб – либонь, ще з часів того «біликівського Гатила», гостро підглянув: тільки той віл толково й глибоко оре, що йде неквапливо. А як відбіжки, вистрибом – гріш ціна!

Ось розкуємося. Будемо робити крок за кроком... Я, наприклад, у своїй зухвалій поетичній уяві давно завважив райдугу над вільною Україною. Серце болить раніше ока. Але ж воно й підказує: поспішаймо повільно!

(Червоний промінь. – 1991. – 13 липня. – С. 2)

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Визначте сарказми в оповіданні «Перевертень і його діти».
2. У чому, на вашу думку, автобіографізм оповідання «Перевертень і його діти»?
3. Які метафори підкреслюють публіцистичний пафос драматичної поеми «Дельтаплан»?
4. З чим асоціюється Василь Симоненко в матеріалі «На схрещених мечах»?
5. Підберіть порівняння поезії в матеріалі «На схрещених мечах».
6. Визначте структуру рецензії «На котурнах упередженості».
7. У чому подвійне щастя Григора Тютюнника (на прикладі рецензії «Прослідок до крайнеба»)?
8. Визначте систему добору фактів у нарисі «Вечорниці у селі Погребах»?
9. Простежте стадії розвитку теми в нарисі «Вечорниці у селі Погребах»?
10. Що є першоджерелом розповіді в нарисі «Вечорниці у селі Погребах»?
11. У чому проявляються логіка викладу думок, аргументованість кожного положення, ефект присутності в нарисі «Вечорниці у селі Погребах»?
12. Які слова-раритети характерні для нарису «Прихиляє до серця бандуру»?
13. Як простежується ставлення автора до Євгена Адамцевича у нарисі «Прихиляє до серця бандуру»?
14. Визначте жанр матеріалу «Переполох у святій обителі», доведіть.
15. Як поєднується серйозне і комічне в публікації «Переполох у святій обителі»?
16. У чому проявляються соціальні передбачення публікації «Поспішаймо повільно»?
17. Чим здобув Микола Данько право «бачити очима серця»?
18. Чи вдалося в Україні уникнути «міжпартійної жабомишодраківки»?
19. Які порівняння, приказки, приповідки та крилаті вислови вжито в публікації «Поспішаймо повільно»?
20. Вкажіть образно-символічні назви в заголовках художніх і публіцистичних творів Миколи Данька.
21. Виділіть заголовки-інверсії, заголовки-оксюмори, заголовки-еліпси, ремінісцентні заголовки?

**«ФІЛОСОФ, ЖЕБРАК,
ЖИТТЕЛЮБ
І ШЛЯХЕТНИЙ ЕСТЕТ»**

*ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІ, ЕПІСТОЛЯРНІ
ТА ХУДОЖНЬО-ПУБЛІЦИСТИЧНІ ТВОРИ,
ПРИСВЯЧЕНІ МИКОЛІ ДАНЬКУ*

Олександр ПЕДЯШ

* * *

Пам'яті Миколи Данька

Він з нами бував. Від цигарки цигарку припалював...
Філософ, жебрак, життєлюб і шляхетний естет,
Натхнений і вишуканий, знаний всіма і опальний,
І грішний в земних іпостасях, бо ж справжній поет!

Пішов і не прийде. Жалобні слова повтихали вже...
Пливе його човен по вічній далекій воді.
Лиш в серці незгода, як вибух: – Миколо Михайловичу!
Та як же? Та ви ж, як ніхто з нас, були молоді!

Він очі прижмурих би й мудро прорік: – Що є молодість?
Лиш чуб смоляний? Чи то серця негасний вогонь?
Хай царствує ж він! І у колі подібних помолиться
За нас і Україну душа невмируща його!..

Василь ПАЗИНИЧ

СЕРЕДНЬОВІЧНА ФРЕСКА

Пам'яті поета Миколи Данька

Який холодний вік...
На всю таверну
Промовив чоловік
Зненацька скверну.
Неслось у чаді сірому:
«Я в Бога вірую!
Та Бога ж то... нема!
Є боженнята.
На них – брехні емаль...»
О, сто чортів!
Телятина
Упала із ротів
Хортів.
О, лихо!

Прокисло враз вино
І – тихо.
Було це так давно,
Якогось бозна літа...
І спритні езуїти
Допитували все...
І вже багаття ссе
Йому всі пальці ніг.
І вже регоче смерть...
По-іншому не зміг
Той просто чоловік.
Він до кісток промерз
У той холодний вік.
Сяк-так пробідував.
І пив, покурював,
І мерз, та не вдягав
Овечу шкуру він...

Юрій ЦАРИК

ТАК МИНАЄ ЗЕМНА СЛАВА

Новела

Пам'яті Миколи Данька

Я довго блукав манівцями – звабливо-сонячними (до щасливої сліпоти) у юності, битими-перебитими (до ревматичної судоми в суглобах) у зрілості, холодно-засніженими (до колючих сліз) до останку днів, прагнучи зірок крізь терни, і одного разу, окрай неходженого путівця, жажно усвідомивши, що заблудився, спіткнувся об сиві очі білобородого діда.

– Встань і йди, – сказав він.

– Я знову спіткнусь.

– І знову встанеш.

– І ще спіткнусь.

– І ще встанеш.

– І доки ж?

– До кінця.

– Хто ти? – непритомніючи, прошепотів я.

– Нігель, – сказав він. – Ніхто, ніщо. А ще звать мене Хронос.

– Я стомився. І погано бачу. Не знайду дороги без поводиря.

– У людей поводирі сліпі: заводять їх у безвихідь.

– Виходить, мені залишатися отут, серед промерзлого поля, між далекими обріями, куди я так і не дійшов.

– Твій шлях не той, що перед тобою, а той, що в тобі.

– Я заблудився і в ньому.

– Помиляєшся, як і все життя, – сказав білобородий дідусь. – Ти пройшов свій шлях, як тобі й належало, – іншого у тебе не було...

Дідусь зник, а Ігор стрибнув з гладенького, відполірованого за віки солоними хвилями теплою валуна у синьо-бірюзове Чорне море і поплив, як дельфін, зникаючи під водою і ніби вистрілюючи своїм смаглявим пружним тілом з глибини на поверхню, рятуючись від вибухів бомб і снарядів, які глухли у вухах і горіли-диміли в очах, хоч війна, з якої він повернувся живим-живісіньким і молодим-молодесеньким, закінчилася, і ці два дні, на які закинула його сюди доля, він віддався морю і сонцю.

– Обміняймося годинниками, браток, – запропонував йому на прощання морячок-альбінос, з яким учора познайомилися.

Ігор віддав йому свого німецького трофея з чорним циферблатом та фосфоричними стрілками і взяв круглого кишенькового годинника з блискучою кришкою і сріблястим ланцюжком.

– Він, браток, з музикою, – усміхнувся морячок. – Щоб веселіше жилося!

За всю молодість Ігор так і не навчився ходити, як люди. Не ходив – літав, ледь торкаючись підшвами землі. Його величезна, круточола голова, завжди на кілька кроків-злетів випереджала свого стрімкого господаря, густе довге волосся здіймалося-опускалося, як чорна грива породистого скакуна. Сині, іскрометні очі, ніби йому і не належали, – жили своїм окремим життям, вбираючи в себе не тільки те, що хотів господар, а весь навколишній світ – та і його їм було замало.

Ігоря викликали у великий кабінет з двома великими столами, зіставленими літерою Т, повернутою верхньою палицею до червонолицького однорукого чоловіка в окулярах, праве скельце яких перетинала стріла рудого чуба. Коли він зайшов, володар великого кабінету, не підводячись, зробив владний помах нешкіряною лівицею.

– Сідайте, Ігоре Михайловичу!

Він опустився на стілець під вікном і чекав, що його запросять підійти ближче. У цьому чужому просторі з високою стелею, металевим портретом останнього вождя на лакованій дубовій стіні Ігор почувався загнаним вовчиськом, оточеним з усіх боків смертоносними прапорцями пильних мисливців.

Однорукий мисливець клацнув запальничкою, випустив кільця диму, пройшовся взад-вперед, не порушуючи номенклатурної дистанції.

– Читав, читав, – сказав після довгої паузи. – Пам'ятаєте?

*О, як яскраво світиш, слово,
З тобою сонячно й смерком!
(Коли я чую рідну мову,
Душа – мов скрипка під смичком...)*

*О скрипалі, ідіть до мене!
Я на коліна упаду.
(Вгамуйся, серце прешалене.
Квітує ж музика в саду...)*

*Ми не дамо вершечку всохнуть,
Ми тіло щепимо своє...
(Тополю, синю і високу,
Дводзьобий птах вночі клює...)*

*Крилом, як віялом імлістим,
Він заколисує рабів...
(А вітер хлюпається листям;
У степ – малиновий прибий...)*

«Цитує по пам'яті, – зауважив Ігор. – Хоч книжка лежить на столі. Та й яке це має значення: тираж арештували, редактора, між іншим, росіянку, посадили в божевільню. Тепер моя черга...»

– Талановито! Правда ж? Ось тільки дводзьобого птаха скинули з п'єдестала ще в сімнадцятому і, між іншим, для того, щоб не було рабів. У вас же, Ігорє Михайловичу, він раптом воскрес із попелу історії, і ви знайшли йому роботу – заколисувати рабів. Яких? – дозвольте поцікавитись. Запитання, звичайно, риторичне. Втім, не буду набридати вам з цитатами з вашої книжки, хіба що, вибачте, ще один рядок: «Повдягали чорти овечі шкури». Ну як? Не дуже по-езопівськи, правда? За що ви, Ігорє Михайловичу, нас так, вибачте, не любите? Закінчували наш університет, їсте наш хліб...

Мисливці наближались. Ігор відчував себе на відстані дула.

З редакції газети, де працював, його розрахували «за власним бажанням». Освоював, як тоді казали, суміжну професію – вантажника на вокзалі. На роботу і з роботи пробирався завулками. Знайомі й без того перестали його помічати, одверталися. Зате з'явилися нові прихильники таланту. Вони приходили до нього додому з пляшкою горілки і заводили балачку про те, що талантів ніколи не розуміли, і тільки вони ось знають йому ціну. Ранком Ігоря мутило, боліла голова – і тоді, як на замовлення, тарабанили у двері (дзвінок давно зіпсувався) – і поріг переступав новий незнайомиць з традиційною пляшкою.

– Ти ж знаєш, – ствердно сказав білобородий дідусь, – чому ти пив.

– Рятувався від людей і самотності, – простогнав Ігор.

– Митець завжди самотній, – сказав дідусь. – Його від цього ніщо не врятує. А що врятує – те й погубить. Уяви себе щасливчиком. З ідеальним побутом, закоханою дружиною, запашним борщем, кольоровим телевізором, двоповерховою дачею, новенькою машиною. Ти великий начальник. У тебе влада. Ти все маєш – про що тобі писати? Творчість – це хвороба. Хто виліковується – помирає.

– Знаю. Але я жива людина і хочу людських радощів: тепла, затишку і щоб мене хтось розумів.

– Хтось? Можливо. Але не більше. Людям досить знати, що ти учора ввечері повертався додому напідпитку, упав і роздер об асфальт обличчя. Твоя ж роздерта життям душа їм байдужа, як і душі інших тисяч страждальців, які стогнуть на полицях твоєї бібліотеки. Мудрість мовчазна, а люди балакучі. І їм наплювати, що ти поет, великий поет. Це знають лише кілька твоїх друзів. Але і вони признаються тобі в цьому тільки під чаркою. Тверезі мовчать і ревнують. Ти ж сам сумніваєшся в собі, в своєму таланті. І від цього страждаєш. Ти прагнеш ідеалу, хоч знаєш, що його не існує. І це бісить збожеволіє тебе. І знаєш, чого ти боїшся найбільше в світі? Ні, не самотності, і навіть не смерті. Найжахніший твій ворог – чистий аркуш паперу. Він твій двійник. У вас постійний поєдинок: один має знищити іншого або самознищитись.

Ти копірсаєшся в своєму мозкові і серці, щоразу викрешуєш звідти нові іскри думок та почуттів, лячно пам'ятаючи: все, що спалахує – догорає, залишається попіл, а на ерудиції далеко не зайдеш, бо ерудиція – то сума чужих (чужих!) знань. Вічна тільки тупість.

І все-таки ти геніальний поет. Це кажу тобі я, Хронос.

... Ігоря викликали у державні та наддержавні інстанції, люб'язно показували фотографії друзів, ув'язнених у різних таборах, цікавилися його думками про них, повторювали про його талант і ніби мимохідь зауважували, що від нього самого залежить його життя, доля його написаних і ненаписаних книжок. Йому паморочилася голова від голоду (роботи не давали) і набридлої банальності розмов, мету яких він добре знав. Коли в'язень оголошує голодовку, його, аби не вмер, – для престижу установи і системи – годують силоміць давно відомими способами. Ігоря ж – людину вільну – як голодуючого в'язня, система теж пожаліла: оформила на роботу (хочеться висловитись офіційно) – сторожем у гараж внутрішніх справ.

Коло смертоносних прапорців звужувалося. Ті мисливці, які наздоганяли Ігоря, сопіли йому в потилицю задумливо і мокро: не озираючись, він відчував на собі їхні сторожкі погляди, – а ті, що бігли навперейми, мружачись, переможно тримали його на прицілі.

Гонитві тій, здавалося, не буде кінця. Вставало росяне сонце і, блякнучи, провалювалось у запрівний обрій. Народжувався день і перегнивав у ніч, а він усе біг і біг, падаючи і підводячись, обдираючи тіло і душу об квітучу шипшину і промерзлий сніг, хапав останній ковток повітря, щомиті готовий до короткого і наскрізного удару в голову чи серце.

Постріл так і не пролунав, хоч полювання тривало двадцять років. За цей змертвілий час мисливці не дали йому надрукувати жодного рядка.

– Ти ж знав, що боротьба з владою губить художника, – продовжував сивоокий дідусь.

– Звичайно, – погодився Ігор. – Але мистецтво тільки тоді стає мистецтвом, коли не думає, хто править країною. Влада – найстрашніший спів-автор митця. А його завдання повернути людей до життя, розкрити їм очі. Причому не завтра, а сьогодні, бо, як казав Арістотель, життя дурня безрадісне тому, що він все відкладає на завтра. Завтра – завжди пізно. У всьому. Я хочу відбутися сьогодні. Якби, діду, ми з тобою тримали зараз наповнені келихи, я запропонував би тост за мить, яка вічність і миттєвість миті одночасно.

– Ти геніальний злочинець, – сказав Хронос. – Навіть мене хочеш роздерти на шмаття. Геній завжди злочинець. Він розриває ланцюги науки, мистецтва, моралі. Натомість, часто ціною життя, створює інші ланцюги, які розриває інший геній. Так триватиме вічно, інакше світ заплісняє. Люди, особливо ті, що при владі, ненавидять вас, геніїв. Вони б, звичайно, винищили всіх вас з насолодою, але сильні світу цього хоч і ненавидять, але люблять вас, геніїв, люблять читати ваші книжки (для глибшого вивчення вас заради набуття досвіду боротьби з вами), люблять співати ваші пісні (як емоційні засоби свого попудізму), люблять ваші атомні бомби і станції, літаки й ракети, палаци і пам'ятники собі (для підтвердження своєї нетлінної величі). Ти ж знаєш, чому тебе переслідували? Знаєш. «Блаженні, котрих переслідували в їхньому серці, – сказав Син Землі і Неба. – Це ті, котрі визнали Отця в істині».

Ти все життя, спотикаючись, падаючи і підводячись, шукав цю істину, ти був для них незрозумілою, ворожою істотою, іншої породи, іншого призначення. Вони намагалися знищити тебе фізично – щоранку направляли до тебе найманців з пляшкою державної отрути. А ти, велика й довірлива дитина, не міг вирядити їх за двері, базікав з ними і, плачучи, відкривав душу, хоча знав заповідь вашого Бога: «Не давайте того, що святе, псам, щоб вони не занесли його на гній! Не кидайте перлини свиням, щоб вони не затоптали їх».

Тобі було дано талант забирати пахощі у квітки, колір у райдуги, шерехи у трав, блакить у неба, та не було тобі дано змінити сильних світу цього і поєднати вічність з миттю, хоч саме за це ти хотів зі мною перехилити по келиху.

– Я ж зізнався тобі, що заблудився.

– А я кажу тобі – ні. ОЦЕ І Є ТВІЙ ШЛЯХ. Тобі холодно? Дістань-но мені того годинника, що дав тобі морячок на синьому Чорному морі. Пам'ятаєш?

– Ніби це було вчора.

– А чи не помітив ти тоді білобородого діда, що стояв на березі?

– Ні. Тоді я не помічав дідів.

– То я там стояв.

– Не пригадую.

- Тепер ти сам дід.
- Знаю. Без дітей і онуків.
- З двох дарів: життя і творчості – ти вибрав творчість. Ти написав багато книжок.
- Одну. Інші – ремісництво.
- Одну – геніальну. Цього достатньо. А годинник не забув? З музикою. Щоб веселіш жилося. І досі грає. Чуєш?
- Ні.
- То я зупинив його, – сказав Хронос, – обминаючи засніжений пагорбок, що виріс над геніальним поетом, якого сусіди називали «п'яничкою з тринадцятої квартири».
- Sic transit gloria mundi, * – зітхнув білобородий дідусь уже на сонячному березі синьо-бірюзового Чорного моря.

* Так минає земна слава.

Павло МУРАШКО

ПОЕЗІЯ МИКОЛИ ДАНЬКА

Чому між сотнями книжок, які з'являються щороку, лише дуже рідко трапляється книга, яка відразу підіймається своїм значенням над поточною літературною продукцією і викликає загальне захоплення? Чому поезія Василя Симоненка мала такий вплив на формування сучасного українського мислення?

Такі питання виникають, коли читати нову збірку поезій Миколи Данька «Червоне соло», яка нещодавно вийшла в харківському видавництві «Прапор» (Микола Данько. Червоне соло. – Харків: Прапор, 1967. – 92 с., тираж 6000.)

Звичайно Данько – не Симоненко і ототожнювати їх не можна. Їхні художні прийоми часто розбіжні й обидва вони по-різному використовують поетичні засоби. Але коли розглядають поезію як відображення найактуальніших проблем сучасності, як вперті пошуки правдивого тлумачення світу, як пролог до активної дії в житті – то спорідненість тут незаперечна.

Василь Симоненко виріс з невідомого журналіста обласної преси на трибуна загальноукраїнського значення. Микола Данько, який народився 1926 року в селі Словгород на Сумщині, також працює в редакції обласної газети «Ленінська правда» і шлях його до поезії подібний, хоч, здається, ще складніший, ніж у Симоненка. «Червоне соло» – друга збірка М. Данька (першою було «Зоряне вікно»), і вона свідчить про прихід в українську літературу поетичної індивідуальності першорядного значення.

Тому й не диво, що збірка «Червоне соло» розійшлася зразу ж після її виходу і зникла з книгарень України ще до того дня, коли надійшла до продажу.

В цілій книжці містяться 71 поезія і три довші твори, які є органічним закінченням книги.

Наприклад, невелика драматична поема «Перед боєм», є, власне, діалогом між Олексою Довбушем та малим Олексиком.

Дія цієї поеми відбувається в Австро-Угорщині в кінці XVIII сторіччя і в поемі знаходимо таке місце, яке може послужити мірою художності цілої книги:

*Олексик
То правду кажуть, що в коморах ляцьких
Сам дідько не зражує срібла-золота?*

*Олекса Довбуш
Нам рабувати, синку, не подоба.
За інші скарби треба купно дбати,*

*Та вивести з неволі Україну,
Щоб хлопська правда панувала владно,
Щоб не глумились добрії сусіди,
Не збиткували над коханим словом...
Ти крихітний... Збагнеш колись, напевно,
Що діється у рідному краю:
Тут чужоземці кубляться щосили,
Коріння, мов гадюччя, запускають
У наші душі... Ми як в павутинні,
Що в'ється, мов курмей... Із кожним роком
Все грубіше путо наоколо ший,
А люди тільки ляпають вухами...*

Олексик

*Той мотуз... де він? Чом його не бачу?
Якби завидів – тирх! ножем, та й вже.*

Олекса Довбуш

*Він неухватний... Але тим страшніший,
Що ми його, сліпці, не помічаєм
І з любовістю осмішуєм себе
В очах народів вольних...*

Жодна література ніколи не мала забагато справді великих художніх талантів – навіть українська, яка не може скаржитися, зокрема в поезії, на їхню нестачу – тому приємно засвідчити прихід до нашої літератури мужнього і поетично довершеного слова Миколи Данька, якому властиві всі ознаки, потрібні для того, щоб конструктивно формувати мислення сучасних українських генерацій.

(Дукля. Пряшів, 1967. – № 4. – С. 21)

Орест СЛИВИНСЬКИЙ

ЛУНА «ЧЕРВОНОГО СОЛО»

Незапізнілий відгук

на поетичну книжку шістдесятих років

Хоч дешевий папір уже й пожовтів, а збірка ця зовсім сучасна. Своєю розкутістю, відвертістю, зболеністю поетової душі вона справляє враження, наче творилася в оці ось дні перебудови. А то ж уже були після відлиги многотрудні для нашого народу роки, тяжкий і для поета час, коли здавалося, руки ніколи вже не здіймуться до праці. Тоді Микола Данько саможертвовно записав: «Коли не можна бути, То хоч тінню Лишитись хочу В сонячнім бутті, Козацьким Обеліском на путі, Щоб промовлять До серця і сумління».

Може, деякі з побратимів по перу думали тоді й почували так само, як і він, ба навіть писали щось, правда, з озираками, для шухляди. Але підне-

сти читачам мужню книжку вистачало духу далеко не кожному. Звісно, що стосується М. Данька, то відбулося це не без прогресивно настроєних працівників видавництва «Прапор», котрі в кінці шістдесятих років, коли вже згущалося ядуче мряччя застою, не завагалися випустити збірку явно неконформістського автора.

На той час його ім'я було вже добре відоме шанувальникам української поезії. Адже друкувався в альманахах, свої сторінки охоче віддавали його віршам республіканські журнали. А коли в «Молоді» вийшла перша книжка, і, хто стежив за його творчістю, остаточно переконалися: в літературу прийшов талановитий поет.

1967 року шеститисячним тиражем з'явилася друга книжка М. Данька – «Червоне соло». Читацький інтерес до неї був великий, але, на жаль, мало хто міг її придбати. Просто не встиг. Бо збірку тут же було «заарештовано», її вилучили з продажу, а на автора посипалися безпідставні звинувачення в «українському буржуазному націоналізмі». Він тоді працював у сумській обласній газеті «Ленінська правда». Змушений був залишити редакцію. Йому довелось багато років перебиватися на різних малооплачуваних роботах, розпрощатися з фахом журналіста. Драматично склалося також сімейне життя – може, і не прямим, а таки було й це наслідком шалених нападів на книжку та її автора. Згодом до цього доточилися ще й гострі докори тогочасних ідеологічних «командувачів» такого стибу: он, бач, не з тим зустрічався, не те щось казав... А що «не те»? Та обурювалась людина несправедливістю у ставленні «владсть імущих» не тільки до неї, а й до багатьох літераторів.

Хтось би, може, на його місці, знитившись, мовчав. Тільки не вразливої натури поет, котрий рішуче відкидав нецеремонне втручання свавільних адміністраторів від мистецтва у його святиню – творчість.

Отож понад два десятиліття тому пролунало Данькове «Червоне соло», і здавалося декому, що стихло вже назавжди. Тим більше, що на тривалий час, зазнаючи дошкульних матеріальних нестатків, поет ще й усамітнювався. Одначе, як виявилось, не перестав писати. Для себе – поки що не для друку. Працював багато. На кілька книжок вистачило б створених у «домашньому засланні» поезій. Власне, творча праця й тримала на світі всі ті роки зневаженого, але не зламаного літератора.

Роками не раз було перечитував я хвилюючі поезії з «Червоного соло». Нехай, може, не в кожному рядочку версифікаційно відточені до найяснішого блиску, зате майже завжди сповнені отого сяйва чесної, сміливої думки, перейняті палким патріотичним почуттям українця, од яких і серце стрепенеться, і думка оживає. Уміщені в «Червоному соло» твори – цілком у річищі нинішніх суспільних проблем та борінь за наше національне відродження. Співпереживаючи разом з ліричним героєм, вірним сином многотраждальної України, читач переймався і його добрими пе-

редчуттями, хоч і зрідка, але наснажувався надією на кращі дні. Тією надією, що її нині воскресила в наших серцях весна перебудови.

Справді-бо, хіба не по-сучасному звучать гнівні рядки, адресовані тим землякам, які, зачавунівши душею, замкнулися у матеріально-корисливих інтересах, задля яких ладні й рідну матір продати? «Цураєтесь свого, глузуєте із нього? О боже мій, яка ганьба! І терпить вас земля? І вам не всохли ноги, Перевертні івилупки раба?» Поет готовий гарячим залізом випікати міщанський дух, який отруєє все довкола, мертвотно гасячи історичну пам'ять народу: «Я так ненавиджу гнучких, Хто язика свого взуває В чужі та звичні личаки!».

Ще багато років передувало тому часу, коли слово «застій» увійшло до обігу політиків, економістів, публіцистів, ще рясніли друковані сторінки оманами типу «тріумфальна хода Країни Рад» чи «грандіозні досягнення розвинутого соціалізму», а поет уже тоді, рішуче відкидаючи усякий фальш, сказав своїм сучасникам:

«Мене втомили ці низькі будови, Де коминів некучерявий дим Підстрижений під гребінець один, Де дні короткі, але ночі довгі. Де причаїлись в тополиній тиші Одноманітність, згладжені кути... Тут смуток і застій – страшні кати, Наполовину тут живеш і дишеш».

У «Червоному соло» читач знаходить не саму безнадійну констатацію застійної повені, що свинцево лягла на всі обшири життя. Простежують-ся тут і витoki цього всенародного лиха.

«...Своїм мовчанням, невторчанням, Байдужістю, дурною глухотою, Зневірою, бездумністю сліпою Ти люте зло привабиш на поріг».

І в цьому зв'язку М. Данько із стражданням на вустах мовить також про деяких своїх колег-літераторів:

«Їм би небо підпирати плечима, Їм би сонця підкидати сніп. А вони на мікрoneзначиме Витрачають силу і пісні. А вони заплутались в тенетах Пересудів, наклепів, обмов...».

Навіть за всієї сьогоденшньої пожвавленості літературного життя хіба вже скинуто оті самі тенета? Хіба розірване оте потворне зачароване коло, коли нерідко ті, хто гудив українську літературу, називаючи її хуторянською, прямо чи опосередковано добре прислужилися, аби згубити не один талант? Кого за сміливе й чесне слово запроторювали в сибірські табори, кого змушували стати закордонним вигнанцем, а кого зацьковували, заганяючи в «домашню в'язницю» – як це сталося з М. Даньком.

Ще б пак, не до шмиги їм була поезія, у якій однією із стрижневих виразно проступає ідея змагань, сміливої боротьби за кращу долю рідного народу.

Збірка завершується трьома більшими за обсягом творами, що, немов заключні акорди патріотичної рапсодії, підсилюють визначальні наголоси. Це драматична поема «Перед боєм» (про Олексу Довбуша), віршована драма «Чорнобривці» (діалог Лесі Українки з Михайлом Драгомановим)

та балада «Палаючі руки», побудована на матеріалі античної історії. Ось як навчає Довбуш хлопчика, котрий повинен у майбутньому продовжити святу справу народного месника:

*Нам рабувати, синку, не подоба.
За інші скарби треба купно дбати,
Та вивести з неволі Україну,
Щоб хлопська правда панувала владно,
Щоб не глумились добрії сусіди,
Не збиткували над коханим словом...*

Крізь усю збірку гарячою хвилею проходить почуття любові до рідної української мови, захоплення її красою, незмірним багатством і біль від того, що багато його краян нехтує нею, зневажає її:

*О, як яскраво світиш, слово,
З тобою сонячно й смерком!
(Коли я чую рідну мову,
Душа – мов скрипка під смичком...)*

Громадянська, сказати б, національно-патріотична поезія М. Данька часто-густо вражає навіть не стільки тим, що звертається до драми української мови, гіркої долі нашої культури, взагалі народу, скільки вмінням передати читачеві особистий біль ліричного героя, його страждання. Тобто автор тонко відчуває ту важливу мить, чи радше межу, за якою закінчується інформація і починається мистецтво. Причому, робить він це без камуфляжу, без натяків чи манірних двозначностей, які дехто з газетно-прислужницьких одописців у ті часи хіба що зрідка дозволяв собі, щоб, бачте, продемонструвати бодай якусь «смівливість». Але та «смівливість» – ой яка була далека від художнього еквівалента суспільних, національних проблем, до якого прагнув максимально наблизитися в «Червоному соло» М. Данько. Досить сказати, він не пішов навіть на те, щоб чіпляти до збірки обов'язкові вірші-«паровози», які так втішали номенклатурні очі й вуха.

Так докладно спинився на творах громадянського звучання не тому, що інших тут не побачив. Просто вони є визначальними. А ще маємо немало поезій і філософського плану, і чисто інтимну лірику, в якій передано всю трепетність почуттів до коханої жінки, її краси, простежується святоблिवе ставлення до образу матері. Подибуєш чудові настроєві мініатюри, м'які пастелі... Одне слово, ліричний герой постає як цілісний образ людини, що живе повнокровним життям з усіма його гранями. Причому, якщо віршам громадянського змісту більше властивий публіцистичний виклад, то твори іншого плану вирізняються оригінальними, яскравими мікрообразами, хвилюючо-дивовижним поєднанням слів, тремкою поетичною недомовленістю, од якої стаєш мовби співучасником творення поезії.

І тоді щиро радієш за автора, вдячний самій Природі, що дала тобі здатність хоч трішки відчувати поезію і втішатися нею. Ця радість спалахнула в мені з новою силою, коли недавно я прочитав у журналі «Прапор» добірку нових віршів М. Данька. Після десятиліть вимушеної перерви поет нарешті знову промовляє до читачів. І не якийсь там ізбляклий чи понівечений життєвськими шпичаками, а мужній, так само закоханий у рідне слово.

«Слово ж яке! Перед ним упадеш на коліна, Мов пілігрим, Що проблукав по світах, надаремне шукавши Святощі десь, а вони ж у серденьку, як завше, В генах, либонь, наче кров, як червона калина, Смійся, ж, змиваючи грим!»

Знов приходить поет, непримиренний до всякого роду лакеїв та перекотиполь, які навіть за найлегшого вітерця здіймаються з рідної ниви, збайдужіло котяться та безслідно й безславно зникають за обріями...

Так, з гідністю витримав М. Данько шалений тиск застійницьких вождів од ідеології, не зрадив своїх ідейно-політичних переконань та естетичних засад. Бо кредо в нього чітке:

«Душа співця не мас ватерлінії, Не діє тут закон ваш: «Ось по це...» Як вимірять, як зважити процент Сумління? Чи красу тонкої лілії? Тут навантажуй, скільки поталанило, Всього себе до крапельки віддай... Зрадлива часу буряна вода, човни порожні буде всі поламано!»

Човни Миколи Данька поволі знову впливають на фарватер. Цілі, хоч і биті штормами. І свіжий вітер уже надимає їхні пружні білі вітрила.

(Літературна Україна. – 1990. – 5 квітня. – С. 4)

Ігор МОТОРНЮК

ГОЛОСОМ ЗБОЛЕНОГО СЕРЦЯ

Видавнича анотація називає цю збірку незвичайною і запевняє, що вона «стане однією з кращих книжок поезії часу перебудови». Збірка й справді незвичайна. Але ця незвичайність стосується не стільки «часу перебудови», що став уже історією, скільки дня сьогоднішнього, а ще більше – завтрашнього.

Хоча, на перший погляд, нічого особливого тут ніби й немає. А такі ознаки поезії нинішньої, як форма, віршова техніка, способи поетичного мислення і вираження у ній навіть традиційні. Скомпонована з поезій, створених у різні роки (у тому числі й «застійні», коли багато чого писалось у «шухляду»), поділена на три розділи-цикли: «Вислизаюче сонце», «Колочки на трояндах», «Спроби розсміятися на кутні». Це, очевидно, треба розуміти як три окремі мотиви. Однак, здається мені, це скоріше три грані одного мотиву.

Суть незвичайності всієї збірки розкриває назва третього циклу якось ніби мимо волі самого автора. Використано відомий фразеологізм, загаль-

не значення якого протилежне до значення основного компонента – «сміятися». Отже, «розсміятися на кутні» означає «заплакати», «потрапити в лихо», «проспати». Так витлумачує «Фразеологічний словник української мови» Г. М. Удовиченка. У практичному вжитку цей фразеологізм може виражати або певний стан когось, хто потрапив у таку ситуацію, або побажання (прокляття) комусь потрапити в неї.

У даному ж разі маємо ще якесь інше переосмислення: береться пряме значення – «сміятися», бо автор і справді сміється, але його сміх обмежений певними діапазонами чи регістрами, що своєю чергою унеможлиблює плач, робить його недоречним. Об'єктами здебільшого виступають такі явища, як бюрократ, хапуга, дармоїд і т. д. – те, що довший час було поживою т. зв. «гумору й сатири» і що виробило вже свій рівень сміху і свої шаблони.

Найпоказовіший приклад – «Лірична донечка». Нове тут хіба те, що «донечка» обирає за жениха не того, хто багато заробляє, а хто уміє спритно вкрати. Років із десять тому такий «сміх», можливо, й прозвучав би. А нині... навіть коли беруться якісь **поважніші** об'єкти з нашого сьогодення, то, як звичайно, далі констатації факту викривання не сягає. Ось хоч би: «Були міщани у дворянстві. Сьогодні – міщани у хамстві... На рідних хрюкає з баса. Хижак. Не тільки божа биця... Йому – хіба не чудеса? – Найкраща птиця ковбаса. А край батьків – хоч провалися!». Я не хочу відраювати Миколу Данька від дальших пошуків у цій галузі, але ці пошуки повинні би виводити його на якісь нові щаблі нашої сатири.

Одначе «спроби розсміятися на кутні» обумовлені іншими чинниками, які генерують сміх уже зовсім іншої градації. І є вони, ці спроби, уже в першому, напевно, найкращому циклі. Тут уже щось навіть від отого черемшинівського, коли «голос ніби сміється, але по обличчю не пізнати, що то сміх»...

Як зазначив В. Моринець у статті «...А річ у тім, на скільки не брехня» (ЛУ. – 1991. – №34), у сучасній молодій (і не тільки, додаю) поезії особливої вагомості набуває «тема поганьбленої за сім кривавих десятиліть України». Ось ця тема, точніше б, стосовно поезії, мотив і пронизує збірку. Можливо, тільки в дещо вужчому осмисленні: **як мотив поганьбленої людини**. Частково реалізується він у ГУЛАГівському матеріалі. Частково, бо сам поет, на щастя, не зазнав особисто цього ганьблення. Йому судилося інше. Та ж анотація наводить ще такі відомості: «Майже 20 років ім'я Миколи Михайловича Данька було вилучено з літературного процесу. Після виходу двох його поетичних книжок він був вимушений мовчати весь період застою... Колишньому фронтовикові... з вищою університетською освітою – тому, хто помітно володів журналістським, філологічним обдаруванням і яскравим літературним талантом, доводилося працювати вантажником... сторожем... добувати хоч би який шматок хліба на прожиття»...

Отже, Микола Данько спирається на **власний досвід**:

«Пережив я тридцять третій, Пережив окопний молот, Пережив двадцятиріччя, Пережив стукацькі тіні... Пережив бандюг пихатих... Пережив ламання ребер професійне – біля хати... Пережив сухар з водою, Пережив сторожування»... Тобто те, що так чи інакше **переживали** десятки, сотні інших, відображено долю цілого покоління.

Але поета цікавлять не так самі процеси, дії тих чи інших факторів, як душевні реагування, різні рівні психічної напруги і їх розумові осмислення. Беруться переважно найдраматичніші, найвирішальніші хвилини, коли можливі були сумніви, розгубленість, зневіра-розпач: «Топтали – що ж, як на війні... Так витирали ж ноги! В добу тотальної облоги шептав він: «Вішайтесь мені?». За таких обставин можна було зважуватися на зречення ідеалів і при цьому навіть виправдовуватися: «Чи тобі найбільша треба? Схаменися! Вгомонись!.. Не один такий ти мудрий. Є ж, крім тебе, не сліпі. Кандидати в сніжні тундри... То ж мовчи, лише сопи». У такі миттєвості підступно могла закрадатися готовність компромісів, сервілізму: «Чи ж довго наварнякать оду? Всі ж з личкою – на двох стільцях!..». Та почуття обов'язку бере гору: «Нести свій божевільний всевіт». Аж до самопожертви: «Обняв Христа: вбивайте цвях!». І тут же знову гризе сумління, що не зміг «сокиру падлючу зупинить поза межами згуб», що «народ мовчить, мов камінь», що «лицеміри ж на коні». А тому «голос серця, голос неба Душу шарпає вночі...». Утверджується усвідомлення: «Так, мені найбільше треба. Той злочинець, хто мовчить...».

І це поетове немовчання – крик душі – виражається не тільки констатаціями фактів, не тільки відображеннями найкритичніших душевних станів, а вибухає якраз отим «сміхом на кутні» як страшними звинуваченнями, як прокляттями-інвективами кривдникам, ганьбителям, вершителям зла:

«Паскудники навушницьких мастей!» «Слуги культу недолугі, Слуги крісла і чинів. Слуги черева й портфеля...». Або: «Багро мені від спогадів. Лють пломенить до базик...». Або: «Та ледь зачую лицеміра – о, як би врізав навідруб!..». Або: «Скінчився кров'ю чорний торг. – Прокляття ж вам! – з левад і гір. – В баранячий скрутити рір!».

Хоча такий «сміх» якимось ніби обривається на півслові. Та є принаймні один випадок, коли він, скажемо так, матеріалізується у конкретну дію, що викликає навіть зміну поетичної форми. Поет вдається до найоптимальнішого у таких випадках жанру балади. Це балада «Смерть Івана Бика». Коротко зміст: «Злочинець паскудний на прізвисько «Бик», колишній «активіст тридцятих», потім суджений за якусь дрібну крадіжку, тікає із заслання. Довго блукає тайгою. Від голодної смерті його рятує Незнайомець, що впізнає в ньому свого колишнього кривдника, але не з почуття милосердя: «Я сповнив обов'язок... Хліба подав... А зараз ставай під мод-

рину. Це ж ти мене, враже, в Сибір аж загнав. Забрав кожуха й худобину... Не буде ж добра і синочкам твоїм!.. Вогонь – на Бика...»

Звершується те, що логічно й повинно звершитися і що не раз відображено і у фольклорі, і в літературі, – помста-кара за скоєний злочин. Тут вона готова дійти крайньої межі, перерости у варіант гоголівської «страшної помсти» – злопомсти («Не буде ж добра і синочкам твоїм!»). Але цей фактично епізодичний у збірці випадок, не усвідомлений до кінця. Він потребував би пильнішої уваги. Наша поезія (література загалом) до такого «сміху на кутні» напевно ще звернеться не раз. І в контексті отої великої теми поганьбленої України, і у вужчому осмисленні – як теми поганьбленої людини.

При цьому, однак, поряд із поняттями «злочин і кара» неодмінно поставатимуть і такі, як «злочин і каяття», «злочин і спокута», «злочин і милосердя». Літературі належить осмислити це на різних рівнях, у різних вимірах (естетичному, психологічному, морально-етичному, правовому, філософському). Тут, напевно, так само не обійтися без традицій, але більше важитимуть переосмислення у дусі вимог сьогодення і завтрашнього дня.

Зрештою, уже у згаданій баладі десь у підтексті закладено і такий варіант розв'язки: злочинець кається у скоєному, просить прощення, а скривджений (поганьблений) виявляє великодушність-милосердя. Навіть і тоді, коли злочинець цього й не просить, не кається. Така розв'язка, можливо, більше вписувалася б у виражену в назві збірки ідею: «Й сонця прихилив би!...». У багатьох віршах поет і намагається прихилити сонце. Та воно й справді якось вислизає. І все ж вдається йому висвітлити і відтінити ще один варіант «сміху на кутні», що й надає найбільше збірці отієї незвичайності.

Чи не найчіткіше це відбилося у вірші «Вічно ремствувать – смішне»: «Подивись на власну тінь... Тож судьба твоя й досьє... В тіні власній ти увесь... Кращих, бач, нема дзеркал, Як твоя питома сутність. Тож і шлях твій і вокзал. Ну, хоч плач, хоч смійсь на кутні!» Тут визначено конкретного адресата для «сміху на кутні» – власне сумління. Звертаючись до нього, поет розмірковує про «справжню мужність», про «Одне страшне геройство», до якого «схильні дужі». Здійснити його непросто. Найбільше геройство – «уміння слухать правду Гірку-гірку про себе». І як логічне продовження – сказати ту правду самому собі. Це, напевно, найдоречніший, найвиправданіший, хоча й найстрашніший «сміх на кутні» – над самим собою, з самого себе як самоаналіз, самооцінка своїх вчинків, врешті – як самоосудження і самокаяття.

У збірці маємо кілька варіантів такого самоусвідомлення. Приміром, у баладі «Пекельне вапно». Її герой працює на вапняному заводі, перевиконує норму, вважаючи, що робить це «на благо трудящих». І ось раптом з

жахом дізнається, що тим вапном засипають «пекельні ями» з трупами закатованих за те, що «жадали свій край любити»: «Здрігнувся! Понад норму везе когось на смерть?..».

Ще страшніше таке усвідомлення у «Монологі професора» (вірш баглатної тональності «Два голоси»). Тут уже герой твору бере участь у вершенні зла свідомо, витворюючи **гомункулуса**: «Я руку теж доклав. Жаска моя вина. Виконував... Офірував сповна... До чого ж кликати? До видоження й плах? Моя правице! Ти – знаряддя ката. Колись без тремоло... Чому ж тремка? Так хай же ця рука Проклята...» Зачеплено чи не найболючішу струну ганьблення людини, коли вона усвідомлено, з власної волі ставала причетною до цього явища. Ганьблячи інших, вона ганьбила передусім саму себе. І тому неминуче повинно прийти усвідомлення цього і каяття.

На таке усвідомлення повинна би зважитись передусім сама поезія як інструмент, як духовне «знаряддя ката». Перед тим як звинувачувати, судити когось. Зрештою, вона і зважується на таке усвідомлення сьогодні. Хоча воно для поезії нашої і не є чимось новим і несподіваним, а має уже свою історію, що починається ще на початку кривавого шляху сімдесятилітнього ганьблення.

«Поете! Будь собі суддею, І в ночі тьми і самоти Спинись над власною душею, І певний суд вчини над нею, І осуди, і не прости». Так писав М. Рильський ще в 1922 р., не підозрюючи ж напевно, яким страшним змістом виповняться невдовзі ці слова. Поети упродовж десятиліть «спинялися над власними душами», але вже зовсім з інших спонук. У тому ж 1922 р. П. Тичині здалося, що він «дійшов свого зросту і сили» і «побачив ясне в далині». Засліплений цим «ясним», він одважився на таке: «За всіх скажу, за всіх переболію, Я кожен час на звіт іду, на суд». Знову ж не підозрюючи, якою трагічною іронією обернеться цей крилатий вислів.

Сьогодні ми знаємо вже досить докладно, на який то «звіт» і «суд» ішли наші поети і хто були судді. Сьогодні «душу шарпає» інше: а як же самі поети ставали собі суддями? Як спинялися над власними душами? Із власної спонуки засуджували самі себе і... Але ця тема окремої, спеціальної студії... тут я обмежусь ще кількома прикладами з поезії наших днів.

«Ми всі у чомусь винні перед Богом, Однаково за жертв і за убивць»... – Іван Гнатюк (збірка в журналі «Вітчизна». – 1991. – №11).

«Я винен, браття. Всі ми винні. Наш гріх судитимуть віки за Беріїв, за Соловки. За чорні, зганьблені, злочинні Перегвалтовані роки. За куці істини нізчемні, За те, що унтери причинні Нам кастрували язики... Судіть мене. Судіть без знижки, Судіть – я винен – хоч до «вишки». Мене, а за одно й себе». Це Іван Світличний (збірка «Серце для куль і для рим»). Епіграфом до цього сонета автор узяв ось такі слова В. Стуса: «Великий гріх на серці я ношу».

Звичайно ж, ці поети могли би (мали право!) і не говорити так, бо якраз вони **чесно йшли**, у них **нема зерна неправди за собою**. Але тут вони говорять справді за ВСІХ, а в тому числі і за всю нашу поезію...

І ще один приклад: «Я сам від себе відрікаюсь, бо серце сточує срама. Сльозами злими обпікаюсь, Караюсь, мучуся і каюсь в провиних тих, яких нема!.. Окрадений і в соромоті, Роздертий сумнівом старим, Я на інфарктивській жароті Горю, згорівши вже без плоти, вже тільки огненний нестрим...» Це Д. Павличко (до збірки «Без помсти й крові» в ЛУ, 1991, №3). Поет, який не тільки мав право, а й **повинен** був **так** сказати. Передусім від себе самого. Але знову ж не тільки, а й від імені ВСІХ. Принаймні тих, що могли би бути (чи й стали) прототипами безіменного професора з названого раніше вірша М. Данька.

Поки що мотив самосуду і самокаяття виражається у поезії на рівні декларацій, пристрасних публіцистичних гасел-закликів чи закликань, часто принагідних. Рецензована ж збірка наче якось розриває ці структури, дає зразки поглибленого естопсихологічного, морально-етичного аналізу, аналізу сповіді, сповіді в наближенні до первісного, основного значення слова... Вона ніби спонукує до дальших художніх досліджень, ніби мимоволі підказує, що цим мотивом наша поезія, маючи **такий досвід**, може вийти на найвищі вершини, дати щось таке, чого досі ще не знала світова поезія. Збірка багата розмаїтими поетичними виражальними засобами. Хоча автор і дотримується канонів традиційної поетики, користується переважно простими тропами, але кожного разу вони інакші, несподівані, визначають такі ж несподівані параметри мотиву. Один лише приклад – вірш (фактично, балада) «В халабуді з темним садом». Безіменний дідок, що зазнав «Півстоліття спроби всякі: Із психічки – до Сибіру, з Магадана – в пропяки...», доживає віку в халабуді разом з півнем, який «неначе поетапна Кукурікаюча совість»... Все начебто аж надто просто, тільки ота «Кукурікаюча совість»... І «сміх на кутні» раптом переходить у ще якусь незвичну, не одразу й збагнену у своїй простоті тональність.

Закінчуючи ці спостереження, пошлюся ще на один вірш Миколи Данька, в якому він пробує дати самооцінку: «З маленства не вважав себе Я за великеє цабе. Ні, я не дзвін, лише дзвіночок Простий латунний, як до школи»...

Можливо, і не дзвін. Але й не дзвіночок!..

(Дзвін – 1993. – № 1. – С. 144–146)

Євгенія Кокорева до М. Данька. Харків, 16 серпня 1967 р.

... Ви погодились деякі свої вірші вважати прикрими (їдеться про розгляд збірки «Червоне соло» на партзборах редакції газети «Ленінська правда». – В. С.). Що Вам на це сказати? Я не погоджуюсь. Упертість? Ні, бо мова йде не про окремі невдалі вірші або рядки, а про ідейні хиби. Цього визнати я не можу. Інтуїція підказує (куди ж від неї дінешся!), що оті розмови, співбесіди, допити, загальні збори тощо добре Вас вимучили, а може й налякали. У всякому разі у мене створилось таке враження. Чи не тому Ви вирішили: хай будуть прикрі вірші, хай буде провина («сталось» – теж Ваші слова), аби скоріше все скінчилось.

... Що ж, у Вас є зараз велике коло тем, вичерпати його не вистачить усього життя. Чом не присвятити свої вірші всенародним святам (календар допоможе), видатним представникам людства... Досить! Досить! Я не можу Вас ображати. Це якесь непорозуміння. Боронь Вас Боже відмовитись від себе.

... На жаль, для деякого національна культура обмежується реквізитом: довгі вуса, вишита сорочка, «постійнодіючий» гопак, стародавні пісні і солодка мова. Ця бутафорна Україна викликає у мене лише гіркоту й обурення. А деякого ця бутафорія цілком задовольняє, з нею вони почувають себе спокійно. Ваша книжка порушила цей спокій. Мені важко було відстоювати свої думки, а разом і «Червоне соло». Але мова не про мене... Мені нічого не загрожує. З Вами ж інша справа. Говорячи мовою спортивців, Вас дискваліфікують, тобто не дадуть змоги друкуватись деякий час. І цього Вам не уникнути. Жорстоко було вам це говорити, але маю вже приклади, довелось бачити. До того ж Харків завжди був хлопчиком, якого б'ють при нагоді. Отім хлопчиком зараз є Ви...

(ДАСО, ф. Р-7680, опис 1, справа 173, арк. 61–62)

* * *

Євгенія Кокорева до М. Данька. Харків, 18 лютого 1968 р.

Николай Михайлович, дорогой!

Как горько, что Вы приняли весь удар на себя, а ведь я не только соучастница, но и главная виновница всего, что случилось с Вашей книжкой...

Я ведь знала, что к нескольким стихотворениям можно придаться. И все-таки рискнула. Преднамеренно помогла Вам укрепиться в звании опасного «националиста». Парадокс: русский редактор, по всему нутру своему интернационалист, пропустил стихи, а какой-то услужливый (лакей-

ствуючий перед сильними мира сего) українець усмотрів неподобство. К счастью, Киев приостановил шумиху, книгу разрешили продавать. А снежный ком вырос большой, меня-то он ничем не поразил, но куда денешься от обывателя! (Будет смаковать). Националисты всегда человеконенавистники. Я Вас ни в чем не подозреваю, если я говорю, что кое к чему можно было придаться, то я думала о существующем зле – лжебдительности тупого обывателя.

... Не могу примириться с мыслью, что можно обвинить человека лишь за то, что он любит землю, на которой родился, что дорожит родным языком.

Глубокие (нерозбірливо. – В. С.) не могут втиснуть любовь в какие-то рамки, ограничиться птичьим счастьем. И я не хотела Вас втискивать в рамки, а тем более выхолащивать Вашу душу.

В процессе работы мы много стихов убрали, может быть, следовало убрать еще два-три, я бы Вас уговорила, вряд ли бы Вы стали настаивать. Как подумаю, что книга чуть не пошла под нож, простить себе не могу своей неосторожности, самоуверенности.

Ваша Евгения Петровна.

(ДАСО, ф. Р-7680, опис 1, справа 173, арк. 16–17)

* * *

Б. Антоненко-Давидович до М. Данька. Київ, 6 лютого 1971 р.

Дорогий Товаришу!

Сердечно дякую Вам за надісланий примірник сумської газети з Вашою статтею про мою книжку, а також за добре слово про мою працю.

Дуже шкода, що Ви не завітали до мене, бо я давно, прочитавши Вашу книжку поезій, хотів з Вами познайомитись і буду вельми радий, якщо Ви, буваючи в Києві, завітаєте до моєї господи.

Дуже можливо, що редактор «Ленінської правди», прочитавши в «Літературній Україні» статтю Г. Колесника «А чи ж так ми говоримо?», буде Вас картати за написання хвальної статті про мою книжку, але Ви, щоб заспокоїти його, скажіть, що в Дніпропетровській газеті «Прапор юності» ще раніше з'явилась велика хвальна стаття про цю злочасну мою книжку, а № 5 «Вопросов литературы» – у всесоюзному журналі критики – друкується не менш хвальна стаття про цю саму книжку... Певно, і редактор зрозуміє, що після «голосу Москви» заціпить усяким підголоскам Білодіда, на зразок згаданого Г. Колесника, тож усе стане на своє місце...

Шлю Вам свої найкращі побажання!

З подякою, приятний до Вас Б. Антоненко-Давидович.

(ДАСО, ф. Р-7680, опис 1, справа 181, арк. 1)

* * *

Гр. Тютюнник до М. Данька. Київ, 10 грудня 1972 р.

Славний друже мій Миколо!

Спасибі тобі за добре слово у любих моєму серцю Сумських краях, про які я стільки начувся, хоч і не бачив їх. «Суми» – і бачу ліси, річечки, степи та байраки, найбільше ж лісів.

Твої поради, Миколо, щодо міста розумію. Але не зовсім згоден з тим, що село – то поріг, а місто – ніби тее-того-як-його хата! Чого б то раптом?

До речі, в «Батьківських порогах» знято було 5 арк., на яких чорним по білому була повість «Погорда». Київ, хлопець добрий і недурний, що вміє і посміятися, і посумувати, і висміяти, і не вміє добути прописки, квартири, тому змушений покинути місто, велике й холодне до його долі.

Бач?! Не дали. А ти кажеш...

Пиши, як тобі ведеться на святій землі. У нас – тумани та імла.

Обіймаю тебе.

Гр. Тютюнник.

(ДАСО, ф. Р-7680, опис 1, справа 180, арк. 26)

* * *

М. Данько до Ф. Овчаренка. Суми, 28 січня 1987 р.

Дорогий Федоре Даниловичу!

Вдячний щиро Вам, Людини з великої літери, за новорічне привітання. Бачите, які тривіальні слова?

Так сказати віч-на-віч, мабуть, не зміг би. На письмі легше, рядки не зчервоніють, не зашаріються. А все ж, якби я навіть на оте «щиро» нанизав, як барвистого намиста, й десятків зо три свіжіших епітетів, результат був би такий самий: «Як серцю висловить себе? Комусь збагнути, як тебе?» – як писав, дай боже пам'яті, Тютчев.

У цьому разі, до певної міри, порятує хіба що виноска через зірочку: «Розчулена вдячність якраз того, кому вже не страшна будь-яка правда... Утопленика шибеницею не налякаєш!».

Ні, не втішливо, не червоно глянула на мене календарна позначка: 1987, а чорно-чорно...

Попередні пригоди новоз'явленого Дон-Кіхота з Сум Ви трохи знаєте. Відтак, починаючи з 1973 року його достеменно хижо вищковували з будь-яких посад: спочатку – з газети, потім – театру, де виконував обов'язки завліта, режисера – в кіноклубі. Врешті-решт навіть з посади «міністра без портфеля» – звичайнісінького сторожа. Ще б пак! Без портфеля, але... з герлигою від собак. Теж зброя! Отже явнісінька небезпека для держави, що загрожує потрясінням основ...

Та й цього було замало слугам Ігнація Лойоли. Три роки тому вони перевернули в курені Ідальго все догори дном, шукаючи... кістку в лощі! Ба! Знайшли-таки. Добрий міх ліричних іграшок, правда, песимістичних, часом вельми сердитих. Що ж, річ природна. Дозволено ж бо дай перед собою бовкати щиру правду, власне бути нелицемірним. Гайгай, яка наївність! Оскільки не лише рідна мова, а й звичаї, і мода, і думки-мрії – поспіль право, то як же було його не судити?! Судилище тривало майже три місяці. Яких тільки собак не чіпляли на домовищеного Ідальго! Ледве на сибірське багаття не звели під егідою закону. Одначе, як вони не оббрівували, як не обкидали болотом, втішався свідомістю того, що він чистіше багатьох-багатьох, щонайменше ста тисяч сумчан, а двохсот – теж не гірше. Ніколи (як раніше, так і тепер!) не виходив він за межі будь-якої конституції.

Може, подумки надбав гріхів? Або уві сні? Ладен припуститися й тако-го. Але ж не тільки він, а й його ангели-охоронці добре відають, що хтось цілком безневинний, нічого незаконного не вчинив, особисто своїх віршів у жоден спосіб не поширював, з закордоном не мав і не намагався налагоджувати зв'язків, не виступав у Гайд-Парках з антирадянськими промовами, не... Втім за такої ситуації виправдовування – підозрілива наївність! Тим більше, коли й песимізм з'юридизовано. Тільки де ж йому було запозичити хоч крихту життєрадісності? Яка вже сталь, коли тебе, натомість кисню, продувають чадним газом! Ви, як хімік, напевно точно визначите, що і лише що може виходити. Тим часом Дон-Кіхот вже виступає не як особа, а як об'єкт. Отже за нього не ручаюся. Дарма, що сумські й кивські «хіміки» обурюються: чому не криця?!

Легко їм забувати, що навіть царі навчали своїх царенят: вимагати від людей не більше можливого, аби жоден наказ не спростовувався невиконанням!

Втім, що Дон-Кіхот! Дехто й з вітряками не змагався, хіба що зрідка оспівував їх, а йому пришивають кримінал. Причому не в XVI ст., а в XX, і яка ж тільки тваринна ненависть у патентованих бюрократів до всього не за копилом, надто щирого й нелицемірного! Й звідки сіє? Потворний вилупок хама. Бога немає – отже все й дозволено...

Це ж напевно з таких підсвідомих міркувань виходила й Жидкова (завідувачка пропагандою), коли на прохання одного журналіста дозволити комусь виступати в газеті хоч за псевдонімом, люб'язно просичала: «А ви можете обходитися без его статеек? Ну, вот...», і секретар обкому комсомолу (ім'я цього нікчеми не варте й згадки!), репетуючи: «Держать и не пущать!».

Що таким бовдурам до того, що колишній фронтовик помирає з голоду? Що перо ж – чийсь єдиний хліб? Крісло, власна шкура – ось що таких обходить.

Й ім'я їм – легіон.

Несамохіть упадеш у розпач: якщо малоістотне, те, що давні римляни вважали «парум про нігільо» є смертельним гріхом, то... що робити чесній людині?!

Так, нерадісною була для мене календарна цифра. Це ж 20 років минає, як після «Червоного соло» я не зміг опублікувати не лише збірки, а й жодного вірша!

*... Двадцять літ минуло, як із кляпом в роті
Одісей в печері, названій «Едем».
Щось клює дводзьобе в спину, а навпроти –
Пащу роззявляє родич Поліфем.
Ох, за що страждає! Далєбі, в атаку
Не ходив на звіра – бринькав на струні.
Над усе кохав він степову Итаку,
Вірив у примарну зірку вдалині...*

Читавши таке, не кажіть: «Ось він, дисидент!» Авжеж! Двадцять літ висіти на невидимому хресті – й не таке заспіваєш! Чи не правда?

Й зважте – я не виняток. Проте, мабуть, воістину унікальна держава, в якій виявляються зовсім непотрібними тисячі людей з хистом, душею й талантом, власне, всі, хто міг би якнайкраще прислужитися Батьківщині...

Годі, годі!

Ви даруйте вже мені щось схоже на квиління. Будемо без надії сподіватися.

А Вам, дорогий Федоре Даниловичу, бажаю здоров'я, всіх можливих радощів і втіх, успіхів у науковій теорії й практиці.

Ваш Микола Д.

(Архів упорядника)

ПРОТОКОЛ ОБЫСКА И ВЫЕМКИ

27 мая 1983 г. г. Сумы

Старший следователь прокуратуры города Сумы Курбатов на основании своего постановления от 27 июля 1983 года, соблюдая ст.ст. 177-189 УПК УССР, произвел обыск у гр. Данько Николая Михайловича по г. Сумы, ул. Малиновского, 2, кв. 7.

При обыске присутствовали:

1. Голомеева Тимофея Алексеевича, прож. г. Сумы, ул. Котляревского, 2, кв. 12.
2. Гончарова Александра Викторовича, прож. г. Сумы, ул. Декабристов, 143.

Перед обыском гр. Данько Н. М. было предложено указать местонахождения отыскиваемого и добровольно выдать книги, добытые преступным путем, на что он заявил: таковых не имеется.

Произведенным обыском было обнаружено:

Книга Римские женщины год издания 1875

Солнечная машина на крайном языке. 1928 год издания

Науки о нравственности. Год изд. 1880

Филологические записки. Год изд. 1890

П. Антокольский. Год издания 1950

Печатный текст «Врачи США о сексе»

Папка с машинописным текстом прозы

Машинописные тексты со стихами, в том числе лист со стихотворением «Скрізь перші ми»

Папка с детскими стихотворениями:

Папка с поэзией в количестве 11 штук;

Папка с прозой в количестве 3 папок;

Папка с Чебрецовой сонатой;

Папка с писаными товарами;

Папка со стихотворениями;

Папка – пародии;

Папка с поэзией, 2 шт.;

Дневник.

Общее количество изъятых папок с различными стихами, прозой и поэзией составляет 28 папок.

В. Винниченко, «Оповідання» – 3 тома;

2 записных книжки;

пакет с экслибрисами.

Из обнаруженных при обыске предметов указанные предметы изъяты следователем.

Указания о поступивших жалобах и заявлениях при обыске не поступило.

Протокол прочитан. Записан правильно.

Старший следователь прокуратуры города Сумы
В. В. Курбатов (подпись)

Данько Н. М. (подпись)

Понятые:

Подписи присутствовавших лиц и понятых

Копию протокола получил 27 июля 1983 года
Данько Н. М. (подпись).

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Ким називає Миколою Даньку поет Олександр Педяш?
2. Що є молодість за визначенням поета Олександра Педяша?
3. Який вірш Миколи Данька використовує у своєму творі поет Василь Пазинич?
4. Які образи та мовно-стилістичні звороти підкреслюють публіцистичність творів Олександра Педяша та Василя Пазинича?
5. Хто ще з поетів присвятив твори Миколі Даньку?
6. Який шлях визначає Нігель для Ігоря (на прикладі новели Юрія Царика «Так минає земна слава»)?
7. Який вірш Миколи Данька використовує у своїй новелі Юрій Царик?
8. Простежте систему образів у новелі «Так минає земна слава».
9. Визначте тему, ідею, пафос новели «Так минає земна слава».
10. У чому, на думку Павла Мурашка, спільність між Миколою Даньком і Василем Симоненком?
11. У чому вбачає Орест Сливинський сучасність збірки Миколи Данька «Червоне соло»?
12. Яку стрижневу ідею збірки «Червоне соло» бачить Орест Сливинський?
13. Твори якого звучання широко цитує у своєму відгуку Орест Сливинський і чому?
14. Якими визначає форму, віршовану техніку та способи поетичного мислення автора у збірці «Й сонця прихилив би!..» Ігор Моторнюк?
15. У чому, за визначенням Ігора Моторнюка, визначається немовчання Миколи Данька?
16. Яким мотивом українська поезія, за визначенням Ігора Моторнюка, може вийти на найвищі вершини, дати щось таке, чого досі ще не знала світова поезія?
17. За рецензію на яку книжку дякує Миколі Даньку Борис Антоненко-Давидович у своєму листі?
18. Яким хлопцем називає Київ Григорій Тютюнник у листі до Миколи Данька?
19. Ким називає себе Микола Данько в листі до Федора Овчаренка?
20. Визначте елементи публіцистичності листа Миколи Данька до Федора Овчаренка.
21. Як характеризують особистість Миколи Данька вилучені в нього прокуратурою при обшуку книжки?

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. «Душа співця не має ватерлінії...»
2. Мотив самосуду й самокаяття в українській поезії 90-х рр. ХХ ст.
3. Глибока ідейність та емоційна схвильованість віршованої публіцистики Миколи Данька.
4. Маловживані слова-раритети як незмінний елемент при вивершуванні автором образів.
5. Естетична аура дискректора «душа» (на прикладі віршів М. Данька).
6. Публіцистичний відтінок метафор у віршах Миколи Данька.
7. «Серце бачить раніше ока...»: передбачення Миколи Данька.
8. Пошуки і відкриття Данька-публіциста.
9. Мовно-стилістичні особливості публіцистичних творів Миколи Данька.
10. Ономастичний простір у публіцистиці Миколи Данька.
11. Микола Данько – літературний критик.
12. Микола Данько – нарисовець.
13. Поетика нарисів Миколи Данька.
14. Іронія у фейлетонах Миколи Данька.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Адамцевич Є. *56, 57, 63, 65, 116, 117, 118, 119, 124*
 Адамцевич Л. *117, 118*
 Адамцевич М. *116*
 Александрочкін Ю. *57*
 Алимов С. *8*
 Андропов Ю. *122*
 Анкілов М. *58*
 Анненков Ю. *62*
 Антокольський П. *13, 148*
 Антоненко-Давидович Б. *18, 145, 150*
 Антонич Б.-І. *12*
 Антонович В. *8*
 Аркушенко В. *12*
 Артюх П. *41*
 Афанасенко Г. *60*
- Багата Н. 44**
 Бажанов М. *40*
 Байгушев О. *77*
 Балаян В. *75, 76, 78, 79, 80, 81*
 Бальзак О. *58*
 Баранкін В. *41, 44*
 Баранник В. *39*
 Барвінок Г. *41*
 Басок В. *41*
 Белічко Ю. *45*
 Бесарабова Л. *64*
 Беспалов М. *8*
 Біловол К. [Беловол] *75*
- Білоус Д. *80*
 Білоцерківець Г. *61*
 Білоцерківець Н. *43*
 Білошапка М. *61*
 Близнець В. *18*
 Блок О. *37, 41*
 Бондар В. *16, 17, 32, 62*
 Бондар О. *64*
 Бобко В. *57*
 Бобко К. *57*
 Бончі Г. *38*
 Борисов В. *60*
 Боровий В. *34, 35, 69, 74, 77*
 Ботев Х. *37*
 Братунь Р. *12, 77*
 Брежнев Л. *122*
 Бровченко В. *20*
 Брудзінські В. *37*
- Валенкевич Л. 70**
 Вапцаров Н. *38*
 Василевська Є. *42*
 Василець В. *41, 70, 72*
 Васильєв Ф. *18, 37, 38*
 Васильченко Є. *44*
 Васюков О. *77, 80*
 Вахняк Є. *49*
 Верещагін Р. *60, 61*
 Вертій О. *65, 69, 70, 79, 80*
 Вертіль О. *76*

Вершигора П. 40
Винниченко В. 12, 13, 148
Вишневський І. 27
Вишня О. 41
Вільде І. 12
Вінграновський М. 56
Вовчок М. 41
Возняк М. 11
Воликівський А. 54, 61
Волков Б. 49
Вольтовський Б. 16
Воронін В. 52
Воронько П. 39, 53
Воропай А. 40

Гаврилов П. 39, 72, 73
Галан Я. 27
Галушка М. 45
Гальперін Є. 62
Гамалій Г. 61
Гардін В. 119
Гаркуша С. 119
Георгієва Х. 38
Герасименко Т. 67, 80
Глазов Г. 12
Гловюк С. 36
Гнатюк І. 142
Гнідаш К. 59
Голіцин А. 63
Голіцин О. 9
Головченко І. 61
Голоденко М. 72
Голомєєв Т. 148
Голубченко В. 80
Гончар О. 80
Гончаров О. 148
Гончаренко В. 45
Гончаренко (Квітчаста) К. 44
Гордієнко К. 42, 44
Гордієнко-Андріанова Н. 44
Горинь Б. 12
Горнова Н. 65, 69, 78
Городинський М. 41
Горчивкін М. 37
Гоц П. 21, 108, 109, 110
Грабовська Л. 41

Грабовський Б. 41
Грабовський П. 41, 52, 54, 80
Гребінка Є. 42
Гризун А. 22, 43, 69, 73, 75, 80
Грицай В. 57, 58, 61
Гриценко М. 59
Гришко П. 41
Грінка О. 81
Гузенко В. 76
Гульківський П. 40
Гурківський І. 40
Гурунц Л. 80
Гушак І. 77
Гушак М. 29

Ейнштейн Е. 121

Єременко В. 61
Єременко С. 61

Даль В. 41
Даниленко В. 60
Данилов Кірша 42
Данченко В. 53, 57
Данько М. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15,
16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 28,
29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38,
39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48,
49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58,
59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69,
70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79,
80, 81, 82, 83, 124, 125, 126, 127,
133, 134, 135, 136, 137, 138, 143, 144,
145, 147, 148, 149, 150, 151

Дараган Ю. 12
Даюба В. 115
Дейнека А. 42
Дейниченко А. 62
Дельмар В. 59
Дем'яненко А. 57
Дерев'янка І. 59
Дерев'янка О. 44
Діброва Г. 44, 65, 70
Дідоренко Л. 68, 75
Дзюба І. 78
Дмитрук В. 12, 27

Добринін В. 47
Довбуш О. 15, 119, 133, 134, 136
Довгий О. 40, 110
Довжик Я. 9, 10
Доленго М. 45
Дончик В. 7, 20, 78
Дорач С. 43
Доріченко О. 40
Дорошенко І. 28
Драгоманов М. 136
Драч І. 14, 77
Друніна Ю. 37
Дубенко М. 63
Дудка Й. 40, 41
Дудченко М. 72
Дяченко Б. 44
Дяченко В. 47, 57, 58

Жеревцов В. 60
Жидкова М. 20, 147
Жмурков В. 80
Жулинський М. 14
Жиленко І. 40, 77

Завгородній А. 53, 54, 55, 56
Завгородній Я. 54
Залевський Г. 79
Залозний І. 62
Затиркевич-Карпинська Г. 118
Затулівітер В. 80
Захарченко В. 59, 60, 61, 62, 63
Звагельський Б. 30, 47, 77
Звагельський В. 70
Здоровага В. 77
Зеленко К. 60
Зеленський О. 55
Зерниченко М. 44
Зеров М. 41
Зіркач Є. 49
Зіркач М. 49
Зіркач О. 49
Зіркач П. 49
Зленко В. 18, 74

Івашко В. 121
Іващенко Ф. 43

Іваничук Р. 77
Ільницький М. 8, 14, 19, 73, 78
Іщенко О. 17

Кавалерідзе І. 64, 119, 120
Казбан В. 18
Канюка М. 52
Капельгородський П. 46, 64
Каприлянт І. 51
Касьянов Г. 78
Кашнельсон А. 77
Квітка-Основа'яненко Г. 40, 41
Кирдан Б. 45
Клименко М. 20
Клюєва О. 81
Ключина П. 40, 41, 42, 72, 80
Книш Г. 12
Кобиліяньська О. 12
Ковалик І. 11
Коваль М. 78
Ковальов Ф. 41
Ковальова І. 61
Ковінька О. 41
Ковтун П. 57
Козак С. 53
Козаченко І. 50
Козирев П. 17
Кокорева Є. 16, 144
Колесник Г. 144, 145
Колодій В. 12, 20, 77
Коломацький А. 18
Коломацький В. 76, 80
Коломієць В. 19, 36
Коломієць М. 115
Коломієць О. 52, 53
Коломієць П. 41
Коломієць Т. 20, 77
Кондратенко Г. 115
Кондратенко О. 114
Кондратенко Н. 115
Кондратенко Т. 115
Кондуфор Ю. 78
Коноваленко К. 63
Корнієнко В. 18
Корнющенко І. 43, 44, 67
Корвай Ф. 57, 59

Коротич В. 42
Коршунова А. 81
Костенко О. 40
Косяк О. 47
Коцко О. 48
Коцюбинський М. 119
Кочур Г. 18
Кочура П. 39, 41
Кравчук Л. 121
Кривошей М. 41
Кривошеїн В. 70
Крикуненко В. 36, 46, 68
Кристалінська М. 57
Кругляк Ю. 40, 42, 44
Кузін А. 48, 49
Кузьменко Л. 75, 76
Кузьменко О. 64
Кузьмін В. 55
Куїнджі А. 113
Кулеша Н. 70
Кулинич І. 52
Кулиняк Д. 40, 41
Куліш П. 41
Кулик В. 41
Кульчицький С. 78
Купріянов В. 36
Курбатов В. 148, 149
Курдес Є. 50
Курганов Ю. 48
Курносов Ю. 78
Кусовський В. 63
Куц В. 57, 64
Кушнерик І. 118

Лавров Ф. 117
Лазаренко Є. 11
Лазарчук В. 77
Лазуренко М. 12
Ластовецька А. 61
Ластовецький М. 61
Латанський В. 80
Левін Ю. 77
Левін-Заботін П. 55
Ленін (Ульянов) В. 14
Ледаєв Ф. 54
Лесик В. 27, 28

Лесів Б. 61
Леонтович М. 8
Лепкий Б. 12
Линник О. 65, 69, 78
Лисенко М. 56
Лисиця І. 54
Литвин С. 20, 77
Литвінець М. 96
Литвинов В. 44
Лістов К. 62
Лобанова А. 46
Лукаш М. 17, 18, 41
Лупейко В. 77
Лушпа М. 70
Лучук В. 12, 39, 77
Любченко В. 80
Лютій А. 53
Льовшин Ф. 55

Мазной В. 53
Макаров А. 77
Макарова В. 36, 79
Макарова Л. 36, 79
Максименко А. 61
Маландій О. 79
Маланюк Є. 12
Маяльвський Ю. 77
Малишко А. 106
Мамай С. 80
Мамикина Л. 58
Манжос П. 61
Маняк В. 77
Манько В. 61
Маринич М. 57
Мартинов В. 73, 76
Мартинов Л. 18, 37
Матвієнко А. 40
Мах П. 77
Медведенко Г. 61
Митрофанов І. 46
Михась М. 51
Мінаков М. 30, 47, 77
Мілев Й. 38
Міндель Б. 47
Мовчан П. 75
Можайський О. 43

- Молякевич Дм. 29, 40, 77
 Монастирний О. 18
 Мордань В. 73
 Моринець В. 139
 Мороз О. 27
 Мосендз Л. 12
 Моторнюк І. 73, 138, 150
 Мурашко П. 16, 73, 133, 150
 Мусієнко Д. 43
 Мусорган В. 41
 Мушак Ю. 11
- Нагнибіда М. 53**
 Надсон С. 39
 Назаренко Д. 60, 61
 Наконечна З. 70
 Невинський Г. 48, 52
 Некроєнко Б. 61
 Несин В. 63
 Несторенко І. 61
 Нечерда Б. 104
 Нечуй-Левицький І. 41
 Нікітенко В. 39
 Нікітенко П. 60
 Німанд С. 27
 Новиков Г. 63
 Носачов А. 58
- Овчаренко Д. 41**
 Овчаренко Ф. 17, 18, 20, 64, 74, 146, 150
 Олексієнко М. 116
 Олійник А. 41
 Олійник Б. 14, 40, 72
 Олійник К. 15, 77
 Олійник Л. 57
 Ольжич О. 12
 Омельченко А. 45
 Онацько Я. 48
 Опільський Ю. 12
 Осадчий М. 13, 47, 74
 Осадчук П. 77
 Осипенко М. 43
 Охріменко П. 69
- Павличко Д. 27, 28, 77, 142**
 Пазинич В. 67, 126, 150
- Палажченко О. 39
 Паламарчук Г. 20
 Паліцин О. 8
 Панін Я. 63
 Патока Ю. 61
 Пачовський Ф. 28
 Педяш О. 44, 67, 126, 150
 Пелих В. 45
 Перепадя А. 18
 Петренко М. 12, 20, 39, 72, 77
 Петрів І. 20
 Петров Г. (Терешко Г.) 18, 44, 63, 65, 73, 75, 78
 Печенівський Г. 12, 37, 48, 77
 Пишов М. 63
 Пилипенко М. 39
 Пиріг Р. 79
 Писарев Д. 40
 Плаксін М. 47
 Пляшко Л. 45
 Поважний А. 67
 Погодін М. 51
 Погрібна [Погребная] В. 41
 Покидченко Л. 79
 Полонник К. 51
 Полубічко Б. 77
 Померанцев К. 122
 Пономаренко Є. 59
 Потапова М. 64
 Придатко Л. 76
 Приймаченко М. 54
 Прокопенко Ю. 42
 Протазанов Я. 119
 Пружанський О. 41
 Прутков К. 109
 Пугач В. 77
 Пушкін О. 85, 87
 П'ятишкін П. 63
- Решетніков В. 77**
 Рибицький І. 77
 Рибчинський І. 57
 Рильський М. 117, 118, 142
 Римарук І. 7
 Ровенська В. 51
 Роден О. 119

- Рожков Н. 52
 Розумний О. 50
 Романченко М. 77
 Романюк М. 69
 Ромен Л. 67
 Руденко М. 56
 Рудик Л. 58
 Руднев Р. 56
 Рудницький М. 11
 Рудь П. 39, 45
 Рябенко І. 41
 Рябий В. 77
 Рябінов В. 51
- Савич І. 43**
 Савченко В. 79
 Савченко М. 50
 Сагун О. 57
 Садівничий В. 7, 35, 36, 65, 69, 70, 71, 73, 74, 75
 Садовський М. 56
 Сай В. 18
 Саєнко В. 36
 Самчук У. 12
 Саковський О. 56
 Сапеляк С. 47
 Сапухін П. 42, 63
 Сапухіна Л. 41, 42, 79
 Саранча Л. 62
 Сарбей В. 78
 Сахно Г. 115
 Сахно Ф. 52
 Сачко М. 54
 Светлик Д. 38
 Світличний І. 142
 Сергієнко О. 78
 Серебрякова С. 44
 Сереженко М. 41
 Симоненко В. 14, 16, 40, 106, 107, 108, 124, 133
 Сивокінь Г. 7
 Сіхарулідзе Н. 58
 Скаба А. 17
 Скакун В. 44, 67, 78
 Скаряченко (Прісняков) П. 8
 Скомаровський В. 46
- Скоропадський І. 113
 Скрипник В. 42
 Скунець П. 20
 Сливинський О. 22, 74, 134, 150
 Смерненський Х. 38
 Смирнов В. 53
 Смородин В. 60
 Снігур Н. 36
 Сова-Степняк С. 41
 Соколов (Соколенко) П. 8
 Солдатенко О. 57, 58, 64
 Солоухін В. 37
 Сорокопуд В. 72
 Сосюра В. 85
 Сочівець І. 41
 Спенсер Г. 85
 Сталін Й. 14
 Старицька-Черняхівська Л. 41
 Старицький М. 113
 Стебляно О. 55
 Стельмах М. 56
 Стеценко Л. 40
 Стеценко В. 70
 Стефанович Я. 41
 Стефаров П. 41
 Стогній Б. 45
 Столбін О. 35, 69, 79
 Стороженко М. 63
 Стрельний Л. 74
 Стрижанюк С. 20
 Ступак Ю. 57
 Стус В. 142
 Сукач М. 16
 Суржиков І. 57
 Суслов М. 122
 Сухомлин В. 41
- Танкаль В. 45**
 Таран А. 20
 Тарасенко В. 79
 Тарасенко І. 8
 Терен В. 20
 Терещенко Д. 37
 Тесля М. 8
 Тиглій Л. 104
 Тиква О. 57

Титов М. 41
Тихенко І. 57
Тихонов М. 37
Тичина П. 85, 88, 106, 117, 142
Ткачук М. 62
Токарев Г. 56
Толбатова Г. 64
Толстой Л. 119, 120
Торндайк Андре 53
Торндайк Аннелі 53
Тройник І. 60
Тютюнник Г. 12, 29
Тютюнник Гр. 7, 9, 42, 43, 110, 124,
146, 150
Тягушев Ю. 52

Удовиченко Г. 139
Удовиченко М. 21, 108, 109, 110, 140
Ужвій Н. 59
Усова Л. 61
Українка Л. 42, 119, 136

Федоренко П. 59
Федько І. 118
Фоменко А. 78
Франко І. 29, 119
Франко Т. 11

Харченко Ю. 59
Хвильовий М. 12
Хвостенко Г. 36, 70, 71, 75, 80
Хиценко І. 8
Холодний М. 78
Хомук Л. 59
Хохлович Е. 41
Хрущов М. 13, 122
Хугаєв Г. 60

Царик Ю. 44, 67, 76, 78, 127, 150
Ценов Б. 38
Цибаньова О. 42

Цмокаленко Д. 27
Цмокалюк І. 62
Цюпка І. 114

Чайковський А. 12
Чемен Л. 57
Череватенко Л. 73
Черняков Б. 46
Чехов А. 46
Чикиша М. 115
Чубур В. 36, 44
Чумаченко І. 42

Шабат О. 48
Шапотько К. 54
Шатерников В. 120
Шаховський С. 27, 28, 29
Швіндін Ф. 43
Шелест Ю. 17
Шевченко В. 12
Шевченко В. 40
Шевченко Г. 41
Шевченко М. 41
Шевченко Т. 8, 41, 113, 119
Шкиря О. 50, 73
Шкурат С. 54
Шреєр-Ткаченко О. 45
Шубін Б. 46
Шугай О. 44
Шумейко Н. 8

Щербак О. 8

Юрко Т. 72
Юрченко В. 57
Ющенко О. 45, 46, 72, 75, 77, 79, 80

Янев А. 38
Янін А. 50
Яновський І. 41
Ярмульський А. 77

ПОКАЖЧИК ПЕРІОДИЧНИХ ТА ПРОДОВЖУВАНИХ ВИДАНЬ

- Арагац (м. Київ) 76, 80
Березіль (м. Харків) 35, 40, 73, 75
Ваш шанс (м. Суми) 75, 79
Вільна Україна (Львів) 27, 28
Вітчизна (м. Київ) 20, 28, 40
Вопросы литературы (м. Москва) 145
Вперед (м. Суми) 32, 37, 73
Господар (м. Суми) 75
Дзвін (м. Львів) 73, 143
Дніпро (м. Київ) 20, 21, 30, 40, 73, 104
Добрий день (м. Суми) 74, 75, 76
Друг читача (м. Київ) 63, 64, 72
Дукля (м. Пряшів, ЧССР) 16, 73, 134
Євшан-звілля (Альманах) 33
Жовтень (м. Львів) 20, 28
За радянську науку (м. Львів) 27, 28
Зміна (м. Київ) 20, 30
Земляки (Альманах Сумського земляцтва в Києві) 19, 36, 76
Кафедра (м. Львів) 9, 24, 65, 74
Київ (м. Київ) 34, 74
Комуністичним шляхом (м. Ромни) 72
Кримська світлиця (м. Сімферополь) 80
Культура народів Причорномор'я (Сімферополь) 71
Ленінська зміна 72
Ленінська молодь (м. Львів) 20, 21, 23, 26, 27, 28, 29, 39, 48, 49, 72, 77
Ленінська правда (м. Суми) 13, 14, 19, 21, 23, 24, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 72, 74, 77, 78, 108, 116, 119, 121, 135, 144
Ленінське слово (м. Золочів) 73
Ленінський прапор (смт Липова Долина) 72
Літературна газета (м. Київ) 27
Літературна Україна (м. Київ) 22, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 138
Літературна газета (м. Москва) 78
Львовская правда (м. Львів) 27, 28, 37
Молодь України (м. Київ) 27, 28, 77
Народознавство (м. Київ) 65, 75
Новина (м. Суми) 79
Отечествен зов (м. Браца, НРБ) 37
Панорама (м. Суми) 81
Панорама Сумщини (м. Суми) 34, 74
Перемога (смт Краснопілля) 35, 68, 73, 74, 75, 76
Перець (м. Київ) 29
Початкова школа (м. Київ) 17, 23
Прапор (м. Харків) 31, 32
Прапор Леніна (м. Буринь) 72
Прапор юності (м. Дніпропетровськ) 145
Робітнича газета [Рабочая газета] (м. Київ) 72
Радянська Україна (м. Київ) 73
Радянське слово (м. Київ) 28

- Радянська правда (м. Білопілля) 72
Радянський прапор (м. Конотоп) 64, 72
Радянський спорт (м. Київ) 27
Ранок (м. Київ) 21, 40, 110
Резонанс (м. Суми) 74
Світанок (м. Суми) 14, 30
Світ дитячих бібліотек 80
Слобідський край (м. Харків) 35, 74
Слобожанщина (м. Суми) 34, 67, 76,
78, 79
Слово і час (м. Київ) 75, 78
Сумська новина (м. Суми) 35, 74, 75,
78
Сумщина [Ленінська правда] (м.
Суми) 35, 67, 74, 75, 76, 80
Трибуна (м. Київ) 32
Уик-енд (м. Суми) 75
Україна (м. Київ) 32, 34, 73, 74
Українська культура (м. Київ) 75
Український огляд (м. Москва) 68
Червоний промінь (м. Суми) 21, 26,
32, 37, 38, 42, 43, 44, 45, 46, 58, 59,
60, 61, 62, 63, 64, 65, 73, 74, 75, 77,
78, 11, 123
Тривога (Сахалін) 20
Ярмарок (м. Суми) 80

ПОКАЖЧИК ВИДАВНИЦТВ

- АС-Медіа (м. Суми) 70
Веселка (м. Київ) 44, 46
Держлітвидав (м. Київ) 39
Дитвидав (м. Київ) 40
Дніпро (м. Київ) 40, 45
Донбас (м. Донецьк) 41
Донецьке книжкове вид-во (м. До-
нецьк) 39
Знання (м. Київ) 43, 44
Знание (м. Москва) 46
Каменяр (м. Львів) 45
Козацький вал (м. Суми) 67, 69, 80, 81
Либідь (м. Київ) 78
Львівське кн.-журн. вид-во (м. Львів)
39
МакДен (м. Суми) 67, 80
Маяк (м. Одеса) 104
Медіа Інформ (м. Суми) 80
Мистецтво (м. Київ) 43, 45, 47
Молодая гвардия (м. Москва) 46
Молодь (м. Київ) 23, 30, 39, 40, 42, 43,
44, 45, 51, 72, 73, 77, 104, 106, 110
Мрія (м. Суми) 36, 47, 67, 70, 71, 79
Музична Україна (м. Київ) 45, 78
Наукова думка (м. Київ) 45
Освіта (м. Київ) 78
Основа (м. Харків) 34, 69
Пранат (м. Москва) 36
Прапор (м. Харків) 16, 23, 31, 41, 42,
43, 44, 73, 133
Радянська Україна (м. Київ) 41, 42
Радянський письменник (м. Київ) 24,
33, 44, 45, 46, 73
Райдуга (м. Київ) 78
Ред.-вид. відділ Сумського облупр. по
пресі (м. Суми) 35, 69
Свердловское книжное изд-во (м. Све-
рдловськ) 39
Собор (м. Суми) 35, 36, 65, 67, 69, 70,
76, 79
Слобожанщина (м. Суми) 35, 69, 79
Фолігрант 70
Харківське книжкове вид-во (м. Хар-
ків) 30, 47

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ТВОРІВ

ПРОЗА

- Валентина 26
Емансипація ж 26
За крок до генія 26
Крапки не ставимо 26
Надкушене яблуко 26
- Погашена райдуга 26
Походенька 26
Правофлангові 26
Сервіс 26
У хуртовину 26
Цвіт юний, комсомольський 26

ПОЕЗІЯ

- «А ви, як я, щасливі, о люди?..» 31
«А еслиб не чини, ливрей?!» 36
«А що – якби не привілеї?!» 33, 35, 36
«Авжеж, тому, хто шепче...» 33
Авторам псевдоукраїнських романів 32
- «Багато всяких болячок...» 34
Балада про один рядок 31
«Безхмарне небо не втішає...» 32, 33
«Бери мене, мов яблуко достигле...» 31
Берізка 27
«Бігме, лоскочеться смішне!..» 34
«Білий локон. Біле море. Білий ле-
бідь...» 31, 34
Благословен! 34
Блукаючий корабель: Балада 33
Богатир з вилами 34
«Брикливі молоді слова...» 31
«Був вечір – свято фіолету...» 31
«Бува, мов філери, касатки...» 33
«Будинок на горі... Немов летів на
хвилі...» 32
- «Буду там... Як буду там...» 33, 35, 36
«Були боги і на землі, і в небі...» 31
Буревісник 29
- В добрий путь 27
В єдиній родині 28
В колгоспній кузні 27
«В космічний вік, ідилія – воли...» 31, 33
В Пушкарному 31
«В халабуді з темним садом...» 33
«Вам, народженим на волі...» 35
Ввечері 28
«Вдарили сонячні пальці...» 35
«Велетні жадають відпочинку...» 31
Весні назустріч 27
«Весняна ніч, мов піаністка...» 30
Весняна пісня 28
Весняні бубонці 29
«Вже давно зносили шинельчину...» 29
«Вже любов моя виходить заміж...» 34
«Вже хочеться судить по-філософсь-
ки...» 31

«Ви бачили, як був хмільним...» 33, 35
«Ви говорили знов і знов...» 43
«Ви думали, що вже нікого...» 31
«Ви хоробрі безмежно...» 33, 35
Вино і кров лились рікою 32
«Виростаємо з народного...» 35
«Від природи я м'якої вдачі...» 28
Відповідь заблуканому 29
«Вітчизна! Рідне квітколоже...» 34, 36
«Вічно ремствувать смішне...» 33
«Вночі автобуси сумують за людьми...» 30
Вогник 29
Вокзали 31
«Вона пішла... Смичком торкнувся струн він...» 30
«Все крається навпіл...» 31, 33
«Всесвітнє вогнище морозу!..» 34
Гадюка 23
Ген, видніються Карпати! 27, 28
Глушитель 29
«Голос серця, голос неба...» 33, 35, 36
«Голубів пускаю в плавання...» 32, 33, 35, 36
«Готує літо щедродайний посаг...» 30
Грабовський 28
Грибами нав'яне 33
Гроза 30
Два голоси: 1. Монолог професора, 2. Монолог гомункулуса 33
Двобій 30
Де брат твій Авель?! 32, 33
«Де трактор йшов і краєв поля соти...» 28
Дзвенять травневії пісні 29
«Дзеркало – найвище твоє небо...» 31
Дивак 32
Дивлюсь на Схід 27
Дипломована квочка 30
«Дід Мороз через гори потопає...» 31
Долі 30
«Друже мій! Більш дорожчих нема інтересів...» 33, 36
Дружні шаржі: М. І. Гушаку; Дм. Мо-

лякевичу; Г. Тютюннику 29
«Дуже добре, що буває...» 31
«Душа відкрила вікна й двері...» 32
«Душа, мов келих, повна-повна...» 31, 34
«Душа співця не має ватерлінії...» 31, 33

Емансипант 34

Етюд 30

«Ех, якби-то наше поле...» 31

«Є двоє мистецтв...» 30

«Є зимні душі, тихі, крижані...» 30

«Є риби, схожі на химер...» 33

«Є рослинка подорожник...» 31

«Є спільне щось у вилупків...» 33

«Жив якби...» 33

Живи, радій і хорошій 29

«Жила за мурами...» 35

«Життя учило й перевчало...» 34

«Журавлі бентежно знов курликають...» 30

Журналіст 30

З вогником 29

«З далеких країв прилітають щодня літаки...» 31

З новим щастям, з мирним днем 30

«З парасолькою барвистою...» 31

«(«З позицій нинішнього дня...»)» 34

З потом на смаглявому чолі... 27, 28

«За селом – червоне соло...» 31, 34, 36

За що 29

Забутий Каганович 34

«Задихаються в побуті...» 31, 33, 36

Заєць і Ведмідь: Байка 34

«Закоханий стою у морі квітів...» 28

«Закоханих очей люблю солодкий смук...» 30

«Затишне вогнище у полі, край села...» 31, 36

«Захлинаюся з сумом...» 35

Зваба 30

Здрастуй пісне, моя радосте 29

Здрастуй, юний! 30

«Зеленими очима листя...» 32

«Земле! Сіяти, а потім...» 34
«Змаленства не вважав себе...» 33, 35
Знову в роботу 34
Зрадила 29
«Зрізали під корінь...» 35
Зустріч: Балада 32, 33, 34
«Зустрічали любі...» 34

«І знов теплінь і сіне марево...» 30
«І на зрубаним гіллі...» 33
І росинка, і квітка, і зірка... 32
«І як не поступитися...» 30
«Іду на ви», – сказав наш Святослав...» 35
Із династії «вічних революціонерів» 34
«Із шемливим смутком...» 31, 33
Ще не час писати спогади 29

«Його навчав, мабуть, хамелеон...» 34

Казкова незнайомка 34
«Каменем ударить Голіафа...» 34
«Кати! Хоч золото у коморі...» 33
Квадратні ілюзії 32
«Когось бронею покриває доля...» 34
Колгоспний водопровід 28
«Коли горить тайга і полум'я шалене...» 31
«Коли жив я в княжім домі...» 34
«Коли жінок цілуємо жагуче...» 31
«Коли згорають боліди...» 32
«Коли згоряє залізо...» 31, 33
«Коли побачу знов отару...» 33
«Коли побачу на автобусній площі...» 33
Коли спішиш ти в інститут 27
«Коли тебе горе спіткало в путі...» 31
«Коли тебе зрада спіткала в путі...» 33, 34
«Коли ти був ніким...» 33
«Коли ти прийдеш знов...» 33
«Коли тиран в оточенні лакіз...» 33
«Колишні скелі, як фортеці...» 32, 33
Комсомолка 29
«Кому належне віддавати?...» 33
Конгрес формалів 34
Концепції 34

Кораблики дитинства 32
Король Голота: Балада 33
«Котилося перекотиполе...» 32
«Кохання – не сірник, запалений на вітрі...» 30
«Кохання двох – немов обруч...» 32
«Красо моя ріднюща й дармова!...» 34
«Круг сонця мчала велетенська куля...» 31
«Куди ж ти, осінь...» 33

Лев і печатка: Байка 34
Ленінське слово 30
«Лестить нехитрий друг...» 33
«Летять і гаснуть...» 34
Лист Павла Грабовського до побратима 31
Лірична донечка 34
Лісоруби 27
«Любий краю! Рідний краю!...» 30, 35, 36
«Люблю, коли сонце на покуті...» 30
Любов 30
«Любов! Уже ти за порогом...» 31, 67
Людина з авоськами 34
Львів 27, 28

«Мабуть, ти станеш часткою...» 30
Маркіза 28
Марта і Лже-Дмитрій 34
Марш комуністичних бригад 29
Мемуари 34
«Мене втомили ці низькі будови...» 31
«Мені здається: вже сто літ...» 32
«Мені, тоді ще новачку...» 33
«Мені червоні вишні сняться...» 32, 34
«Ми вежу зводим...» 33
«Ми сиділи біля моря...» 32
Мировісник 33, 34
«Мій друг сержант Альоша з Підмосков'я...» 27
«Мій народ напрочуд ніжний...» 35
Мій супутник 28
Міліціонер без петлиць 34
«Мільярди зір потухли, відцвіли...» 31
«Мишух... Він любить в річці мул...» 31

«Мов пилка – перестук коліс...» 33
«Мово Дніпра, і Карпат, і Великого
 Степу...» 32, 33
«Моралісти! Як вам легко...» 32
Море 31
«Муко моя! Радість моя!» 31
«Мчать табуни з гори...» 30

На будовах 27

«На вгороді – пахощі красольки...» 34
«На вістрі а чи на лезі осяйнім...» 33
«На всю тебе таку, мов вирізьблену з
 сонця...» 31
«На дорогах розлук не одну я обняв...»
 29

На Львівській вулиці 28, 29

«На маленькій кульці...» 35
«На прилавок юної Зими...» 31
«На стовпах блакитних...» 29, 30
«На те він і ворогом зветься...» 31
«Налітали чорні круки...» 33, 34, 35
Нам відкрились комунізму далі 27
«Намисто голубе із крапель...» 30
Напиши листа... 32
Народи встають за мир 27
«Народилися ороки...» 34
Народний учитель 27
«Наснилось: Я і Сатана...» 33
«Натворили ми казок...» 34
«Натомлена розкошами кохання...» 31
«Научилися з колиски...» 34
Наш шлях 27

«Не відав славний лицар...» 33
«Не забувай батьків своїх...» 35
«Не змінюйте богів!..» 33
Не ті Карпати 27
Не треба простоти 31
«Не щодня розквітають троянди...» 35
«Немає випадковості в коханні...» 30
«Ні винного, ні правого...» 33
«Ні над ким так не плакав...» 33
Ні се ні те 34
«Ні, ти давня, як море і кров...» 31
«Ніч. Імлисті далі...» 29
Новорічна подорож 29

«О любов пресвітла, непохмура...» 34
«О, скільки ж круків кружеляло...» 33,
 35
«О, як яскраво світиш, слово...» 31, 35
Обирали кандидата... 34
«Один допитував мене...» 34
«Ой скажи, Ворсклице гомінка...» 31
«Он в быту задыхается...» 36
«Оригінальнічати? Коли...» 34
«Остуди мені, вітре, чоло...» 35
«Ох, як я завинив перед тобою!..» 31
«Ох, якби ж то наше поле...» 33

Палаючі руки: Балада 31

Патріотична балада 31

Пашекувата дівуля 34

Пекельне вапно: Балада 33

«Пелюстка не попросить, не запла-
 че...» 33

Перед боєм: Драматична поема 31

«Пережив я тридцять третій...» 33, 36

Першотравень іде 28

«Під'їжджав до Харкова...» 33

Піонерська пісня 27

Пісня Возз'єднання 28

«Пливе моє кохання, як рибка по Ду-
 наю...» 31

Плоди виховання 29, 30

Плугатарське 32

Побував у ріднім краю 29

«Повдягали чорти...» 31, 33

«Повезуть мене далеко...» 34

«Погано, як філософ – чоловік...» 32

«Подобрішала невістка...» 32

«Поїду до мами...» 33

«Полюби писать листи!..» 32

Помилка Галілея 32, 33

«Порівнюю... Та цур!..» 33

Постріл 29

«Потоком мільйоннокопитим...» 31

Потопаюча Атлантида: Балада 33

Правофланговий 32, 33

Прибиральниця 29

«Приїжджає мати...» 31, 32, 33

«Пристосуванець любить мул...» 34, 35

«Прожити хвилю більше...» 31, 32, 35

- «Прокинулась ріка...» 35
 Проліски 28
 «Пролітали журавлі над полем...» 31
 «Простіть і ви останніх з могікан!..» 33
 «Проходять по землі красиві, сильні люди...» 30
 Путивль 31
- Радість 30
 «Раніше в очі так не кидався...» 34
 «Ревматизм викручує ноги, як перевесла...» 31
 «Ревнива пам'ять й досі береже...» 28
 Рівність 28
 «Рідний краю!.. Мак – зорею...» 30
 «Рік тридцять третій сунеться...» 33, 35
 Ріпа-дурепа: Балада 34
 «Ровесники! Сини грозових літ...» 31
 «Розгублена, простоволоса...» 31, 33
 Розпатлана особа 34
 «Розступились кам'яні...» 31
 «Розумію тебе, Ікаре...» 31
- «Самітне вогнище в степу...» 31, 33
 «Сам-один...» 34
 «Сатрап відчув...» 33
 «Своє – своїх? К чертям родство таке!..» 36
 «Свої – своїх? А я б не родичався!..» 33, 35, 36
 «Сердито не люблю артіль!..» 34
 Сердитий хабарник 34
 «Серце мое! Не боли...» 34
 «Сидів у клітці, в готельному лементі...» 31, 33
 «Сині очі з поволокою...» 31
 Скарб нібелунгів: Старонімецька легенда: 1. Примарне щастя, 2. Смерть Зігфріда, 3. Помста Кримгільди 32, 34
 Скибка хліба 30
 «Скільки знали руки...» 31
 «Скороспілим яблуком упало...» 31, 34
 Скорпіони 33
 «Слава кожній професії...» 30
 «Славгород». Уривок з віршованої поєсти 33, 35
- Сліпий про фарби 30
 Слово робітника 28
 Смереча 28
 Смерть Івана Біка: Балада 33
 «Снитися море мені...» 31
 «Собі я козирів не здам...» 33
 Сонцю назустріч 28
 «Сонця – моря...» 32, 33
 «Спали, вартували...» 33
 Спогад 27
 «Сто літ «Ой, на горі!..» 34
 Сторож 34
 «Стою у морі золотих хлібів...» 31
 «Стрілися очима...» 31
 «Суворов, Бонапарт чи Тамерлан...» 33
 Суми 31
 «Сумно мені, як побачу...» 31
 «Сусіда мій водив собаку...» 34
 «Сучасна молодь аж ляка!..» 34
- «Та дай їм заповідь Христа...» 33
 «Так, я справді дужий – дужий...» 35
 «Такий святий...» 31
 «Твій прадід був кавалеристом...» 34
 «Ти бачив хворих...» 33
 «Ти чуєш біля золотих воріт...» 32
 «Тим живу, що у душі – копальня...» 34
 Типовий землячок 34
 «Тільки суперечки про поезію...» 35
 Тірадентіс: Драматична поема 36
 «Топтали – що ж, як на війні...» 33
 Трибун у мундирі 34
 Трохи «Астрономії» 29
 «Тюрма в міжгір'ї...» 33
- «У вищих за себе чином...» 34
 «У дубів зелена пісня...» 30
 «У зв'язку із виходом на пенсію...!» 34
 «У клеціальну неділю рано...» 31
 «У княжому палаці – дитсадок...» 31
 У лісорубів 28
 У степу 31
 «У тім краю...» 33
 «Узахлин, мов шаленця, спів...» 33
 «Усе життя гукав: «Так точно!..» 34
 «Учора. Сьогодні... Це – пагорби...» 31

«Фіолетове тремтіння...» 30
Форум романум! 34
«Хай невмирущої співається» 35
«Хатня зіронька світилася...» 31
«Хвиля падає...» 33
«Хлоп'ятко вуличне кирпате...» 33, 36
«Ходив Апостол між базарного
люду...» 34
Ходить Першотравень 27
Хоробрий 34
«Хотів я вирізьбити на мармурі...»
30
«Хоч кажуть: добре видно все згори...»
33
Хриstopродавців до стіни 32
«Хто гірше: кат а чи лакизи...» 33
«Хто ж замисив мене...» 33
«Цураєтесь свого, глузуєте із нього?...» 31, 32, 35
«Час-простір» вже четвертий вимір...
32
Честь мундира 34
Читає лекцію Галан 28, 29
«Чому ж не сонячно до болю...» 32
Чорнобривці: Віршована драма на
одну дію 31
«Чудні були майстри! Із скринькою в
руці...» 32, 33, 34
«Щастя! Його вже я, друзі, зустрів...»
31
«Ще на чоло спадає чорне...» 35
«Що ти знала? Все літа багрові...» 35

«Щось вночі довбало віконце в небі...»
31
«Щось ніжно в полі шелестіло...» 31
«Я був із вами б...» 35
Я – вапняр 27
«Я в мріях жду тебе давно...» 34
«Я вірю, що є кістка у молоці...» 34
«Я зблизька бачив крука білого...» 33
«Я знаю справжню мужність...» 31, 32,
33, 35
«Я люблю казково-ненормальних...»
31, 33
«Я незграбний, авжеж – нелегкий...»
33, 35
«Я неправду сказав, що кохаю тебе...»
31
«Я один... Похмура завірюха...» 31
«Я стрічався радо...» 34
«Я тебе ревную на зорі...» 33
Я тепер юннат 27
«Я хочу вірити тобі!..» 33
«Як багато краси! Як багато спокуси!..»
31
«Як вельможа мчав на свято...» 34
«Як же сталося, що нам...» 34
«Як жили мої поляни...» 31
«Як пахне мокрий сніг!..» 29, 30
«Якби не рвана борода...» 32, 33
«Якби у небі досить лампи...» 33
«Який пророк та не зазнав наруги...»
33
«Якщо за лісом...» 30
«Якщо ти вмєєш думати хоч трохи...»
31

ПЕРЕКЛАДИ

Болгарія 38
Боржник 38
Братерство 38
В студенческом общежитии 37
Відчуття 38
Вогнища 38
Гора 37
Дисципліна 37
Дівчата й поети 37

Дільба 37
Драма 38
Дружині моїй 38
«Й чекає тихо...» 38
Казка 38
Коли співають солов'ї 37
Лілея 35
Лозунг 38
Людина 38

Манекени 38
Під зорею 37
Підстрижених дерев я не люблю 38
Племінник із села 37
Поєдинок 38
Покривджена дівчинка 37
Похідна 38
Прохання 37
Рідна земля 38
Слід 37
Смерть Делеклюза 38

Срібний медальйон 37
Тактика 37
Товариш керівник Бибко 37
Туди, де пісня 37
Україна 37
Хвилина 37
Хвилина 38
Чекання 37
Чорний лелека 38
«Як удмурта стогін-плач...» 37
Якби два серця в грудях мала 37

ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА, БІБЛІОГРАФІЯ

Архітектурні пам'ятки Сумщини 42
«Байки без моралі» 42
Батьківські пороги 42
Бентежність 40
Брат Прометея 40

Випробування крил 40
Він квіти так любив 39
Він мужності навчав 44
Вірменські байки Павла Ключини 42
Вони увіковічнювали подвиг 43
Вчитель із Деркачівки 46

Героям жити двічі 42
Голоси молодих 41
Грані смішного 41
Гумор «Вусатих дітей» 43

Давнє місто на Україні 45
До іскри, у якій – сонця 45
Добрі сходи 39
Друга сходинка 44

Живе слово 40
Жоржини і поети 41

З вершини революційної культури 41
З квітучого верхогір'я 44
«За всі літа розлуки» 39
«Зав'язані пуп'янки усмішки...» 46
Закоханість у слово веселе 40

«Заповітові» – 140 46
Засівали комунари 43
Зачарований Єсеніним 41
Звितяжець планерного неба 45
Земляки в історії музики 45
Зустріч з усмішкою 42

І все ж таки – музика... 45
І зброя, і сміх вогневий... 45
«Ім'я вашого міста» 44

Квітує наш рушничок 44
Кімната-музей Лесі Українки 42
«Кожен з нас присягу склав...» 39
Конотоп у старовинному збірнику 42
Кохаймося в поезії 43
Краплини радості 43
Криниця доброго настрою 43
Кролевецький рушник 42

Мандрівникам у країну цікавого 46
Медоцвіт 41
Можливості незвичайного 42
Мужність залишатися собою 45

На генеральній репетиції 45
На заповітних струнах 43
На котурнах упередженості 40
На орбіті поезія 40
На схрещених мечах 40
Наша думка, наша пісня 45
Не марнуйте таланту 40

Ні, не просто так 43
Нова п'єса М. Галушка 45
Новий нарис про Суми 42

Перший прозаїк нової літератури 41
Пісні Михайла Пилипенка 39
Пісні на нашому рушникові 41, 46
По дорозі до любові 43
Повість про Євгена Гребінку 42
Поговоримо про загальну культуру 44
Подвиг письменника 42
Потрібна багатьом 45
Пробний камінь – новизна 45
Прослідок до крайнеба 43
Путівник, якого чекали 41

Робітничий поет 40
Розповідь про Сумщину 44
Ромен-цвітом закосичена 44

Свіжий голос 40
Серед розмаєних вітрил 44
Слова, як хліб потрібні 44
Слово про поета-земляка 43
Сміх – це здоров'я 40
Соковитий акорд 39

Співець молодих 39
Сповнені віри, оптимізму 41
Спогади Олекси Ющенка 46
Сумщино, земле рідна 40

Таємниці розгадано 40
Талант, народжений бурєю 40
Тее... Того... І досі смішно 44

У Пущах Полісся 41

Хвиля Сули 40
Хист множити на роботу 43

Чарівник самоцвітної гори 44
Чехов як лікар 46
«Читала... Всім сподобались!..» 43
Чолом Кропивницькому 39
Чому не розпустилися квіти? 39

Шибамі до сонця 39

Щастя тобі, робітничий поете 39
Щире слово поета 40
Щоб не забулося чарівне 45

Ювілей Панаса Кочури 39

ПУБЛІЦИСТИКА

23 пісні будівельникам 62

«А якщо це ваша дитина?!» 62
Автобіографія 65
Адреса: село Пушкарне 52
Академік із Василівщини 64
Андро й Сандро 60
Артезіан ініціативи 64

Багате жниво 49
Барви Віктора Гриця 61
Берег надії 56
Біля глибоких джерел 57
Біля купальського багаття 53
Біля таємниць екслібриса 64
Буде квітнуть «полів королева!» 50

Будь славен, Бояне 56
Букет ювіляра 50
Бюст юного героя 56
В поході – ошадливі 56
В пошуках чистих джерел 54
Вдвляючись в життя 61
Великого плавання 48
Весела бандура 63
Весна в серці 50
Весно, весно, твоя перемога 49
Весняний голос молодих 59
Весняні борозни дослідника 57
Вечорниці у селі Погребах 52
Визначний вчений-земляк 64
Викладач сідає за пульт 57
Виклик 59

Виставка квітів 57
Виступає «Надзбручанка» 55
Від весни до весни 60
Він ще намалює світанок 52
Вірний напрямок 49
Вітер не остудить серця 48
Вітрила «Сумчанки» 60
Віч-на-віч з таємницею 58
Вогненна плавка 60
Вогонь на себе 52
Вогонь фестивалю запалено 57
Врятований прапор 59

Геодезисти 48
Гірка похмілля 63
Голубі мости 48
Гра захоплюючого чару 51

Два дні серед кінолюбителів 53
День її радості 64
Дієзи в ключі 59
Діти – не іграшки 59
Доброму немає межі 63
Дорога в казку 56

Езоп помирає вільним 50
Естафета сестер 49

Є в селі музей 61
Є на заводі студія 62

Жертви марновірства 58
Живим доторком руки 57
Життя їм підказує 49

З світлом до людей 51
З тих, що творили легенду 63
За вишитим рушником 49
За єлейною маскою 51
За мить екранного часу... 60
За піснею у широкий світ 55
За пультом – молодий диригент 59
Завжди на передньому краї 53
Завод і школа 56
«Загибель ескадри» – у Щепкінців 62
Звіт самодіяльних митців 56

Звітують композитори 49
Звітують молоді митці 55
Зелена намистина 51
Зірка в березовій пуші 49
Злітають білі птахи 54
Злочин, про який не говорилося 57
Злочину могло не бути 58
Знайомтесь: «Свема-фільм» 61
Золоте цвітіння 51
Зустрілися бойові побратими 63
Зустрічай, життя 49

І весна, і звуки оркестру 62
І Петрик почав усміхатись... 52
І райдуга дружби ясніє 51
Іванка 48
Ідуть з глибин народних 54

Їх клич: багатогалузєвість 49

Йде вночі дільничний 55
Йдучи до сонця 51
Його сонячний промінь 60
Його учитель – життя 58

Квіти за «Фіалку» 64
Кінолюбителі 59
Кларнет став сонячним 55
Клопоти наймолодшої музи 59
Клюнув 60
Книголюб Сахно і його послідовники 52
Композитор з Гребениківки 60
Комуністка 48
Краплини творчої радості 63
Краса і велич 48
Красне поле наше... 57
Крила зачарованого вітряка 56
Купальські вогні над Сулою 62
Кухарі 50

Легко скарб такий нести 51
Лине пісня над краєм 61
Лідія Рудик 58
Люди степової гавані 48
Людина жадає краси 53
Людина нашого часу 50

Мелодії синіх гір 54
Мирна професія 49
Молодші на три роки 51
Молочний ешелон 50

На арені молодість 53
На вищу сходинку 61
На екрані – аматорські фільми 61
На крилах часу 52
На крилах юності 48
На орбіті... ліхтар 55
Наклепників покарано 58
Нам – 17 70
Наче хвилі Арагві й Кури 58
Наш позаштатний 51
Наших аматорів відзначено 61
Не ждучи виклику 63
Не посоромимо сім'ї трудової 50
Невидимі поєдинки 57
Незламні 48
Нескорений Тарас 51
Новому – заквітчаємо дорогу 50

Обжинки – свято врожаю 53
Обіцяли, як шовком шили 52
Обіцяючий початок 59
Огляд агіткультбригад 51
Одна з багатьох 50
Одних пісень співаємо... 59
Оплески теж зобов'язують 54
Оранжерейне виховання 48
Осяяні книжковим променем 52
Отакі ми, браття книголюби! 64
Очі, віддані сонцю 54

П'єса і спектакль 49
Перед мікрофоном 62
Переполох у святій обителі 64, 65
Під рожевим парусом 54
Підбадьорлива свіжість 58
Пісня про народ: «Російське чудо» на
нашому екрані 53
Пісня трьох струн 57
По дорозі до фресок 58
По сходинках 55
По шляхах маки цвітуть 54

Поет і народ 53
Показують сумські художники 57
Поспішаймо повільно! 65
Почуття синівського боргу 61
Правда людяності 58
Прегарний квіт 63
Прихляє до серця бандуру 56, 65
Про вас, пенсіонери! 50
Пробний камінь 61
Прозріння перед безоднею 64
Пройдисвіти і їх «родичі» 58
Проніс любов у далечинь 55
Проснулись ми з веселим серцем... 52
Просто закоханий 61

Радість повертається 50
Розповідає фронтовий оператор 60
Романтика буднів 50

Свіжий подих життя 53
Світ дитячих фантазій 64
Світите нам, зорі! 49
Свято моральної стійкості 51
«Севастопольський вальс» 62
Серед білих пташиних хвиль 56
Серед рідних полів 62
Син Землі 62
Сійся-родися! 51
Слово, танок і гра... 60
Солдатська вдова 58
Соліст народного хору 54
Співає Іван Суржиков 57
Співає Майя Кристалінська... 57
Співає роменський хор 54
Співає Уральський народний 57
Співає «Лайне» 55
Створено чоловічий хор «Гомін» 49
Стимул бадьорості 60
Стрічки наших кіноаматорів 56
Студентська самодіяльність 48
Сумські сувеніри 55
Сумчани-переможці 63

Талановитому розвіднику 59
Таран прокинувся людиною 52
Творча розмова 53

Те, що не забувається 58
Топаз – ім'я злочинця 58

У виставі, наскрізь сучасній 51
У дзеркалі дитячої усмішки 64
У поході до першовідкриття 63, 65
У пошуках цікавого змісту 58
У світі красивої казки 56
У селі Грабовському 54
У співучій родині 56
У тебе є друзі, природо 49
У тумані 53
У фотооб'єктиві – Сумщина 59
У школі, за синьою Сулою 52
Удари по собі 58
Усе коту масниця! 50

Фантастика і музика барв 54
Фільм про Катерину Зеленку 60
Фільми інженера 61
«Фрески Сумщини» 62

Чарівна пісня жоржин 55

Чарівні дарунки 54
Чарівність камерної музики 55
«Чебрець пахне сонцем» 53
Чекаючи вказівок 48
Червоносільські солов'ї 57
Чистіше води криничної 50
Чолом вам, палітурники 61
Чолом тобі, вчителю! 63

Ширма і байдужість 56
Шукач 63

Щасливий білет 62
Щастя матері 50
Ще одна перемога «Сільви» 64
«Щедрий вечір, добрий вечір!..» 53
Щедрість 59
Щось там було!.. 63

Юність не дає завіси 56

Я згадую Глухів 57
Яскраве мистецтво друзів 53

Навчальне видання

ТВОРЧІСТЬ МИКОЛИ ДАНЬКА (1926–1993)

Навчально-методичний комплекс
із дисциплін «Історія журналістики», «Теорія журналістики»,
«Теорія і методика журналістської творчості»
для студентів спеціальності 6.030301 «Журналістика»
денної форми навчання

Відповідальний за випуск
Науковий редактор
Редактор
Художньо-технічне редагування

О. Г. Ткаченко
Б. І. Черняков
Н. І. Гавриленко
В. О. Садівничого

Підп. до друку 18.12.2007.

Формат 84x108/32. Папір офс. Гарнітура Times New Roman Суг. Друк офс.

Обл.-вид. арк. 8, 33. Ум. друк. арк. 9,44.

Тираж 100 пр.

Видавництво СумДУ при Сумському державному університеті
40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 3062 від 17.12.2007.

Надруковано у друкарні ПБКФВ «МакДен»
40022, м. Суми, вул. Тополянська, 16.